

Kárpátaljai Hírmondó

III. évfolyam 1. szám, 2007. március

Juhász Gyula

Tavaszcímzés

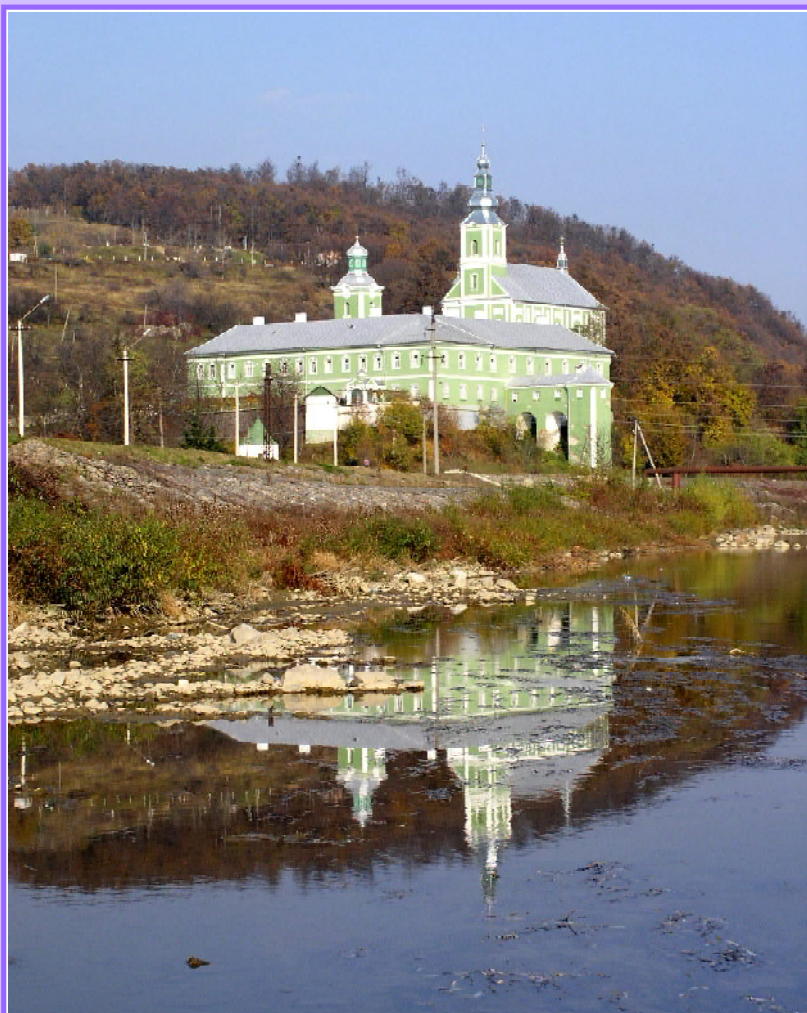
A déli szélben lehunyom szemem,
És gyöngyvirágok szagát érzem.
Az esti égen violás a szín,
És kikeletben járnak álmaim.

A hó alól már dobban boldogan
A föld nagy szíve, s csendesen fogan
A csira, melyből új élet terem,
S bimbók bomolnak majd szűz réteken.

Az örök nap még bágyadtan ragyog,
De tavaszosok már a csillagok,
S az éjszakában zizzenő neszek,
Egy új világ susogja már: lesznek!

A földre fekszem, hallgatom szívét,
Az égre nézek, kémlelem színét,
Ég, föld között angyali üzenet
Hirdeti a jövődő életet.

Mert boldog ige ez és szent igaz
És örök törvény és áldott vigasz,
Hogy győz az élet, duzzad és dagad,
S előnti mind az ócska gátakat!

A csernekhegyi kolostor

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiekről
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja váraiban
- * Arasznyi történelem
- * Híres szülötteink
- * Gyökerek
- * Nosztalgia
- * Hitélet
- * KÁRISZ-kollázs

KÁRPÁTALJAI

Hírmondó

III. évfolyam, 1. szám
2007. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik 600 példányban.

A lap megjelenését
a Nemzeti Civil Alapprogram
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

- * Szervezeti élet
- * Közös dolgaink
- * Aktuális: a határon túli támogatás-politikáról
- * Határok nélkül
- * Híres szülötteink: Kossuth-díjasok
- * Hírünk a világban
- * Arasznyi történelem
- * Hitélet
- * Gyökerek: Schober Ottó
- * Barangolás Kárpátalja váraiban: az ungvári vár
- * Jogi tanácsadó
- * Korkép
- * Irodalom
- * Emlékezzünk régiekről: Deli Miklós grafikus
- * Nostalgia: Vaskályhák és mestereik
- * KÁRISZ-kollázs
- * Nemcsak nőknek
- * Szerkesztőségünk postájából
- * Könyvespolc: S. Benedek András:
Itthonatlanul; Szöllősy Tibor: Áthallatszík a harangszó
- * Kopogtató: Mit csinál most Kutlán András
képzőművész?
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből

Tisztelt Olvasóink!

Még megrendelhetik a Kárpátaljai Hírmondót 2007-re. Lapunk előfizetési díja 1500 forint egy évre postaköltséggel együtt. Az előfizetési díjat a Kárpátaljai Szövetség számlájára fizethetik be: OTP számlaszámunk 11711034-20834951 (kérésre csekket küldünk).

“Ide kell hoznunk a nagyvilágot”

Veres Péter “Én nem mehetek el” című prózaversének mondanivalója talán soha nem volt annyira aktuális, mint napjainkban. Központi lapok is sokat cikkeznek arról, hogy fogja a magyar népesség, hogy Magyarország lakosságának gyarapítása szempontjából akár ázsiaiak betelepítése is szóba jöhet.

Nos, Veres Péter annak idején a szellemi értékek importjáról értekezett. Ime, két részlet a versből:

*Én nem mehetek el innen sehova-sehova,
nekem nincs útlevélem, nincs gazdag rokonom,
nincs pénzes barátom,
millió sárbaragadt paraszt a szomszédom,
ezeknek sorsa az enyém, s az is marad örökre.*

*Lábommal bokáig járok a magyar sárba,
arcomat kicserzi az éles pusztai szél,
szemeimet kicsire húzza a kemény sivatagi napfény;
gondjaim lehúznak a földre, vágyaim fölemelnek a felhők fölé,
nincsen más számomra, mint emésztő töprengés, forró vágyak és kemény akarat:
ide kell hoznunk a nagyvilágot,
ide kell hoznunk mindent, ami szép, ami jó,
ami nemes és amit érdemes.*

Minden kommentár nélkül: gondolkodjunk el a mondanivalón...

FÜZESI MAGDA

“Jeles napok a Beregben”

A közelmúltban a beregdaróci polgármesteri hivatalban tizenhárom beregi településvezető gyűlt össze, hogy megbeszéljék a Jeles napok a Beregben elnevezésű rendezvénysorozat idei programját.

A vendéglátó település első embere, dr. Révész Ferencné örömmel újságolta, a tíz településhez – melyek az előző években összefogva, önerőből és különféle pályázati forrásokból rendezték meg a hagyományörző és kulturális programokat – újabb három falu csatlakozott.

A polgármesterek fórumán leszögezték, minden pályázati lehetőséget igyekeznek megragadni, hogy ne szakadjon meg a nemes hagyománnyá érlelődött sorozat, amelynek révén egyre több belöldi és külföldi turista látogat Beregbe.

A beregi falvakon nem múlik: a Jeles napok idei rendezvénysorozata hétvégi programjai is sok érdekességet nyújtanak majd a vendégeknek.

Az elképzelések szerint az idei évet június 23-án Gulács nyitja, a már országSZerte híressé lett Szent Iván Éji Nappal. Az ezt követő hétvégeken 30-án Gemzse, július 7-én Barabás, 8-án Márokpapi, 14-én Tákos, 15-én Csaroda, 21-én Beregsurány, 22-én Lónya, 28-29-én Tarpa következik saját rendezvényével. Augusztus 4-én Vámosatyára, 5-én pedig Gelénesre kerül a sor, míg 10-11-én Beregdaróci a VIII. Kenderes Napokkal várja az érdeklődőket. Végül, de nem utolsósorban augusztus 12-én Tivadarban zárul a már hagyományossá vált kulturális rendezvénysorozat.

Pályázati felhívás A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE cím elnyerésére

Az Oktatási és Kulturális Minisztérium ösztönözni kívánja a fiatalok népművészeti, előadói, tudományos és alkotó tevékenységét; a magyar nemzeti és a magyarországi nemzetiségi hagyományok ápolását, továbbéltetését. Ezen szándéka kifejezéséeként az érintett szakmai szervezetekkel és állami intézményekkel egyetértésben minden évben pályázatot ír ki a Népművészet Ifjú Mestere cím elnyerésére. Az elismeréseket a többször módosított 3/1999. (II. 24.), az oktatási és kulturális miniszter által adományozható művészeti és egyéb díjakról szóló NKÖM-rendelet 16.§ (1-4.) pontjai alapján az augusztus 20-i ünnepek során nyújtják át az arra érdemes pályázóknak.

A PÁLYÁZATOKAT (AZ ÖNÉLET-RAJZOT ÉS DOLGOZATOT, TÁRGYALKOTÓKNÁL A PÁLYÁZATRA BENEVEZETT TÁRGYAKAT IS) 2007. május 7-éig beérkezően kell eljuttatni a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének címére (1011 Budapest, Corvin tér 8.) postai úton vagy személyesen (munkanapokon H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra között). Mellékelni kell továbbá egy, a pályázó adatait tartalmazó pályázati adatlapot is (amely letölthető formátumban megtalálható a www.hagyományokhaza.hu honlapon).

Figyelem! Ezen a honlapon található a pályázattal kapcsolatos minden információ, így a feltételek és a követelmények is itt olvashatók.

Vers mindenkinek

Illyés Gyula

Haza a magasban

Jöhet idő, hogy emlékezni
bátrabb dolog lesz, mint tervezni —
bátrabb új hont a mult időkben
fürkészni, mint a jövőben — ?

Mi gondom! — áll az én hazám már,
védőbben minden magasságnál.
Csak nézelődöm, járok, élek,
fegyvert szereztem, bűv-igéket.

Már meg is osztom, ha elmondom,
milyen e biztos, titkos otthon.
Dörmögj, testvér, egy sor Petőfit,
köréd varázskör teremtődik.

Ha új tatárhad, ha kufárhad
özönlj el a tiszta tájat,
ha útaink megcsavarodnak,
mint giliszta, ha rátapodnak:

te mondd magadban, behunyj szemmel,
csak mondd a szókat, miktől egyszer
futó homokok, népek, házak
Magyarországgá összeálltak.

Dühöngő folyók kezeskedtek,
konok bércek — ezt ne felejtsetd,
ha megyünk büszke szájjal vissza,
mint várainkba, titkainkba.

Mert nem ijeszt, mi csak ijeszthet,
nem ölhet, mi csak ölne minket,
mormolj magadra varázsinget,
kiáltsd az éjbe Berzsényinket.

Míg a szabad mezőkön jártál,
szedd össze, pajtás, amit láttál,
mit szívvel, ésszel zsákmányoltál,
vidám vitáknál, leányoknál.

Mint Noé a bárkába egykor,
hozz fajtát minden gondolatból,
ábrándok árvelt szerepét is,
álmaid állatseregét is.

Lapuljanak bár ezredévig
némán, mint visszhang, ha nem kérdik,
szavaid annál meglepőbbet
dörögnek majd a kérdezőknek.

Figyelj hát és tanuld a példát,
a messzehangzóan is némát.
Karolva könyvem kebelemre,
nevetve nézek ellenemre.

Mert ha sehol is: otthon állok
mert az a való, mit én látok,
akkor is, ha mint délibábót,
fordítva látom a világot.

Igy maradok meg hírívőnek
örzeni kincses temetőket.
Homlokon lehetnek, ha tetszik,
mi ott fészkel, égbe menekszik.

KÁRPÁTALJAI NAPOK

A KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG, a
KÁRPÁTALJAI SZÖVETSÉG
IFJÚSÁGI TAGOZATA (KÁRISZ),
valamint
a KÁRPÁTALJAI ÍRÓK, KÖLTŐK
és MŰVÉSZEK MAGYARORSZÁGI
ALKOTÓKÖZÖSSÉGE
2007. március 30–31-én

KÁRPÁTALJAI NAPOK

címmel

irodalmi fórumot, illetve képzőművészeti
tárlatot tart.

A rendezvény helyszíne és időpontja:

Magyarok Háza
(Budapest, V. Semmelweis u. 1-3.)

PROGRAM:

Március 30., péntek

16.00 Megnyitó
KATONA TAMÁS,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Kiállítás

Kron Zsuzsa és Kutlán András
festőművészek kiállítása

A kiállítást megnyitja **Füzesi Magda** költő.

Közreműködnek a **Krónikásének**
Zeneiskola növendékei.

Könyvbemutatók

Lator László Kossuth-díjas költő,
a Kárpátaljai Írók, Költők és Művészek
Magyarországi Alkotóközösségének
elnöke

bemutatja

S. Benedek András Itthonalantul című
verseskötetét,
illetve **Szöllősy Tibor** „Áthallatszík a
harangszó” című interjúkötetét

S. Benedek András,

az alkotóközösség társelnöke
ismerteti
a fiatal kárpátaljai
pályakezdeők Új vetés című antológiáját.
A szerzők felolvassák írásaikból.

Dupka György, a Magyar Értelmiségiek
Kárpátaljai Közösségének elnöke
tájékoztatót tart a kárpátaljai magyar
könyvkiadásról.

Március 31., szombat

10.00 A Kárpátaljai Szövetség XVIII.
közgyűlése.

A Krónikásének Zeneiskola
növendékeinek műsora.

Munkalátogatás Kárpátalján

Beregszászban Pirigyi Bé-
lával.

Okolicsányi Szilvia, az
alapítvány referense azzal
a kéréssel kereste meg a
Kárpátaljai Szövetséget,
hogy segítsen a támoga-
tási kontingens átlátha-
tóbbá tételében. Kiutazá-
sunk során arra a meggyő-
ződésre jutottunk, hogy
bizony a főiskolásoknak is
nagy szükségük lenne a
támogatásra. E témáról
Orosz Ildikóval, a Kárpát-
aljai Magyar Pedagógus-
szövetség elnökével tár-
galtunk. Mivel a támoga-

Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség
társelnöke és **Benda István,** az elnökség tag-
ja a közelmúltban szervezési kérdések meg-
beszélése céljából Kárpátalján járt. Útjuk
eredményeiről beszélgettünk.

– Elsősorban ösztöndíj-ügyekben kerestük
meg a kárpátaljai illetékeseket – mondta Papp
Lászlóné. – Több mint egy évtizeddel ezelőtt
ugyanis a bécsi székhelyű Szent István Egyet
Ösztöndíj Alapítvány a határon túli magyarság
megsegítése céljából ösztöndíjakat aján-
lott fel tehetséges fiataloknak. Kárpátalján ez a
támogatás 25 főre terjedt ki. Pirigyi Béla, a Be-
regzsászi Művészeti Iskola igazgatója (aki an-
nak idején a Beregvidéki Magyar Kulturális
Szövetség elnökeként vette fel a kapcsolatot a
bécsi Szent István Egyetllettel) bevonta a pályá-
zási körbe a munkácsi és az ungvári magyar
középiskolákat is. A 2006/2007-es tanévben a
bécsiek már 47 kárpátaljai diákot támogatnak
személyenként évi 55 ezer forinttal. A Bereg-
zsászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium 14, a
Beregszászi Művészeti Iskola 3, a Munkácsi
Szent István Líceum 14, az Ungvári Dayka
Gábor Középiskola, illetve a Drugeth Gimnázium
16 diákja kapja az ausztriai pártfogók ösz-
töndíját. Ez a támogatási rendszer ugyanis párt-
fogó és pártfogolt között többnyire személyes
kapcsolat formájában működik. Előfordult,
hogy a pártfogó nemcsak a középiskolai tan-
ulmányok alatt segítette pártfogoltját, hanem
egyetemi éve alatt is. A pályázási rendszernek
a gyakorlati megvalósulásáról tanácskoztunk

ttak létszáma a jelen tanévtől emelkedett, az
alapítvány kuratóriuma a támogatás nyilván-
tartásának, illetve a pályázattásknak a módjában
is változtatásokat eszközöl majd. Az ala-
pítvány felkérte a Kárpátaljai Szövetség elnök-
ségét, hogy kísérelje figyelemmel a támogatási
rendszer folyamatos működését, illetve a párt-
fogoltak és a pártfogók kapcsolatát.

Jártunk a Munkácsi Szent István Líceum-
ban, ahol 14 diák kapja a támogatást tanulmányi
eredményei, illetve szociális helyzete alapján.
Jó volt látni, hogy a tanintézet az utóbbi
években korszerű berendezésekkel gazdagodott.
Megállapodtunk Kristofori Olga igazgató
asszonnyal, hogy a következő tanévtől be-
vonja az ösztöndíj-pályázási körbe a Munká-
csi 3. sz. II. Rákóczi Ferenc Középiskola igaz-
gatóját is.

– Nagy örömmel tapasztaltuk, hogy befeje-
zéséhez közeledik az Ungvári Dayka Gábor Kö-
zépiskola épületének korszerűsítése és kibőví-
tése – csatlakozott a beszélgetéshez Benda
István. – Köztudott, hogy a rekonstrukció el-
húzódása sok fejfájást okozott a tanintézetben.
Közgyűléseinken Arpa Péter, a középiskola
igazgatója több alkalommal kérte a Kárpátaljai
Szövetség segítségét. Úgy tűnik, az új épület-
szárnyat még ebben a tanévben felavatják.

A továbbiakban szó esett arról is, hogy tár-
gyalások folytatók a Kárpátalján a közelmúltban
megalakult ifjúsági szövetségek, illetve a Kár-
pátaljai Szövetség Ifjúsági Tagozata kapso-
latfelvételének előmozdítása érdekében.

TUDÓSÍTÓNK

Pillanatképek a közgyűlést előkészítő elnökség munkájából

Petruska Márta elnökségi tag, **Damjanovics Imre,** a felügyelőbizottság elnöke,
Benedekné Kövér Katalin elnökségi tag

Ajándék a szeretet ünnepén

A karácsony tulajdonképpen nem az ajándékozásról szól, mégis jóleső érzéssel tölt el bennünket, ha ajándékot kapunk. Mint ahogy az is, ha megajándékozunk szereteteinket a szép ünnepén.

Hála Istennek, vannak olyan szervezetek, amelyek igyekeznek azokat is meglepni — ez esetben a gyermekekről van szó —, akiknek nem biztos, hogy „tud hozni valamit a Jézuska”. Ilyen jószívű, lelkes emberek csoportja a Kárpátaljai Szövetség, amely a Határon Túli Magyarok Hivatalának segítségével, az Ukrnai Magyar Demokrata Szövetség közreműködésével immár sokadik alkalommal ajándékozta meg Kárpátalja óvodáisait.

— Szövetségünkél szép ha g y o m á n y, hogy a kárpátaljai gyermekeket megajándéko-

zunk karácsonykor. Ezúttal is megpróbáltunk olyan óvodákba eljutni, ahol eddig még egyszer sem jártunk. Ez nagy örömnkre szolgált, mint ahogy az is, hogy a megye — Szlatinától Ungvárig — 42 magyar óvodájában közel 1600 édességsomagot oszthattunk szét. Beregszászban hat, a Beregszászi járásban 13, a Nagyszőlősi járásban 4, a Munkácsi járásban 3, az Ungvári járásban 12, a Técsői járásban 3, míg Szolyván egy óvodában szereztünk örömet a gyermekeknek. Reméljük, 2007-ben is sikerül megajándékoznunk a kicsiket, amit nagy-nagy szeretettel teszünk — tudtuk meg Petruska Mártától, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjától, aki személyesen nyújtotta át az apróságoknak a karácsonyi ajándékot.

-CSILLA-

Ünnepelt a viski magyar iskola

Ez év januárjában a budapesti Semmelweis utcai Magyarok Házában a Kárpátaljai Szövetség és Ifjúsági Szervezete fiatal kárpátaljai írók és költők műveit bemutató rendezvényen hangzott el dr. Igyártó Gyöngyi tartalmas előadása a viski népszokásokról, amelyet a házigazda, S. Benedek András költő a „home history” műfajába sorolt. Az előadó megemlítette a viski népiskolát, amely természetes módon szervesült a viskiek létformájával és hagyományával. Tartozom a Kárpátaljai Hírmondó kedves olvasótáborának (és természetesen szülőföldemnek) a viski magyar iskola fennállásának 450. évfordulóját méltató rendezvény rövid, ám illő és méltányos leírásával, nem feledvén kiemelni az iskola helyét a magyar művelődéstörténetben.

E sorok szerzője a szíves meghívást elfogadva jelen volt az ünnepségen, amelyet a Viski Kölcsey Ferenc Középiskola rendezett 2006. november 11-én. Az iskolaigazgatóság — jó érzellemmel élve kiváló kapcsolat-szerzővel — igazi élményé varázsolta az egynapos hivatalos emlékünnepséget azáltal is, hogy a helyi, járási és megyei közhatalmi és tanügyi vezetőkön túlmenően számos vendég érkezett Magyarországról (elsősorban a testvérváros, Paks polgármesteri hivatala, a budapesti református gyülekezetek, továbbá civil szervezetek és közalapítványok képviselőit), sőt, távolabbi országokból, így Hollandiából és Norvégiából is.

Az ünnepséget különösen a szónoklatok és a köszöntők, valamint az irodalmi és a zenei műsorok tették emelkedetté és emlékeztetéssé a vendégek és a középiskola dísztermében összesereglett viski közönség számára. Videofelvételek is megőrizték az eseményt. Mindez a szervezők munkáját dicséri. (Enyhe malíciával mondhatnám: 450 éves tapasztalattal könnyű jól szervezni...).

Amint Czébely Lajos tanár, helytörténész előadásában kiemelte, 1556-ban a viski városi tanács számára kötelezővé tették a szegényebb iskoláskorúak ruhával és iskolaszemmel való ellátását, ezzel is ösztönözve őket a tanulásra. Minderről bő-

vebben is ír Czébely Lajos Visk története című könyvében (KMKSZ, Ungvár, 2002. 40–42. o.). Ilyenképpen jött létre a református népiskola, amely humanista hagyományokat is követett, és a későbbi századokban kimutathatóan a debreceni, máramarosszigeti, nagy-

enyedi és kolozsvári deákság szellemi erőterébe került. Talán ennek a tágabb szellemi környezetnek a hatásával magyarázható az a tény, hogy az elmúlt századokban e nagy múltú iskola sok országos híru szakembert és tudóst indított el pályáján, akiről az

évfordulós ünnepségen részletesen szóltak. Rövid írásom végén fontosnak tartom megemlíteni az alábbiakat.

Méhes György 1746-ban született Viskén, itt végezte elemi iskoláit, és innen került Máramarosszigetre, majd Kolozsvárra, Göttingenbe és Utrechtben folytatta tanulmányait. A többi között Kant műveinek kiváló kutatójaként filozófiát tanított a kolozsvári kollégiumban. Síremléke máig látható a házsongárdi temetőben.

Lassú István 1797-ben született Viskén. Statisztikus, számos történelmi és földrajzi tárgyú dolgozat szerzője. Főbb művei: „Statisztikára való bevezetés” és „Európa statisztikai, geographiai és történelmi rajzolata” Pest, 1826., Nagybritannia (2. kiadás, Pest, 1930.).

Munkatárs volt az „Esméreték tára” című magyar lexikonnak. Ezenkívül kiadott két kötet Világtörténetet. (Forrás: Révai Nagy lexikona).

Krüzselyi Bálint 1844-ben született Viskén. Tanulmányait a viski elemi iskolában kezdte, majd a máramarosszigeti líceumban folytatta. Debrecenben teológiát, Sárospatakon jogot tanult. „A polgári jogok és kötelességek” című műve 1881-ben jelent meg Sárospatakon. Elbeszélései láttak napvilágot a korabeli Vasárnapi Újságban.

Folytathatnám a sort, de úgy vélem, a fenti adalékok is jól mutatják a magyar művelődés hajszalgyökereinek mélységét, és a viski magyar iskola helyét a gyökérzetben.

Bacsi Lajos dr.
nyelvtanár, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja

Kárpátalján tárgyalt Gémesi Ferenc

Januári látogatását követően rövid időn belül immár másodszer járt Kárpátalján Gémesi Ferenc, a Miniszterelnöki Hivatal nemzetpolitikáért felelős szakállamtitkára, akit útján elkísért Törzsök Erika, a Nemzetpolitikai Főosztály vezetője is. A magas rangú anyaországi politikai megbeszéléseket folytatta az UMDSZ és a KMKSZ vezetőivel, a történelmi egyházak képviselőivel, ellátogatott a beregszászi főiskolára.

Gémesi Ferencet fogadta Oleg Havasi, Kárpátalja kormányzója is. A megbeszélésen szó esett a két szomszédos ország, illetve Kárpátalja és Sza-

bolcs-Szatmár-Bereg megye vezetése is beadvánnyal fordult Ukrajna oktatási miniszteréhez a vizsgaközpontok, illetve az anyanyelven történő vizsgák ügyében.

Az Ukrjnai Magyar Krónika azon kérdésére válaszolva, hogy milyen esélyt lát a kárpátaljai magyar egység megteremtésére, Gémesi Ferenc elmondta, hogy valóban nagyon fontos témáról van szó. "Meghatározó fontosságú lenne az érdekérvényesítés szempontjából, hogy legalább alapvető kérdésekben legyen egyetértés!" — hangsúlyozta. Véleménye szerint a minimum, hogy

bolcs-Szatmár-Bereg megye együttműködéséről, a közös projektekről, a legfőbb ukrjnai közjogi méltóságok közelgő magyarországi látogatásáról. A felek emellett számos más kérdést is áttekintettek. Szó esett például a magyar tannyelvű középoktatás tanintézetek végzőseinek anyanyelven történő vizsgáztatásáról, a vizsgaközpontokról, a Magyarországon élő ukrjn kisebbség helyzetéről is.

Az államtitkár kétnapos kárpátaljai útjának záróakkordjaként a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa beregszászi ügyfélszolgálati irodájában sajtótájékoztatót tartott, ahol a hivatalos látogatásának eredményeit, választott a média képviselőinek kérdéseire.

A látogatás konkrét eredményeiről szólva elmondta: Oleg Havasi kormányzótól ígéretet kapott arra, hogy az itteni illetékesek és a főkonzulátus képviselői rövid időn belül tárgyalni kezdenek az egyházi anyakönyvek, archívumok visszaszolgáltatásáról.

Az oktatási kérdésekkel kapcsolatban megjegyezte,

hogy a magyar fél mellett a megye vezetése is beadvánnyal fordult Ukrajna oktatási miniszteréhez a vizsgaközpontok, illetve az anyanyelven történő vizsgák ügyében.

A Szülőföld Alap prioritásainak meghatározásában konszenzusra jut a két magyarságszervezet. Az Ungvári Televízió magyar szerkesztőségének munkatársa a beregszászi főiskola finanszírozásának problémáiról kérdezte a szakállamtitkárt. Gémesi Ferenc válaszában úgy fogalmazott, hogy a finanszírozási gondok az ő olvasatában egyik évben sem jelentkeztek, "legfeljebb az, hogy az ütemezés értelmezése eltért Magyarországon, illetve a főiskolán".

A Krónika arról is kérdezte a politikust, hogy mennyire partnerek a többi nemzetrészek magyarságszervezetei abban, hogy Kárpátalja és a Vajdaság kiemelt támogatást kapjon? A szakállamtitkár válaszában elmondta, hogy a Szülőföld Alap korábbi működése során már eddig is sikerült elérni, hogy arányaiban nagyobb támogatásban részesüljön a két régió. Van egyfajta ilyen szándék, amelyet ki is nyilvánítottak a nagy magyarságszervezetek, így az erdélyi, felvidéki magyarság vezetői.

(Az Ukrjnai Magyar Krónika nyomán)

A határon túli támogatáspolitikáról

Új, a korábbinál átláthatóbb szerkezetben látja el a jövőben a hazai nemzetiségi, valamint a határon túli magyarsággal kapcsolatos feladatokat a kormányzat — közölte a Miniszterelnöki Hivatal (MeH) nemzetpolitikáért felelős szakállamtitkára Budapesten újságírók előtt.

Gémesi Ferenc azt hangoztatta, hogy a kisebbségekkel kapcsolatos kérdésekben nem politikai, hanem szakmai döntések születnek majd.

Mint mondta, az eddigi sokszereplős intézményi struktúrát leegyszerűsödött szervezet váltja fel. A szakállamtitkárság keretein belül látják el a jövőben a most megszüntetett Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal (NEKH), valamint a Határon Túli Magyarok Hivatala (HTMH), továbbá az utóbihoz kapcsolódó közalapítványok feladatait, főosztályi keretek között.

Az olcsóbb működtetés indokai között említette, hogy amíg a HTMH működtetése az elmúlt évben 900 millió forintba került, addig például az Illyés Közalapítvány egymilliárd forint támogatási forrás elosztásáról dönthetett. A támogatáspolitikát átalakítása kapcsán arra hívta fel a figyelmet, hogy a megjelent hírekkel szemben a kisrendezvények projektjeire is tudnak forrásokat biztosítani a Szülőföld Alap keretéből. Elmondta, míg a határon túli magyarsággal kapcsolatos feladatokat ellátó intézményekben korábban közel 140-en dolgoztak, addig a jövőben a szakterületen mindössze 46-an tevékenykednek majd.

Gémesi Ferenc a tervek között említette, hogy kijelölnék azokat a határon túli fontos, "nemzeti jelentőségű" intézményeket, amelyeknek támogatására több évre garanciát vállalnának.

Alapvetően az a kisebbségeket érintő szakpolitikai kérdéseket, intézkedéseket nem elkülönülten, hanem az országos szakpolitikai stratégia részeként kezeljük — közölte a szakállamtitkár. Elmondta, hogy a "támogatáspolitikai alapintézménye", a Szülőföld Alap pályázatai várhatólag márciusban jelennek majd meg.

Az ügynevezett "zászlóshajóprojektek" között említette azt az elképzelést, amely szerint a 2007 és 2013 közötti időszakban a magyar határ két oldalán, több mint száz helyen "visszaépítenék" a településeket összekötő útszakaszokat.

A megszüntetett NEKH intézményi alapjain szerveződő Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztálynál ugyanakkora szakállamtitkár nem tervez elbocsátásokat.

A magyarországi kisebbségekkel kapcsolatban Gémesi Ferenc közölte: javaslatot készítenek a nemzetiségek országgyűlési képviseletének megteremtésére. Utalt arra, hogy a parlament évek óta mulasztásos alkotmányértésben van, mert nem teremtette meg ennek a lehetőségét.

Kitért arra is, hogy terveik szerint a hazai kisebbségek egyetértésével elkészítenének egy, a kisebbségi önkormányzatok megválasztását új alapokra helyező tervezetet.

A szabadságharc költőjére emlékeztek

Az év első napján megemlékeztek a lángelkű költő, Petőfi Sándor születésének évfordulójáról. A Beregvidék központjában az Arany Páva étterem előtt álló Petőfi-szobornál gyűltek össze az emlékezők. Az ünnepség résztvevőit Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke köszöntötte, majd átadta a szót dr. Balogh Józsefnek, a BMKSZ választmányi tagjának. A szónok kihangsúlyozta: Petőfi Sándor a forró hazaszeretet példaképe. Verseiben a szabadságvágy, a sorsunk alakulásáért való aktív tenniakarás jut kifejezésre.

A költőre emlékezett Csobolya József és Zubánics László történész is. Az ünnepség záróakkordjaként többek között Kincs Gábor alpolgármester a polgármesteri hivatal, Zubánics László az UMDSZ, Imre Margit a Petőfi Sándor nevet viselő nyugdíjasklub nevében koszorút helyezett el a költő szobrának talapzatánál. A rendezvény a Szózat eléneklésével ért véget.

-csilla-

NÉGY ORSZÁG A KÖZÖS JÖVŐÉRT

A 2000-ben 15 taggal megalakult Beregvidéki Határmenti Önkormányzati Társulás január 27-én mérföldkönek számító lépést tett: csatlakozott egy olyan csoportosuláshoz, amelynek tagjai a jövőben közös pályázatok sikeres lebonyolításával kívánják együttműködni, egymás hasznára lenni. Az alapító dokumentumot Lőrincz Béla, Gát polgármestere is ellátta kézjegyével. A BHÖT elnöke az aláírást követően számolt be lapunknak a társulás eddigi tevékenységéről, a csoportosulás megalakulásának körülményeiről, céljairól.

— Megalakulásunk óta három nyertes pályázatunk volt. Az egyik kimondottan a társulás munkájának fejlesztésére, iroda működtetésére, a másik Gát község teljes közvilágításának helyreállítására, a harmadik pedig az iskolai szakoktatás újraindításához szükséges varroda felújítására adott lehetőséget. Ez utóbbi most van folyamatban — tudtuk meg Lőrincz Bélától. Hozzátette, hogy a magyarországi központtal létrehozott szervezet másik 3 országa — Magyarország, Szlovákia és Románia — már tagja az EU-nak, Ukrajna még nem, de szerinte ez nem jelent hátrányt számunkra, sőt a közös pályázatoknál inkább előny, hogy EU-tagok a partnerek.

A BHÖT elnöke elmondta: a január 27-én megalakult Ung–Tisza–Túr Európai Területi Együttműködési Csoportosulás névre keresztelt szervezet egyezményét a négy ország alapító önkormányzatainak polgármesterei írták alá.

A dokumentumot Tilki Attila Fehérgyarmat, Lakatosné Sira Magdolna Túristvándi (Magyarország), Czinke István Vaján (Szlovákia), Kóczán Levente Türterebes (Románia) és Lőrincz Béla Gát (Ukrajna) polgármestere látta el kézjegyével.

A csoportosulás a három folyó völgyében található 216 település mintegy 400 ezer lakosának gazdasági-kulturális

együttműködését szeretné előmozdítani. A projektben főként a kis- és középvállalkozások, illetve az idegenforgalom fejlesztése kap elsőbbséget.

A csoportosulás háromfős munkaszervezetének központja a magyarországi Túristvándiban, a polgármesteri hivatalban lesz.

Az alakuló ülésen Tilki Attila, Fehérgyarmat polgármestere, országgyűlési képviselő arról szólt, hogy az Európai Unió január 1-jével emelte be a kohéziós fejlesztési keretbe a területi csoportosulások támogatását, s az Ung–Tisza–Túr eurorégiós szervezet – tudomása szerint – elsőként alakult meg a kontinensen.

A magyar–román–szlovák–ukrán csoportosulást levlélben üdvözölte Antonio de Blasio, az Európa Parlament regionális ügyekért felelős képviselője, akinek elismerő sorait felolvasták az egyezmény aláírását megelőzően.

Köszöntötte az együttműködési szervezet létrehozását a rendezvényen Fülöp István országgyűlési képviselő, Szabolcs-Szatmár-Bereg, és Szabó István, a romániai Szatmár megye önkormányzati elnöke, illetve Szőlősi János, a szlovákiai Kassa megye helyhatósági alelnöke.

Fülöp István a Brüsszeltől legtávolabbi eső települések együttműködésétől azt várja, hogy “az uniós források bevonásával jelentős mértékű gazdasági-idegenforgalmi fejlődést érnek el”.

Szabó István bejelentette: Magyarország és Románia schengeni határőrizeti rendszerhez kapcsolódása után újabb határállomások nyitását tervezik a térségben.

Lőrincz Béla a Beregvidéki Határmenti Önkormányzati Társulás tervével kapcsolatban elmondta, hogy a jövőben fórumot tartanak, amelyen lehetőséget adnak az önkormányzatoknak a társuláshoz történő csatlakozására.

BIRÓ GYÖNGYI

Turisztikai Információs Központ Beregszászban

2006. november 17-én nyitotta meg kapuit a Beregszászi Turisztikai Információs Központ és Kiállítóterem. A központ munkájáról, az általa nyújtott szolgáltatásokról kérdeztük Tarpai Józsefet, az Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda igazgatóját.

— A központ az ungvári székhelyű Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda fiókkéntézeteként működik. Amég 2005-ben meghirdetett „Ukrajna–Magyarország–Szlovákia jószomszédsági program” című európai uniós pályázat elnyerését követően született meg az ötlet egy turisztikai információs hálózat kialakításáról Kárpátalján. A hálózat egyik székhelyeként Beregszászra esett a választás. A beregszászhoz hasonló iroda kialakítását tervezzük a közeljövőben Csapón és Nagyszőlősen is. Ezek az irodák egymással együttműködve a jövőben arra törekednének, hogy minél magasabb szintű turisztikai szolgáltatásokat nyújtsanak.

Hasonló céllal és elképzeléssel különböző anyagi források felhasználásával már régebben sikerrel működnek turisztikai irodák Munkácsra és Rahón. Arahói irodát például egy svájci alapítvány, míg a munkácsi az ukrán turisztikai minisztérium segíti.

A beregszászi központ működésének elsődleges célja az információnyújtás Kárpátalja turisztikai adottságairól, különböző programok, illetve turistautak megszervezése, igény szerinti szálláshelyfoglalás. Az iroda célja, hogy a járásunkba, városunkba érkező turistákat itt „marasztalja”, azaz olyannyira megkedveltesse velük a régiót, hogy többször is visszatérjenek, illetve ismerőseiknek, barátainak is ajánlják annak felkeresését. Ennek érdekében különböző programok szervezésére törekszünk.

Tarpai József megítélése szerint Kárpátalját turisztikai szempontból elsősorban a termálvíz, a borturizmus, a Kárpátok hegyei, valamint a vidékre jellemző néphagyományok teszik vonzóvá az ide látogatók számára.

A különböző képzések lebonyolításához az iroda rendelkezik egy tárgyalóteremmel, amely 20–30 ember befogadására alkalmas. Arra való tekintettel, hogy

az elnyert pályázati összeg csak egy időre fedezi az iroda működését, arra kell törekedniük, hogy önellátók legyenek. Többek között ennek érdekében alakítottak ki egy kiállítótermi részt a kárpátaljai művészek munkáinak kiállítása és forgalmazása céljából. A terem állandó művészeti kiállítások szervezésének és lebonyolításának ad helyet, itt kapnak bemutatkozási lehetőséget a térség ismert és kevésbé ismert művészei is. Emellett ajánldéktárgyak, térképek, képes- és útikönyvek, képeslapok és egyéb kiadványok árusítása is folyik itt. Akiállított tárgyak között megtalálhatók Hidi Endre, Dancs Tünde kerámiai, Helj László, Bökenyi Anna, Gogola Zoltán, Szakálas Anatolij festményei, továbbá szöttek, hímezések, csuhétárgyak, gyökérfaragványok. Ottjártunkkor éppen Cserniga Gyula festménykiállítása volt megtekinthető.

Egymás munkáját segítve az Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda állandó kapcsolatban áll a nyíregyházi, vásárosnaményi, tokaji, miskolci turisztikai irodákkal. Jóvoltukból a kárpátaljai munkatársak szakmai gyakorlatokon vehettek részt. A jövőben szeretnék felvenni a kapcsolatot a kassai (Szlovákia), a szatmárnémeti (Románia), valamint a lengyelországi turisztikai irodákkal. A cél, hogy a határon túli turisztikai irodák megosszák egymás között az adatbázisukat, hogy egyre szélesebb körben ajánlhassák a különböző régiók turisztikai szolgáltatásait.

MOLNÁR BERTALAN

Író-olvasó találkozó

Vasfüggönyök, és ami mögöttük volt

Skultéty Csabának, azaz Ambrus Mártonnak, a Szabad Európa Rádió egykori munkatársának neve fogalom a Kárpát-medence magyarsága körében. A leghidegebb hidegháború idején (a rádióállomás 1951. október 6-án sugározott először műsort) több mint egy évtizedig hírszerkesztőként tevékenykedett, majd 20 éven keresztül külpolitikai kommentátor volt. Hazatérte óta egykori hallgatói íróként is megismerték őt: Skultéty Csaba ugyanis több izgalmas és tanulságos könyv szerzője. Olyan könyvek, amelyek rávilágítanak a XX. század második fele történéseinek felerőltjaira.

Február 6-án a Magyarok Világszövetsége Szent László Akadémiájának rendezésében „Vasfüggönyökön át. A Szabad Európa Rádió mikrofonjánál – előtte és utána” című könyvéről író-olvasó találkozó keretében beszélgetett dr. Skultéty Csabával Debreceni Mihály televíziós szerkesztő-műsorvezető, illetve Sediánszky János rádiós szerkesztő.

A rendezvényt dr. Medvigy Endre, az MVSZ Szent László Akadémiájának elnö-

ke nyitotta meg. Kiemelte: Skultéty Csaba elévülhetetlen érdeme, hogy bár a kettős vasfüggöny sokáig megakadályozta minden hitelesnek tekinthető értesülést, ő módot talált arra, hogy adatokat gyűjtsön és 1980 őszén a Lugánóban rendezett konferencián komoly tanulmánnyal tájékoztassa a szabad világot a kárpátaljai magyarság helyzetéről. 1985-től 1990-ig a Pax Romana Katolikus Magyar Értelmiségi Mozgalom elnökeként nyugaton folytatott publicisztikai tevékenysége is elsősorban a kárpátaljai magyarsággal kapcsolatos.

Debreceni Mihály a kiadványt információtartalma miatt ajánlotta a nagyközönség figyelmébe, Sediánszky János a könyv olvassmányosságát hangsúlyozta.

Bár az író-olvasó találkozó szokványosnak indult, nem laposodott el. A médiában tevékenykedő beszélgetőtársak ugyanis több olyan kérdést tettek fel az írónak, amelyek a hallgatóságot is élénken foglalkoztatták. Aztán kedvet kaptak az olvasók is: szó esett az esetleges cenzúráról, a Szabad Európa Rádió belüli munkatársak nemzetiségi kapcsolata alakulásának mikéntjéről, arról, vajon mire számított a szerző, amikor Nyugatra emigrált és bekapcsolódott a vasfüggöny mögött maradt magyarság tájékoztatásának folyamatába. Ekkor hangzott el: nem hitte, hogy valaha is hazatérhet, így külföldön élve hungarikumokat gyűjtött: magyar kéziratokkal, metszetekkel vette körül magát, otthoná-

ban magyar szigetet teremtett. A rendszer-váltás után hazatért, azóta Budapesten él. 1998-ban Pest-Buda-Obuda egyesülete 125. évfordulója kapcsán gyűjteményének egy részét (125 metszetet) az Országos Széchényi Könyvtárban mutatták be.

Az egyik jelenlevő érdekes kérdést tett fel Skultéty Csabának: rádiós tevékenysége során előfordult-e, hogy lelkiismereti problémákkal kellett szembenéznie? A válasz: egy újságíró általában nem a magyara, de neki a rádióban soha nem kellett beszélnie meggyőződése ellenére.

Munkásságát több kitüntetéssel ismerték el. 2000-ben Mádl Ferenc köztársasági elnök kisebbség-kutatási munkássága, publicisztikai tevékenysége, egész életútjának elismeréseként a Magyar Köztársasági Érdemérem Lovagkeresztje kitüntetést adományozta Skultéty Csabának. 2005-ben szülővárosa, Nagykapos díszpolgárává választotta.

Széles körű publicisztikai tevékenységének középpontjában a határon kívüli magyarság, benne Kárpátalja szolgálata áll. Hogy miért? Egyik írásából idézünk: „Bár... diákéveim zömét Késmárkon töltöttem, „városom” egész életemben Ungvár maradt. Járulékosan Munkáccsal és Beregszászal, voltaképpen a Kassától Máramaroszigetig terjedő hazai tájammal tekintett egész hajdani Északkelet-Felvidékkel együtt.”

A Kárpátaljai Szövetség büszke arra, hogy Skultéty Csabát tagjai sorában tudhatja. Az író a Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzője.

FÜZESI MAGDA

A képen: Sediánszky János, a Magyar Rádió munkatársa, Skultéty Csaba író és Debreceni Mihály, a Magyar Televízió Hátárátkelő című műsorának szerkesztő-műsorvezetője az író-olvasó találkozáson.

A szerző felvétele

Emlékkiállítás Csepelen

Kárpátaljáról – többnyire Ungvárról – áttelepült budapesti lakosok lelkes csoportja gyűlt össze 2007. január 6-án a Király-Erdei-Műhely csepeli kiállítótermében az ungvári Szkakandi János festőművész (1934–2005) emlékkiállításának megnyitójára. A házigazdák nevében Erdei Éva üdvözölte a vendégeket. Külön megköszönte a művész özvegyének, Szkakandiné Mudi

Mártának a tárlatra válogatott és felajánlott alkotásokat.

A Szerednyén született és Ungváron élt Szkakandi János életútját Feledy Balázs művészeti író méltatta. Hangsúlyozta, hogy a realista festő munkásságára a Kárpátok csodálatos tájainak megörökítése a jellemző, képeit a színek különleges alkalmazása teszi varázslatosá, rejtélyessé.

Sztrakandi János festőművész tagja volt az Ungvári Hivatásos Festőművészek Egyesületének és a Népművészeti Szövetségnek. Az Ungvári 1. sz. Középiskolában, ahol tanított, fizika-matematika tanári munkája mellett nemzedékekkel szerettette meg a rajzolást és a festészetet.

A rendezvény végén Popovics Marianna kárpátaljai népdalokat énekelt.

r-6

Húsvéti tojások a beregi Tiszaháton

A húsvéti ünnepkörhöz sok érdekes szokás kapcsolódik. Alább Szabó László néprajzkutató egyik érdekes tanulmányából idézünk részleteket.

A húsvétra való készülődés már hetekkel, hónapokkal előbb megkezdődik. Sokan karácsonytól kezdve gyűjtik a tojásfestékek való hagymahajat, zöld búzát s a többi növényi festékanyagot is legkésőbb nagycsütörtökön beszerzik. Abolti festékeket is már hetekkel előbb megvásárolják. Nagy szégyen az, ha nincs elegendő hímes a locsolóknak. A tojásfestés napja a beregi Tiszaháton nagypéntek. Ezt az időpontot — amennyire csak lehetett — a II. világháborúig betartották. Erre utal az egész vidéken ismeretes dal is:

*Nagypénteken sokan sírnak,
Sok hímes tojást megírnak...*

A hímes tojás a beregi Tiszaháton a nő egyik legművészi szerelmi ajándéka. Mindenki arra törekszik, hogy a lehető legszebben írja vagy írassa meg. Az ezzel kapcsolatos szokások az utóbbi 50 évben jelentősen megváltoztak. A századfordulón a lányok maguk festették a tojást, éppen ezért a hímes tojás készítése fokmérője volt a férfi szemében a leány ügyességének és ízlésének.

Régen a tojásírásból, ma inkább a felhasználó süteményekből ítélik meg a lányokat a legények. Így aztán a leány ügyességének fokmérőjévé húsvétkor egyre inkább a sütés-főzés válik.

A nagy leányok férjhezmenetelükig írnak tojásokat, a fiatalasszonyok leginkább már felhagynak vele, csak egyszínűt festenek, vagy ha ráérnek, a rokon gyermekeknek készítenek néhányat. Piros tojást az öregek is festenek, noha nem szánják senkinek.

A tiszaháti falvak csekély számú görög katolikus lakosságánál a tojás szerepel a szentelt ételek között is, de jelentősége a népszokásokban nem nagy, megmarad pusztán egyházi szokásnak, szemben a katolikus vidékek szenteltétel-kultuszával, ahol a szentelt ételek a hitvilág különböző területén is szerepet játszanak. A tojással kapcsolatos szokások zöme a beregi Tiszaháton húsvét második napján játszódik le. A húsvéthétfői locsolkodás a társadalmi kapcsolatok egyik formája. Ez áll az ünnep középpontjában és a szokás, valamint a hozzáfűződő tojásadás az emberi kapcsolatok egyik szimbolikus kifejezőmódja. A hozzátapadó szokások minden mozzanatának jelentősége van a közösség életében. Kifejezi a közösség tagjainak egymáshoz való viszonyát. A következőkben ezeket a társadalmi kapcsolatokat összegezzük.

A fiúgyermek, haszüleikkel egyházban élnek, húsvét második napján anyjukat, valamint a család más nőtagjait köszöntik és locsolják meg elsőnek. Amíg a vízzel

való locsolás élt, addig anyjukat és nagyanyjukat nemigen illett megöntözni, de leánytestvéreiket tréfából még az ágyban meglocsolták. Ezért a locsolásért csak a kisebbek kaptak tojást, a nagyobbak, illetve a legények nem. A külön háztartásban élő fiúgyermek húsvét vasárnapján az istentisztelet után mennek szüleit köszönteni, s mióta kölnivel vagy rózsavízzel locsolnak, szüleit is megöntözik. A keresztfiú köteles keresztanyját szülei után elsőnek meglocsolni, még akkor is, ha a falu másik végén lakik. A keresztanya keresztgyermekének 8–10 pár tojást ad, míg a többiek csak egy párat kapnak.

A vérrokonság és a keresztkomaság mellett legerősebb emberi kapcsolatot a szomszédság. A locsolkodás szokása is ezt tükrözi. A fiúnak a keresztszülők után a szomszédokat kell legelőször meglocsolnia.

A legények csapatban, hárman-négyen járnak locsolkodni a leányokhoz. A gyerekek csapata leginkább alkalmi jellegű. Egyik a másiknak mutatja, melyik házba érdemes bemenni.

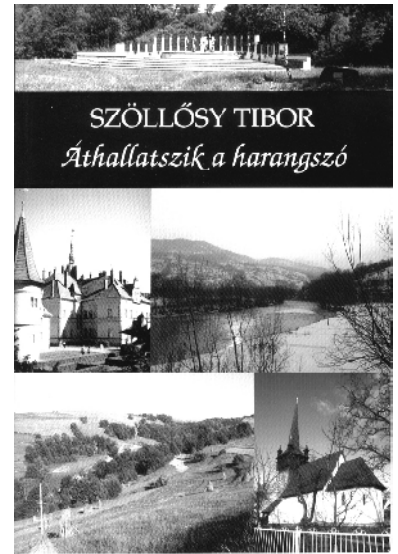
A falu vezetőivel való viszony is megfigyelhető a locsolkodásnál. A paphoz, különösen ha leánya van, minden gyermek elmegy locsolkodni. A gyermekek tanítójukat és annak családját is minden esetben megköszöntik. Ha a papnak vagy a tanítónak a fia megy locsolkodni, neki külön tesznek el szépen festett vagy írott hímet.

A beregi községekben a húsvéti tojásokat többféle díszítő technikával állítják elő. Leghagyományosabb eljárások az egyszerű festésen kívül a karcolás és a viaszos díszítés. Újabb réteget alkot — a századforduló táján megjelent — savas maratásos, levélrátes és ecsetes tojásdíszítés.

A beregi Tiszaháton használt festékek két csoportját különböztetjük meg: saját maguk által előállított, leginkább növényi és gyári festékek. A maguk készítette festékek között elsősorban a vöröshagyma külső héját említhetjük. A savas-maratásos technika: a már megfestett tojásra sósavba mártott íróttal rajzolják rá a díszítményeket.

A tojás a néphitben a termékenység és az újra feltámadó élet szimbóluma. A festett, díszített tojásoknak a tavaszi népszokásokban ősi soron termékenységvarázsló szerepük volt. A festés és díszítés célja éppen a varázserő fokozása lehetett. Ma e népművészeti megnyilatkozásban a hanyatlás jeleit vehetjük észre, amelyek okait társadalmi síkon kell keresni. A legény már nem a tojásfestésből ítéli meg a lányt, hanem a sütés-főzésből. A nagyszülők unokáknak ma csokitojással kedveskednek. Így a díszített tárgy nem áll annyira a szokás középpontjában, a ráfordított figyelem kevesebb lesz, elveszti funkcióját, ezért mind kevesebben és kevesebben készítenek hímes tojásokat.

Áthallatszik a harangszó a határon

Kárpátaljai sorsok elevenednek meg Szöllősy Tibor új könyvének lapjain. Íróké, festőké, rendezőké, orvosoké, papoké meg tanároké, többségükben az elmúlt évtizedek során Magyarországra áttelepülteké, akik azokról az eltéphetetlen szájakról beszélnek, melyek őket a szülőföldről kötik. Lator László arról mesél, hogyan jutott át a határon több mint fél évszázaddal ezelőtt: „Szekéren, kóroval letakarva eljutottam a határra. Egyparasztgazda vitt ki, bújtatott a szalmakazalban, mert akkor az oroszok már lóháton, kutyával őrizték a határt. Mikor a járőr elment, szólítottak, megmutatták, merre induljak, intettek, hogy csak a töltsérel fel ne menjek, mert ha meglátanak, felszólítás nélkül lönek...”

Sokan voltak, akik ilyenformán hagyták el szülőföldjüket, mások maradtak, amíg erre módjuk volt, és tették, amit lehetett. Schober Ottó, a beregszászi népszínház rendezője — legendás előadásokkal a háta mögött — csak nyugdíjaztatása után szánta rá magát a végzetes lépésre, vállalva, hogy barátai és kollégái — akik azóta jórészt szintén áttelepültek — „leáruolozzák”.

Akarhogy történt is, aki egyszer kárpátaljai született, szülőföldjétől egészen elszakadni nem tud. A diktatúra éveiben is hazahajártak, akiket a honvágy gyötört, később viszont — a gorbacsovi kort követően — kialakult a kapcsolattartás intézményes formái. Alapítványok, egyesületek, könyv- és lapkiadók, öregdiák-társaságok születtek, melyek célja a hazalátogatásokon kívül az otthon maradtak megsegítése volt. Az elárvult és elbizonytalanodott lelkek gondozása.

Szöllősy Tibor könyve Kárpátalja ma is áldatlan állapotait vizsgálja. A nagy dilemma: „Menni vagy maradni, azaz kitarítani a szülőföldön, vagy áttelepülni Magyarországra?” A kérdés ugyanaz, mint a múlt század közepén, csak akkor — mint Lator László — a zöldhatáron át menekültek az emberek, ma pedig civilizáltabb körülmények között fordítanak hátat őseik földjének.

KÁKONYI PÉTER (Magyar Nemzet)

„Barátom, mi módon jöttél ide?”

(Olvasandó Máté Evangéliuma 22,1-12)

Jézus egy nagyon nehezen érthető, de csodálatosan drága példázatot mond el az öt hallgató sokaságnak ebben a bibliai részben, a királyi menyegzőről. Három éven keresztül tanított Jézus, a tanítványaival együtt járva az emberek között. Minden tanítása azért hangzott el, hogy az emberek megismerjék a bűnbocsátó Isten kegyelmét, azt, hogy az Atya azért küldte a Fiút ebbe a világba, hogy a halál állapotából elvezesse a győzelmes élet világába a bűnös embert. Ezért hangzott el az a példázat is – és ezért született meg ez az írás. A példázatot Jézus mondta el kétezer évvel ezelőtt, az írást ma veti papírra Jézusnak egy öreg szolgája – egy bizonyágtevője. Az írás azért autentikus, mert az öreg szolga nem a magáét akarja leírni, vagy megértetni, hanem a Jézusét a Lélek segítségével!

A példázat tehát: A király elkészítette a fia menyegzőjére a nagy lakomát, a nagy vacsorát. Nem szűk lakodalmi közösséget akart összehívni, nagy vacsorát készített szinte megszámlálhatatlan sokaság számára. Nem azzal hívogatót, hogy gyertek, hozzátok el a lakodalmi ajándékokat. Ameghívás azzal kezdődött: „Mondjátok meg a hivatalosoknak: ímé, ebédemet elkészítettem, tulkaim és hizlalt állataim levágva vannak, és kész minden; jertek el a menyegzőre” (Máté 22,4). Nincs semmi más tennivalótok, csak felkészülve elindulni egy örömteljes találkozásra!

A meghívás megtörtént, de a meghívottak nem fogadták el a felkínált nagy lehetőséget: egyik elment a maga szántóföldjére, a másik a maga kereskedésébe, a többi pedig egyenesen ellenséges magatartással fogadta a hívogató szolgákat; bántalmazták, sőt megölték őket (Máté 22,5-6). Egy másik evangéliumban még olyan visszautasítás is elhangzott, hogy azért nem megyek, mert feleséget vettem. Különb örömmöm van, mint amire te hívogatsz; a magam menyegzője (Lukács 14,20). A lényeg az, hogy a sok hivatalos közül eje sem fogadta el a meghívást, pedig az királyi meghívás volt.

Az Igében az van megírva, hogy a király megharagudott a visszautasításért, elküldte hadait és elvesztvén azokat, városaikat felégette. A királyi hívogatás visszautasításának halálos ítélet a következménye. De a példázat ereje nem ebben van, hanem abban, hogy a király újra elküldi az ő szolgáit hívogatni a menyegzőre. Minden készen van, de semmi sem vész kárba; ha a hivatalosoknak nem kell az én felkínált szeretetem, van nekem népem, akiknek szükségük van az én szeretetemre. „Menjete az azért a kereszttutakra, és akiket csak találtok, hívjátok be a menyegzőbe. És kimenvén azok a szolgák az utakra, begyűjték mind, akiket csak találtak vala, jókat és go-

noszokat egyaránt. És megtelék a menyegző vendégekkel” (Máté 22,9-10). Ismét másik evangéliumban úgy van megírva: „Eredj hamar a város utcáira és szorosaira, és a szegényeket, csonkabonkákat, sántákat és vakokat hozd be ide.” (Lukács 14,21). Nem volt ott ragyogó öltözetű cifra előkelőség egy sem; de a szegények, a nyomorultak, a lenézettek, a kitaszítottak megtöltötték a lakodalmas házat, nem maradt üres hely egy sem!

És itt következik a példázat legnehezebben érthető része, amit emberi értelemmel sem felfogni, sem megmagyarázni nem lehet. Úgy van megírva, hogy mikor bement a király a lakodalmas néphez „látott ott egy embert, akinek nem volt menyegzői ruhája”. És azt mondta neki: „Barátom, mi módon jöttél ide, holott nincsen menyegzői ruhád?”. Amegszámlálhatatlan sok nyomorult és méltatlan közül megszólít egyet, aki ugyanonnan jött, ahonnan a többi, aki egy a jók és gonoszok közül; de aki különbözik a többiektől: nincsen menyegzői ruhája! Vajon igazságos ez a kérdés? Honnan vett volna menyegzői ruhát a maga nyomorúságában? Ő csak hallott egy hívó szót és elindult! De hát a többiek ugyan honnan vették az alkalmas öltözéket? A kérdés érthetetlen, de jogos: a menyegző ura ugyanis nemcsak terített asztallal várta az ő meghívottait, hanem gondoskodott arról is, hogy azok alkalmas öltözékben ülhessenek le az élet asztalához! Igen, a hívogató és gondoskodó úrtól, mielőtt meg kell előtte jelenni, lehet kérni új, tiszta öltözetet. Az ajtón kívül el lehet neki mondani, hogy Uram, nekem nincs menyegzőhöz alkalmas ruhám, tehetőségem sincs annak beszerzéséhez, hogy mehessek én így a te asztalodhoz? És aki ezt megteszi, az nem marad kívül a nagy vacsoránál, annak a számára gondoskodik a hívogató király arról, hogy méltó és alkalmas ruhája legyen; azt felöltözteti úgy, hogy biztos lélekkel foglalhatja el a maga helyét a vacsoráló asztalnál. De az emberi alkalmatlanságot, tehetetlenséget meg kell vallani és akkor nincs bizonytalanság, csak örömmöm; mert a király tudja, kiket hívott meg és azt is tudja, mire van azoknak szükségük a megjelenéshez. Am ezt tisztázni kell, mielőtt odalépnénk a menyegzői asztalhoz. A király kész meghallgatni a meghívottat, csak az merjen őszintén nyilatkozni. Nos, a nagy sokaság az őszinteség révén jutott a menyegzői ruhához, az az egy pedig éppen a tisztázódást mulasztotta el. Nem nézett végig magán, nem döbbsent rá, hogy mennyire méltatlan, és nem illik bele az alkalmasak közösségébe, ezért nem kért menyegzői ruhát. A nagyobb baj pedig az volt – így van megírva –, hogy a király kérdésére nem volt vála-

za: hallgatott. Pedig még akkor is elmondhatta volna azt, amit az ajtón kívül elmulasztott! Elmondhatta volna, hogy Uram, én nyomorult szegény vagyok, nincsen semmim, de vágyakoztam a megelégitő asztal után. És akkor ő is kapott volna menyegzői ruhát, és ott maradhatott volna. De nem szólt semmit. „Akkor mondta a király a szolgáknak: Kötözzétek meg a lábait és kezeit, és vigyétek és vessétek őt a külső sötétségre” (Máté 22,13.)

Mielőtt megvizsgálánk ennek a példázatnak a reánk vonatkozó személyes üzenetét, hadd emlékezzek vissza a magam életének egy nagyon döntő pillanatára. Több mint hat évtizeddel ezelőtt szólott hozzám ez az Ige személyes kérdésként. Az érettségi után felvetelt nyertem a Debreceni Tisza István Egyetem Teológiai Karára. A Teológián az volt a rend, hogy a tanév elején együtt volt a kar teljes hallgatósága a professzorokkal egyetemben. Az együttlét azzal kezdődött, hogy az utolsó évesek közül valaki egy Igével köszöntötte az elsőéveseket és az elsőévesek közül egy szintén Igével válaszolt a köszöntésre. Az évfolyam nevében én voltam a válaszadó. Az utolsó éves társunk ezzel az igei kérdéssel szólt hozzánk: „Barátom, mi módon jöttél ide, holott nincsen menyegzői ruhád?” és utána elmondta a maga üzenetét. Én az Első Korinthusi Levél negyedik részéből az első két verssel válaszoltam: „Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait. Ami pedig egyéb-iránt a sáfároknak megkívántatik, az, hogy mindenik hívnek találtassék.” Amikor a válaszadásra készültem, még nem tudtam, milyen üzenetre kell válaszolnom. Kértem Isten Szentlelkét, hogy Ő adjon Igét a számba és ezt kaptam. Azóta ez az életem vezérigéje. Arról van benne szó: szolga és sáfár vagyok, akinek az a küldetése, hogy hűséggel hívogasson mindenkit a menyegzői asztalhoz és kérje az Isten Szentlelkét: öltöztesse fel a meghívottakat menyegzői ruhába; a többi a Kegyelmes Isten dolga.

Most tehát nézzük, mit üzen az Úr ebben a prédikációban? Először azt, hogy a hívogató király maga az Úr Jézus Krisztus. Ő üzeni, hogy mindent elkészített a nagy találkozásra, és mindent biztosított azért, hogy a menyegzői asztalnál mindenkinek jusson hely, és menyegzői ruha híján senkit ne kelljen kivetni „a külső sötétségre”.

„Mindent elkészítettem” – azt jelenti ez, hogy nagypénteken a Golgotán, ott, azon a keresztfán, amelyre az egész embervilág bűnei miatt feszítették fel az ember fiát, az Isten Egyszülöttjét, az egyetlen tökéletest. Ő egészen odaadta magát engesztelő áldozatul. Az a megtörtetett test, amelynek

kezeit és lábait átalszegezték, amelyiknek oldalába a katonák lándzsát döfték – az élet kenyere, amelyből aki eszik, soha örökké meg nem éheznek. Az a kiomlott vér pedig, amely azon a kereszten kifolyt, az élet, az örök élet itala, amiből ha valaki iszik, soha örökké meg nem szomjazik. De a királyi vendégség asztala nemcsak ennyi – folytatása is van. Mert van Húsvét is, amikor a sírba helyezett, az áldozatot elvégző Úr, legyőzve a halált, feltámadott és feltámadásával nemcsak az öröm lakomájához biztosította az utat a meghívottak számára, hanem olyan életútra hívta és hívja az Ő Kegyelme rászorultakat, amely teljes biztonságban vezet a teljes életörömhöz – a bűnbocsánat öröméhez. Csak a meghívottaknak fel kell öltetniük azt a ruhát, amely két részből áll. Az egyik része a bűnbánat, a másik a bűnbocsánat; de egyik része sem a nyomorult, halálra ítélt bűnös ruhatárában található, hanem a Szent Lélek Istentől elkérhető és megkapható ajándék. És aki ezt hittel kéri – biztosan megkapja, mert ezt maga a hívogató Úr ígérte meg, aki éppen azért küldte a Szentlelket ebbe a világba, hogy mindenre megtanítsa a meghívottakat.

Ezt a hívogatást vissza is lehet utasítani, mert millió kifogásra tanítja a kísértő a kegyelemre szorult embert, de el is lehet fogadni, amire viszont mindenkit kész megtanítani a Szent Lélek! A példázat világosan megmondja, hogy melyik válasz a következő. Én, aki leírtam ezt a példázatot, csak arra kérek Téged, aki olvasod akár ezt az írást, akár a Szentírást – a Bibliát –, ne késlekedj: halld meg a hívó szót – kérjél menyegzői ruhát, kegyelmet, és akkor kimozdíthatatlan helyed lesz a menyegzői asztalnál. Így tanít erre egy drága énekünk:

„Amint vagyok nem várva, hogy Lelkemnek terhe, szennye fogy. Te, aki megtisztíthatod: Fogadj el, Jézusom! Amint vagyok, vak és szegény, Hogy kincset leljek benned én, S derüljön éjszakámra fény; Fogadj el, Jézusom!”
(460. ének, 2–3. vers)

GÉCZY TIHAMÉR
lelkipásztor

Dsida Jenő

Nagycsütörtök

Nem volt csatlakozás. Hat óra késést jeleztek és a fulltag sötétben hat órát üldögéltem a kocsárdi váróteremben, nagycsütörtökön. Testem törött volt és nehéz a lelkem, mint ki sötétben titkos útnak indult, végzetes földön csillagok szavára, sors elől szökve, mégis szembe sorssal s finom ideggel érzi messziről nyomán lopódzó ellenségeit. Az ablakon túl mozdonyok zörögtek, a sűrű füst, mint roppant denevérszárny, legyintett arcul. Tompa borzalom fogott el, mélyállati félelem. Körülnéztem: szerettem volna néhány szót váltani jó, meghitt emberekkel, de nyirkos éj volt és hideg sötét volt, Péter aludt, János aludt, Jakab aludt, Máté aludt és mind aludtak... Kövér csöppek indultak homlokomról s végigcsurogtak gyűrött arcomon.

Kosztolányi Dezső

Húsvét

Már kék selyembe pompázik az égbolt, tócsákba fürdenek alatt a fák, a földön itt-ott van csak még fehér folt, a légen édes szellő szárnyal át.

Pöttöm fiúcskák nagyhasú üvegbe viszik a zavaros szagos vizet, a lány piros tojást tesz el merengve, a boltokat emberraj tölti meg.

S míg zúg a kedv s a víg kacaj kitör, megrészegül az illaton a föld, s tavasz-ruhát kéjes mámorban ölt –

kelet felől egy sírnak mélyiből, elrúgva a követ, fényes sebekkel száll, száll magasba, föl az isten-ember.

Lélektől lélekgig

A megtestesüléstől a megváltó kereszthalálig következetes út vezet. Az egyház mégsem nagypénteken, a halál napján, hanem húsvétkor ünnepli a megváltást. A feltámadás ugyanis magában foglalja a kereszthalált. Nagypéntek szükségképpen megelőzi húsvét hajnalát — a húsvéti örömhír azonban legyőz minden emberi halálfélelmet. „Halál, hol a te győzelmed? Halál, hol a te fullánkod?” (1Kor 15,55).

„A föltámadt Krisztus többé nem hal meg, a halál többé nem uralkodik rajta.” (Róm 6,9). Amint a Hiszekegyben valljuk: Krisztus, aki „harmadnapra föltámadott az írásk szerint, fölment a mennybe” — ma is itt él, velünk és közöttünk. Erről tesz hitet az egyház kétezer év óta elevenen élő meggyőződése. A kezdeti időkől mind a mai napig hívő meggyőződéssel vallotta minden keresztény, ahol ketten-hárman Jézus nevében egybegyűlnek, ott Ő is jelen van (Mt 18,20). A feltámadt Krisztus jelen van a szentmise áldozatban, az eukarisztikus színek rejtettségében, de hittel mindig megközelíthető valóságában. A szentségek hatékony ereje által bennünk él. Ő maga szól hozzánk, amikor kisebb vagy nagyobb közösségekben, a családban vagy éppen a templomban a Szentírást olvassuk.

Amikor a feltámadt Jézus először jelent meg a meghökkent asszonyoknak, majd az apostoloknak, így köszöntötte őket: Ne féljete, én vagyok, ne féljete! Ha ma

éjszaka elénk lépne a Feltámadott, vajon félelem nélkül tudnánk eléje állni? Vajon a feltámadt Krisztus ránk ismer-e? Vajon felismeri-e bennünk, hogy őhozzá tartozunk, hogy keresztiségünkben őhozzá szegődtünk? Mit is üzen Jézus a szeretett tanítvány által? Arról ismerik meg az emberek, hogy hozzám tartoztok, ha szeretitek egymást. Mert aki nem szeret, az nem is él.

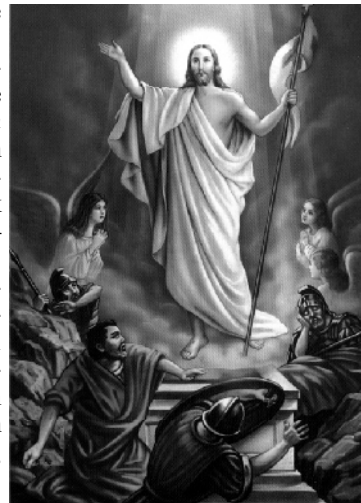
Testvérem! Tiszta szívedből tudnád-e mondani: Uram, te tudod, hogy szeretlek. Téged, és érted mindenkit. Azzal a szeretettel, amelyet te kívánsz követőidőtől. Te azt is tudod, hogy türelmes, megértő szeretettel szeretem házastársamat, gyermekeimet, szüleimet, barátaimat, mindenkit, akivel csak kapcsolatba kerülök.

Jézus tüzet hozott a földre, a szeretet tüzét. És azt akarja, hogy ez a tűz mindannyiunk szívében lángra lobbanjon, árássa a hit fényét és a szeretet melegét. Feltámadt Krisztus! Add, hogy egész életünkben mindig és mindenütt — a családban, a munkahelyen — a te szeretetedről tudjunk tanúságot tenni. Múltban a sötétség, újra itt a hajnal. Feltámadásod óta a te világosságodban élhetünk, a te szereteted melege élthet bennünket. Add, hogy mindig ennek a szeretetnek az erejében és örömében éljünk! Félelem nélkül!

E gondolatokkal kívánok minden kedves újságolvasónak kegyelmekben gazdag, békés, boldog húsvéti ünnepeket!

Nagy szeretettel

TAMÁS testvér

Kossuth-díjasok

Beregszász nem egészen harminc éves lakosságával a kis városok közé tartozik. Bereg megye egykori székhelye az utóbbi évszázad folyamán viharos esztendőket élt át, a csehek alatt még városi rangjától is megfosztották, a szovjet rendszer sem ismerte el az öt megillető státust, megyei jogú városi címét csak 2002-ben nyerte vissza. Mégis hány híres író, költőt, orvost, tanárt, művészt, közéleti személyiséget adott a magyarságnak!

Bizonyára sokan nem tudják, hogy négy Kossuth-díjas személyiség élete, munkássága is szorosan összefüggött a Verke-parti várossal. Báthy Anna operáénekesnőről már írtunk a Kárpátaljai Hírmondó tavalyi szeptemberi számában. Most dr. Jantsky Béla Kossuth-díjas geológusról, Szabó Imre egyetemi tanárról, a Magyar Tudományos Akadémia tagjáról és Zsebők Zoltán radiológus orvosprofesszorról emlékezünk meg.

Dr. Jantsky Béla 1927-ben érettségizett a Beregszászi Állami Főgimnáziumban. Főiskolai tanulmányainak befejezése után 1934-től 1938-ig vegytant, természetrajtot tanított a gimnáziumban, a fiú-cserkészcsapat parancsnoka volt. Szívdügyének tekintette a magyar internátus felépítését, kezdeményezője volt az úgynevezett Internátusi Hónapnak, a Prágai Magyar Hírlapban felhívást tett közzé, adakozásra szólította fel a Felvidéken, Csehszlovákiában élő magyarokat a beregszászi magyar internátus felépítésének anyagi támogatására. A nemes célt szolgáló kezdeményezés megmozgatta nemcsak Beregszász és Kárpátalja, hanem egész Csehszlovákia magyar társadalmát, naponta tízesével érkeztek adományok, számuk néha a százat is elérte. Az internátust 1936. szeptember 2-án avatták fel, tágas, levegős tanulószobáival, hálótermeivel, ebédlőjével több mint 50 faluról érkezett gimnazistának nyújtott kényelmes szállást. (Az épület jelenleg a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumnak ad otthont).

Az internátus vezetőtanárául Jantsky Bélát választották meg, aki 1938-ig töltötte be ezt a tisztséget.

Gimnáziumi oktató-nevelő tevékenysége mellett széles körű tudományos kutatómunkát folytatott. 1930-ban védte meg "A Teletin (Közép-Csehország) környéki granodiorit zárványainak genetikája" című doktori értekezését. 1939-től a Magyar Földtani Intézet tudományos munkatársaként dolgozott, Kárpátalja vulkanikus eredetű kőzeteit tanulmányozta. Nyolcvévi kutatásainak elismeréseként 1953-ban Kossuth-díjjal tüntették ki. 1957-ben jelent meg "A Vencei-hegység földtana" című monográfiája.

Mint a Magyar Földtani Intézet osztályvezető geológusa, ezek után a mátrai és recski ércföldtani kutatásokat irányította, 1956-tól pedig tíz éven át az uránérc kutatás minisztériumi főgeológusaként dolgozott.

A Magyar Földtani Intézet egy mongóliai geológiai expedíció vezetésével bízta meg. Több mint 17 ezer négyzetkilométernyi területet kutatott át és térképezett fel a távoli országban. Az expedíció kutatási eredményeiről 7500 oldalas tanulmányában számolt be, amiért a Mongol Köztársaság legmagasabb kitüntetésével, a Mongol Sarkcsillag érdeméremmel jutalmazták.

1970-től kezdődően nyugdíjasként is tovább folytatta tudományos kutató munkáját, "A mecseki gránitosodott kristályos alaphegység földtana" című monográfiájáért a Magyar Földtani Társulat Szabó József-emlékéremmel tüntette ki, melyet csak ötévenként ítélnek oda.

Soha nem feledkezett meg beregszászi éveiről, élete végéig szoros kapcsolatokat ápolott egykori tanártársaival, osztálytársaival, tanítványaiival, a Verke-parti öregdiák-találkozók egyik lelelkező szervezője volt.

A Verke-parti öregdiákok az egykori Magyar Internátus falán emléktáblát avattak felejtethetetlen tanárunk emlékére.

Dr. Szabó Imre Kossuth-díjas egyetemi tanár, az állam és jogtudomány kimagasló tudású művelője, a Magyar Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézetének egykori igazgatója 1912-ben Beregszászon született. 1930-ban érettségizett a Beregszászi Állami Reálgimnáziumban. A Prágai Károly Egyetem jog- és államtudományi karán szerzett diplomát.

1944-ben Magyarországra telepedett át, Budapesten élt és dolgozott. Számtalan tudományos cikk, könyv, monográfia szerzője. 1948-ban jelent meg "Az emberi jogok mai értelme", 1949-ben "Népi demokráciánk jogi feladatai", ugyanabban az évben "A burzsoá állam- és jogbölcselet Magyarországon", 1960-ban "A jogszabályok értelmezése" című műve, melyek nagy feltűnést keltettek a jogtudomány szakértői körében.

Dr. Zsebők Zoltán Kossuth-díjas röntgenológus professzor nem Beregszászon született ugyan, de életének és tudományos tevékenységének egyik jelentős szakasza a Verke-parti városhoz kötődik.

1934-ben végezte el a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karát. A budapesti Szent János Kórház Kórbonctani Intézetében kezdett dolgozni, majd a Rókus-kórházban helyezkedett el. Rövidesen a kórház rönt-

genológiai osztályára került. Itt határozta el végleg, hogy kutatóorvosként fogja kamatoztatni tudását.

1939-ben pályázatot írtak ki a bécsi döntés értelmében Magyarországhoz visszacsatolt felvidéki kórházak főorvosi állásaira, többek között négy röntgenfőorvosi állásra Kassa, Munkács, Ungvár és Beregszász városokban. Zsebők Zoltán a munkácsi állami kórház röntgenosztályának vezetői állására adta be pályázatát. 1939 júniusában költözött át Munkácsra. A kórház műszaki felszereltsége azonban nem felelt meg a fiatal kutatóorvos igényeinek. Elhatározta, kényeztetni fogja a beregszászi kórházba való áthelyezését, amely minden tekintetben korszerűbb volt a munkácsinál, röntgenosztályának műszaki felszereltsége pedig országos összehasonlításban is kiemelkedő volt.

Lépcsőfokok című életrajzi könyvében (Budapest. Szépirodalmi Kiadó, 1981) nagy szeretettel írt beregszászi éveiről, kollégáiról, elsősorban dr. Linner Bertalan sebészorvosról:

"A kórház hangulatát, stílusát leginkább az igazgató, dr. Linner Bertalan, a kiváló sebész határozta meg. Jellemző reá, hogy amikor előírták, hogy a zsidó orvoskollégáknak sárga csillagot kellett hordani a munkahelyükön is, nem engedte meg dr. Hartmann, dr. Rosenfeld és dr. Bernát orvosoknak a csillag viselését, saját felelősségére."

A beregszászi kórházban alapvető munkája mellett feldolgozta a járványos gyermekbénulás röntgenkezelésével elért eredményeit. Erről szóló tanulmányát német fordításban 1942-ben közzé a világ legrégebbi sugárterápiás szaklapja, a Strahlentherapie, később a nemzetközi szakirodalomban, monográfiákban gyakran idézték. Ugyancsak Beregszászban dolgozta ki a vidékünkön gyakori hajgombásodás ellen alkalmazott kíméletes röntgenkezelés módszerét. Tanulmányozta a rossz táplálkozás okozta gyomorsüllyedés okait. Kutatásának eredményeit 1944-ben a Népegészségügy című folyóirat 25. számában tette közzé. Sajnos, akkor már nem dolgozott Beregszászban, 1943 januárjában ugyanis SAS-behívóval behívták a magyar hadseregbe. A miskolci hadikórházban dolgozott, de minden hétvégén, vonaton visszautazott Beregszászba, hogy a lehetőségekhez képest ellássa röntgenológusi feladatait. Végül is dr. Linner Bertalan kórházigazgató erőfeszítéseinek eredményeképpen 1943 végén leszerelték, visszatérhetett Beregszászba. Két hónap múlva azonban újabb SAS-behívóval ismét behívták a magyar hadseregbe, Kassára, a helyőrségi kórházba vezényelték. Innen Lengyelországba került, tábori orvosként harcolta végig a háborút.

Kossuth-díjasok

1945-ben belépett a Nemzeti Parasztpártba, Veres Péter, Erdei Ferenc, Kovács Imre a párt vezetői a mezőgazdasági munkásság betegebiztosításának megszervezésével bízták meg. Tildy Zoltán kormányának megalakulása után a Népjóléti Minisztérium politikai államtitkárává nevezték ki. Majd a minisztérium felsőoktatási és tudományos főosztályainak vezetőjeként dolgozott. Elévülhetlen érdemeket szerzett a magyar egészségügy háború utáni talpraállításában, az orvosképzés beindításában. Több mint négy évig látta el a minisztériumban a gondjaira bízott feladatokat, de mindig vágyott visszatérni orvosi, kutatói munkájához.

1949-ben távozott a minisztériumból, az Üllői úti klinika főorvosává nevezték ki. Szinte a semmiből teremtette meg a gyógyintézet működéséhez szükséges feltételeket. Közben tovább folytatta kutatómunkáját. 1953-ban jelent meg "A tüdő röntgenanatómiája" című monográfiája, melyet szinte azonnal német nyelven is kiadtak.

1955. március 15-én tudományos kutatómunkájáért Kossuth-díjat kapott.

1957 februárjában védte meg "Az újszülött- és csecsemőtüdő röntgenanatómiája" című akadémiai doktori értekezését. 1961-ben ő rendezte meg Budapesten az I. Magyar Radiológus Kongresszust. Számtalan külföldi meghívásnak tett eleget, folyamatosan oktatott, tudományos értekezéseinek, cikkeinek listája több oldalt foglalna el. Élete végéig vallotta, hogy a kutató sohasem állhat meg a kutatásban, az ismeretszerzésben.

"...Mind orvosként, mind kutatóként, tanárként sohasem tévesztettem szem elől, hogy egy nagy történelmi múltú kis nemzet fia vagyok – írta Lépcsőfokok című könyvében – rezignáció nélkül mondom, hogy igyekeztem mindazt megtenni és odaadni, amiről úgy véltem, hogy ezzel hazámat szolgálom... Életemnek a munka és a hazához tartozás adott értelmet."

CSANÁDI GYÖRGY

Bereg Alkotóegyesület: ünnepek és hétköznapok

A Bereg Alkotóegyesület különböző rendezvényeiről rendszeresen tájékoztatjuk olvasóinkat. A Kárpátalján, illetve az anyaországban az elmúlt esztendőben megrendezett kiállítások, tárlatok száma közel egy tucatra tehető. Az egyesület tagjainak gyűjteményes kiállítását sikeresen mutatták be többek között a szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több településén. A Bereg Alkotóegyesület tevékenységéről Prófusz Marianna elnököt kérdeztük.

— A Bereg Alkotóegyesület 1994 márciusában alakult meg a beregszászi járás ipar- és képzőművészeinek az összefogásával. Időközben több alkalommal is változott az egyesület vezetősége (korábbi elnökeink, Kádas Kati és Ortutay Zsuzsa Magyarországra települtek át), így jelenleg jómagam töltöm be az elnöki tiszteket. Az egyesület elnökhelyettese Szakálas Olga festő, a járási művelődési osztály módszerese, a titkári teendőket pedig Cserniga Gyula, tehetséges fiatal festő látja el — mondta.

Néhány szót ejtsünk az egyesületi tagokról is. Számos művészeti ágazat képviselőit találjuk meg közöttük. Állandó tagjaink: Baráté Irén szövő, a népművészet mestere; Bakó Olga szövő, a népművészet mestere; Dancs Tünde keramikus; Gogola Zoltán festő; Derceni Viola, Ukrajna érdemes népművésze; Cserniga Gyula festő; Czaporovics Zsuzsanna festő; Imre Sándor festő; Kovácsné Derceni Ibolya szövő, a népművészet mestere; Mester Irén szövő, a népművészet mestere; Ohár Katalin szövő, a népművészet mestere; Petenyko Nyina bőrműves, divattervező; Szakálas Anatolij fafaragó, festő; Veres Ágota selyemfestő; Helj László festő. A Szövetség tiszteletbeli tagjai: Antónikné Polónyi Katalin, Ukrajna érdemes népművésze, Garanyi József festő, grafikus, Ukrajna Képzőművészeti Szövetségének tagja.

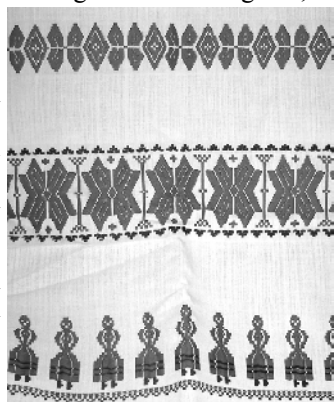
A Bereg Alkotóegyesület azzal a céllal jött létre, hogy felkarolja és maga köré gyűjtse az alkotói vénával megáldott fiatal nemzedéket, egyenesse útjukat, megbeszélésekkel fejlessze művészi meglátásukat, kiállításokat és tábortokat szervezzen számukra. Minden második évben, a Beregi Ünnepi Hét kapcsán, valamint nagyobb ünnepek alkalmával (tavasszal, nyáron és ősszel) rendszeresen rendeznek kiállításokat Beregszász és a járás közönsége számára, jubiláló tagtársaiknak önálló tárlatot szerveznek. Leggyakrabban a Beregszászi Járási Állami Közigazgatási Hivatal üléstermének előcsarnokában állítják ki az alkotásokat, de sor került már kiállításra a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola kiállítóter-

mében, valamint a Beregvidéki Múzeumban is. Jelenleg egy galéria létrehozásán fáradoznak, mivel enélkül gondot okoz a képzőművészeti kiállítások megszervezése. A nyár folyamán az egyesület tagjai alkotótáborban gyarapíthatják tudásukat.

Megalakulása óta az egyesület több kollektív és személyes tárlatot rendezett Guton, Benében, Csetfalván, Beregszászon (évente többször is), Munkácson (2005), Ungváron (1998, 2000, 2005), Huszton (2003, 2006), Budapesten (2000, 2003) és Kijevben (2006). A 2005–2006. évben Nyíregyháza, Kiszvárd, Nagyálló, Fehérgyarmat, Vásárosnamény, Tiszavasvári, Ujfehértó, Nagyhalász közönsége előtt is bemutatkoztak. A vásárral egybekötött kiállításokon lehetőség nyílt a művészek munkáinak megvételére is.

Saját művészeti tevékenységéről szólva Prófusz Marianna elmondta, hogy a szövés szeretetét a család anyai ágán örökölte. A szövés, amelyen jelenleg is dolgozik, még a dédnagyanyjaé volt. 1976 novemberében kezdett rajta dolgozni, akkor került be a Nagyberegen működő hímző és szövő szakkörbe, amelyet Antónikné Polónyi Katalin érdemes népművész vezetett. 1979-től a Nagyberegi Középiskolában adja tovább ezirányú tudását a felnövekvő nemzedéknek. Szakmai előmenetelének főbb állomásai: Magyarországon felsőfokú képesítést szerzett szövésből, 1984-ben Ukrajnában elnyerte a népművészet mestere címet, majd 1993-ban pályázat útján Magyarországon a népművészet ifjú mestere címet kapta meg.

Prófusz Marianna szakmai tudását igyekszik átadni az ifjabb generációnak is. A Nagyberegi Középiskolában a 8–9. osztályban, a művésznő „tolmácsolásában” a hímzés alapvető fogásaival ismerkedhetnek meg a diákok, a 10. és a 11. osztályban pedig a szövést sajátíthatják el. Mint elmondta, rajta kívül az egyesületi tagok közül többen foglalkoznak oktatással: Dancs Tünde a Kaszonyi Középiskolában rajtot tanít, Gogola Zoltán, a Beregszászi Magyar Gimnázium rajztanára, Cserniga Gyula pedig szakkört vezet a Nagyberegi Középiskolában.

Prófusz Mariannának a Bereg Alkotóegyesületben és a Nagyberegi Középiskolában végzett tevékenységét számos magas szakmai szervezet ismerte el. Reméljük, hogy még sok esztendőn keresztül fog azon tevékenykedni, hogy a beregi szőtteskincs megmaradjon, s nem csupán mint múzeumi kiállítási tárgy, hanem mint mindennapjaink elengedhetlen része.

MOLNÁR BERTALAN

150 éve született Hollósy Simon neves festőművész és iskolaalapító

Dosszié: Százötven éve, 1857. február 2-án született Máramarosszigeten Hollósy Simon festőművész, a XIX. századi naturalizmus és realizmus egyik legkiválóbb magyar képviselője, a nagybányai művésztelep vezető mestere. Tanulmányait Székely Bertalannál kezdte a budapesti Mintarajziskolában, majd a müncheni akadémián tanult. Itt festette 1885-ben Tengerihántás című művét (a képen), amely külföldön és itthon nagy sikert aratott (jelenleg a Magyar Nemzeti Galériában látható). Csakhamar szembefordult az akadémiai oktatással, s 1886-ban magániskolát nyitott, maga köré gyűjtve az életszerűbb ábrázolásra törekvő fiatalokat. Személyisége erejével, s hogy felhívta a figyelmet a Münchenben kiállított francia képek (Gustave Courbet) újszerű értékeire, utat nyitott a modern törekvéseknek.

Hollósy 1896 nyarán tanítványbarátai, Réti István és Thorma János biztatására kísérletképpen Nagybányára vitte iskoláját. Rövidesen itt is telepedett le, s iskolája a szabadtéri napfényes tájfestéssel évtizedekre meghatározta a hazai festészet fejlődésének útját. 1901-ben kivált a nagybányaiak közösségéből, a teleket továbbra is Münchenben magániskolájában töltötte, nyaranta pedig diákjaival Fonyódon, Vajdahunyadon, majd Técsőn dolgozott. Hollósy Simon 1918. május 8-án halt meg Técsőn.

Kiállításán kevés műve szerepelt, jelentősebb anyagot mindössze egyszer mutatott be, 1910-ben a Könyves Kálmán Szalonban. Nem volt termékeny művész. A hangulatokat kereste, alkotó tevékenysége a tanításban merült ki.

Utolsó korszakában főként técsői parasztházakat, a Tiszát vagy a Nereszen-hegyet festette. Kései tájképeiben: Técsői tájkép, Boglyás táj, Alkonyat boglyákkal már a plein air, illetve az impresszionizmus elemeit is felhasználta. E periódusának fő műve Önarcképe (1916), egyike legmeggrávozott alkotásainak.

Hogyan lett Hollósy Simonnak szobra Técsőn?

A kilencvenes évek elején a técsői magyarok kis közössége elérkezettnek látta az időt rég dédelgetett álmának megvalósítására: méltó emléket akartak állítani Hollósy Simon iskolaalapító festőművésznak, aki a nagybányaiakkal történt szakítás után itt élte harmadvirágzását több ívű pályáján, itt, a técsőiek szent hegye, a Nereszen alatt hozta létre nemzetközi híri iskoláját, amelyet számos festő látogatott, hogy tanuljanak az Öregtől – mert így tisztelték a mestert –, hogy merítsenek az önzetlenül felkínált tudásából, technikájából, valamint a kies vidék hangulatából.

A valamikori koronaváros magyarjainak a Mester volt a nagyszerű múlt, a kötődés, az identitás újjáéledése és éltetése, a maradandó emlék, az alkalom az együttlétre, az emlékezésre, a kapcsolat az anyaországgal és minden magyarral.

A regnálók felé indított és az azok által rendszerint megtorpedozott addigi próbálkozások székely fufangra készítették a kezdeményezőket. Folyamodványukban, amelyet az akkor még mindenható vezetőséghez címeztek, hangsúlyozottan kiemelték Hollósy Simon örmény származását, valamint azt, hogy a közösség vállalja a szoborállítás kapcsolatos kiadásokat.

Amellszobor, Tóth Emőke zsenyei szobrászművész alkotása közben elkészült, a técsőiek szombathelyi barátai önzetlenül hozzájárultak a költségekhez, Antall József miniszterelnök úr felkarolta a kezdeményezést. Aszervezők tudtára adták a vezetőségnek: a szoboravatáson részt vesz majd Antall Józsefné Fülepp Klára, akinek közismertek voltak técsői kötődései.

Kész volt az 1993. május 2-ára datált meghívó, amelyet ravasz gesztusként a járás első emberének nyújtottak át a média képviselőinek jelenlétében.

De még ezek után sem lehetett hátradőlni,

ugyanis a hivatalos ellenzők készletében – erre számítottak is a rendezők – volt még egynehány kifogás. Amikor már csak napok voltak hátra a szobor avatásáig, a járás és a város nagyhatalmú ura a kezdeményezőket kíséretében megtekintette az emlékmű felállításának esetleges helyeit: a beadványban ugyanis négy volt megjelölve.

Nem tévedtek: mind a négy javaslat elvetélt, azaz egyik helyre sem kerülhetett Hollósy Simon mellszobra. Az elsőt, úgymond majdan Sevcenkónak állítanak emléket (sohasem valószínű), a másodikra az afganisztáni hősök emlékműve kerül (ebből sem lett semmi), a harmadik hely is irreális volt, mert a párház elé nem illik, a negyedik azért nem volt elfogadható, mert a szobor eltakarta volna a rálátást a soha nem működő szökőkútúra.

– Akkor most mi legyen, mit csináljunk, hiszen vésszen fogy az idő, illusztris vendégeket várunk, a város és mindannyiunk szégyene lesz, ha nem állítjuk fel a szobrot – így a szervezők a járási mindenható felé.

– Ez a maguk dolga, gondolkodni kellett volna. Tegyük bárhova máshová! – dörzsölte a kezét elégedetten a göré.

– Akkor ... akkor talán ide, a református templom mellé?! – játszották a kétségbeesetett.

– Felölem – vont a „győzelme” tudatában a vállát. – De ne felejtsék el: hivatalos engedély kell a református egyház, a műemlékvédelmi hatóság, a kommunális osztály részéről. Ezeket meg úgysem lehet beszerezni egy hét alatt – búcsúzott kaján mosollyal.

A szükséges papírok már egy hete ott lapultak a szervezők zsebében, mert készültk, tudták, kívül lesz dolguk, kik az ellendrukkerek.

Hollósy Simon mellszobrát megható külsőségek közepette 1993. május 2-án felavatták Técső központjában, a református templom mellett, illő környezetben.

Miért nincs Hollósy-festmény Técsőn?

Hollósy Simon 1898-ban látogatott el Técsőre, miután szakított a nagybányai művésztelepen alkotókkal. 1904-től 1918-ban bekövetkezett haláláig évente, kora tavasztól késő őszig több száz magyar és külföldi festő látogatta az általa létrehozott és vezetett művésztelepet a város mellett, Tisza-parti Nereszen-hegy alatt.

A bohémágaról is közismert Öreg mindig pénziánnyban szenvedett. Hogy legalább a legnélkülözhetetlenebbet biztosítsa, napi egy liter tejet vásárolt kontóra a szomszédban lakó Bökönyi bácsitól. Ezt az unoka, Ilonka vitte át reggelként a művésznak. Egy napon kanna nélkül topant be és azt mondta:

– Nagyapa azt izeni, hogy addig nem küld tejet, míg a művész bácsi ki nem fizeti az adósságát.

Két hónapi tej árával tartozott.

– Dörzsölte a tarkóját Hollósy – emlékezik Ilonka néni –, hiszen nem volt pénze.

Tétovázott, toporgott a művész, amikor is mentő ötlete támadt. A sarokban száradt két képe, amelyeket azelőtt festett a Nereszen-hegyről.

– Ilonka, drága – szólított örömmel a kislányhoz –, most festettem két képet a ti szent hegyetekről. Mondd meg a nagyapádnak, hogy odaadom a tej árába és le lesz tudva az adósság.

Kis idő múltával visszajött a kislány, lehorgasztott fővel állt a Mester elé.

– Na – unszolta Hollósy –, mondd már, mit üzent a nagyapád.

– Nagyapa csúnyát mondott – szepetgte a kis Ilonka – és azt izeni, fizesse csak meg Hollósy bácsi a két havi tej árát, a képeit meg dugja, ahova akarja, mert ha nagyapa látni kívánja a Nereszent, úgy kiáll a tornácra, oszt megnézi magának – ingyen.

Sz. T.

SZÍNEK, FORMÁK, HANGULATOK HARMÓNIAJA

Beregszász sok tehetséges képzőművésszel büszkélkedhet. Garanyi József, Joanovitsh Pál, Varga János, Veres Péter, Benkó György, Kádas Katalin, Zicherman Sándor Róbert festményei, Horváth Anna, Ortutay Zsuzsa szobrai, kerámiai, kispasztikái mindig sok látogatót vonzottak képzőművészeink tárlataira. Ehhez a nagyszerű csapathoz tartozott a 40–80-as években Deli Miklós is. Sok barátját ajándékozta meg képeivel, méltó emlékei azok a sajnós, nagyon korán, alkotó ereje teljében eltávozott festőművész tehetségének.

1925. december 11-én Beregszászban, vasutas családban született. 1944-ben a Beregszászi Állami Főgimnázium VIII. A osztályában érettségizett. Rajztanárai – Buczkó Géza, Haba Ferenc, Nagy Aladár, Polgáry Miklós – korán felfigyeltek kiváló rajzkészségére, megkülönböztetett figyelemmel foglalkoztak vele. Akvarelljei, csendéletei, portréi, tájképei a gimnáziumban rendszeresen megrendezett képkiallításokon rövidesen felkeltették a szakértők figyelmét, tanárai nagy jövőt jósoltak neki.

A háború azonban meghiúsította terveit, az 1944-ben érettségizett osztály tanulóit szétszórta az élet, sokan bevonultak a magyar hadseregbe, a frontra kerültek, mások a sztálini munkatáborok rabjai lettek. Az utóbbiak között volt Deli Miklós is, de túlélte a "háromnapos malenkij robot" megpróbáltatásait.

Hazatérése után a kommunális hivatal ingatlankezelő osztályán helyezkedett el műszaki rajzolóként, a város telkeinek, ingatlanjainak felmérésével, feltérképezésével foglalkozott. Szabad idejében sokat rajzolt, festett, képeit elsősorban Erdélyi Bélának, a kárpátaljai festőiskola megalapítójának mutatta meg, akit élete végéig tanítómesterének vallott, mindig nagy szeretettel és tisztelettel emlékezett rá. Béla bácsi szigorú kritikus volt, szorgalmasan nyesegette első próbálkozásainak vadhajtásait, de ugyanakkor nem szűnt meg biztatni, bátorítani a fiatal, tehetséges festőművészt. Erdélyi Béla hatása mindvégig meghatározó volt számára, hatása nyomon követhető szinte valamennyi festményén.

1947 őszén a beregszászi városi filmszínház felső termének előcsarnokában megrendezték az amatőr festőművészek első tárlatát. Garanyi József, Varga János és Joanovitsh Pál képei mellett kiállították

Deli Miklós néhány tájképét, csendéletét, portréját is, amelyek azonnal kivívták a szakmai zsűri elismerését. Ettől kezdve élete végéig nem volt olyan képzőművészeti tárlat Beregszászban, amelyen ne lettek volna ott az ő képei.

Munkája mellett elvégezte az Ungvári Állami Egyetem történelem szakát, történelem-tanári diplomát szerzett. Diplomá-szakdolgozatát Bereg vármegye régi pecsétjeiről írta, a hozzá szükséges anyagot a megyei levéltárban gyűjtötte.

Pedagógusként folytatta munkáját, rövidesen a Kísbégányi Általános Iskola igazgatójává nevezték ki. Gyümölcsöző kapcsolatokat épített ki a helyi gazdaság vezetőivel, a szülőkkel, orosz-lánrészt vállalt a falu új iskolájának felépítésében, ünnepélyes átadását élete egyik legnagyobb sikerének tartotta.

A Beregszászi 7. Számú Általános Iskola a város legnehezebb, legproblemikusabb tanintézte volt. Csak a hivatásukat szívvel-lélekkel szerető pedagógusok maradtak itt hosszabb ideig. Tanulóinak zöme ugyanis roma családokból származott. A tanároknak vállalniuk kellett a cigánygyerekek oktatásával, nevelésével, fegyelmezésével járó többletmunkát, nap mint nap látogatni a nehéz anyagi körülmények, súlyos szociális viszonyok között élő családokat, meggyőzni a szülőket gyermekeik képzésének szükségességéről, fontosságáról. Deli Miklós nem sokat gondolkodott, amikor felajánlotta neki az iskolaigazgatói tisztségét. Vállalta élete legnagyobb megmérettetését!

Új tantermekkel bővült az iskola, javultak az oktatás körülményei, felszerelték és beindították az épület központi fűtését, napközi csoportot indítottak a nehéz családi körülmények között élő tanulók számára, gondoskodtak étkeztetésükről. Az igazgatót rövidesen nagyon megszerették mind a szülők, mind a gyerekek. Barátainak sokszor nevetve emlegette, hogy tanítványai Nyikandricsnak hívták (akkor ugyanis a magyar tannyelvű iskolákban is kötelező

volt orosz fordításban használt keresztnevükön és atyai utónevükön szólítani a tanárokat, az ő esetében például Nyikolaj Andrejevicsnak, amit a roma gyerekek sehogyan nem tudtak megszokni), de nem haragudott ezért rájuk.

Javult az iskola látogatottsága, tanítványainak előmenetele, sok végzőse szakközépiskolákban, sőt főiskolákban folytatta tanulmányait, jó szakember lett belőlük. Felnőttként is nagy tisztelettel köszöntötték, ha találkoztak vele. Erre mindig nagyon büszke volt.

Rajzkört, kerámia szaktantermet nyitott az iskolában, maga köré gyűjtötte a tehetséges gyerekeket, időt, fáradságot nem kímélve foglalkozott velük.

Igazgatói munkája mellett kevés ideje maradt a város történelmi múltjának kutatására. Mégis időt szakított arra, hogy Horváth Annával, Beregszász neves festő- és szobrásznejével együtt kis tájmúzeumot rendezzen be az iskolában, alapjait Horváth Ferenc műgyűjtő régiség- és éremgyűjteménye képezte. (Nagy kár, hogy e kiállítási tárgyakat később elkótyavetyélték).

Pedagógusi munkája mellett nem hagyott fel a festéssel, szobrászkodással, alkotásai mindig ott voltak a hagyományos beregszászi tárlatokon. Sok barátját ajándékozta meg tájképeivel, csendéleteivel, közöttük esorok szerzőjét is. Műveit a biztos ecsetkezelés, a színek, formák, hangulatok harmóniája jellemezte. Csendéletei, portréi, tájképei maradandó emlékei a tehetséges művésznek, felejthetetlen barátnak.

Szoros kapcsolatot ápolta a beregszászi népszínházzal, ő tervezte és festette Szigligeti Ede Liliomfi, Cszizmarek Mátyás Bujóciska, Szirmai Albert-Gábor Andor Mágna Miska, Cezar Szolodar Orgonakertben című műveinek díszleteit. Otthonosan mozgott ebben a festőművészek számára kissé talán idegen műfajban is.

Beregszászi Nap utcai háza mindig nyitva volt barátai előtt. Felejthetetlen délutánokat töltöttünk el vele együtt kis kertjében, szőlőlugasos tornácán, szalonasütés, poharazgatás, vidám beszélgetés közben. Mindenről volt véleménye, műveltsége, széles látóköre, szellemessége lenyűgöző volt. Érdekes volt vitatkozni, beszélgetni vele.

Sajnos, nagyon korán, 1995. október 29-én, életének hetvenedik esztendejében, alkotó ereje teljében hunyt el. Sok-sok barátja, tisztelője, tanítványa kíséerte el utolsó útjára. Maradandó emlékeket, sok szép alkotást hagyott maga után.

CSANÁDI GYÖRGY

Együttélés: magyarok és ruszinok

A népesség lélekszámáról először a mai Kárpátalját is magában foglaló történelmi Északkelet-Magyarországon, Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyék területén az 1495. évi adóösszeírás adataiból vannak ismereteink. Ebben az esztendőben a négy közigazgatási egységben összesen 75 685 lakos élt: 21 városban és 504 faluban, amelyek közül a városok és 257 falu volt magyar többségű. Amennyiben feltételezzük, hogy ezen a területen a városok és a falvak népességszáma között Ungban, Beregben 6,2-szeres, Ugocsában 7,2-szeres, Máramarosban 13,5-szörös különbség volt megfigyelhető, akkor az említett megyék együttes területén élt népesség 66%-a számított magyarnak, 21,3%-a ruszinak, 7,3%-a románnak és 5,4%-a szlováknak.

Ugyanekkor Kárpátalja mai területének lakossága 44 500 fő lehetett, akik 13 magyar többségű városban és 165 magyar, 134 ruszin és 8 román többségű faluban éltek. A városi és a falusi népesség közötti – fentiekben ismertett – korabeli eltérések alapján valószínű, hogy a mai kárpátaljai területen a lakosság többsége, 65%-a lehetett magyar, 32,9%-a ruszin és 2,1%-a román. Az utóbbiak tömegesen a Felső-Tisza-vidéken, Máramarossziget koronavárostól északra, a Tisza jobb partján telepedtek le.

Itt kell szólnunk a ruszinokról, akiknek ősei a 13. század második felében jelentek meg a négy vármegyére, illetve a mai Kárpátalja területén. Más nevük rutén, magyar-ország, kisorosz, rusznják. Az 1241–1242. évi tatárjárás után IV. Béla király ezen a vidéken is új védelmi rendszert épített ki, és megkezdte a gyeptű benépesítését. Hozzáfogtak az erdőrengetegek kiirtásához és a falvak telepítéséhez. A király e vidéken hatalmas birtokokat adományozott híveinek, és az új földesurak a tatárjárás mérhetetlen embervesztése után onnan hoztak telepeseket, ahonnan tudtak. Aközelség miatt ez elsősorban a Kárpátok északi és északkeleti oldaláról történt, Halicsból, Voliniából és Podóliából, ahol ekkor oroszok, azaz ruszok, és nem ukránok éltek.

A főképpen pásztorkodó

életmódot folytató ruszinok szervezett betelepítése, illetve folytonos beszivárgása a későbbi századokban is folytatódott, és csak a 17. század elején fejeződött be. Alatin nyelvű okleveleinkben „ruthenicus”-nak – magyaros formája a „rutén” – nevezett emberek nem egységes nemzetként vagy népcsoportként érkeztek, hanem a kenézek vezették őket új lakhelyükre különböző időkből és helyekről erdőirtásra és földfoglalásra, falvak építésére. Ezt bizonyítja az is, hogy a rutének vagy ruszinok sem nyelvileg, sem szomatológiailag, sem ruhaviseletükben nem voltak homogének.

A rutének egyik legnagyobb betelepülő raja Koriatovics vagy Korjatovics Tódor podóliai herceg vezetésével érkezett 1397-ben a mai Kárpátalja területére, ahol Zsigmond király Munkács várát adományozta a főúrnak. A herceg kíséretének számát egyesek 40 ezer főre, sőt családra teszik, ez nyilvánvaló túlzás, hiszen akinek ekkora népe van, nincs oka menekülésre. Aligha valószínű, hogy Koriatovics a szűkebb környezetén kívül nagyobb tömeget hozott volna magával. A herceg betelepülésének tényét egyes történészek „Kárpátalja, mint ősi ukrán föld” hivatalos hangoztatásának az igazolására igyekeznek felhasználni. Az ukrán államiság azonban ekkor még ismeretlen, az Ukrajna kifejezés – határszél, peremvidék értelemben – egy 12. századi óorosz krónikából ismeretes, mint a Kijevi Rusz délnyugati területeinek a neve.

Mindezeket azért volt fontos megemlíteni, mert a hivatalos ukrán álláspont szerint ma Kárpátalján nem ruszinok, hanem ukránok laknak. Miközben a nyelvtudomány is megerősíti, hogy a Kárpátalján élő ruszinok nem ukránok, hanem nyolc évszázad alatt külön közép-szláv néppé, ruszinná formálódtak Kárpát-medencei tudattal. Az észtországi Tartu egyetemének professzora, Alekszandr Dulicsenko bizonyította be 1995-ben megjelent művében, hogy a ruszin nyelv hangtanilag a szlovákhhoz (nyugati szláv), szótanilag a keleti-szlávhoz (nyugat-orosz), mondatta-

nilag a délszlávhoz (horvát, illetve szerb) hasonló, és nem rokon az ukrán nyelvvel.

Fontos rámutatni arra, hogy a 15. század végén a magyar etnikai terület többnyire a két évszázaddal korábban, az 1241–1242. évi tatárjárást követően felszámolt határvédelmi rendszer, a gyeptű vonaláig, a hegyvidék lábáig terjedt. Ezen etnikai határt nyugaton és délen az Ung, illetve a Tisza folyók, északon Ungvár, Szerednye, Munkács és Nagyszőlős városok vonala jelölte ki. A magyar etnikai tér ebben az időben Ugocsa keleti részén, és a sóbányászat felvirágzásáig szinte lakatlan, csak királyi vadászterületként használt Máramarosban, a hajdani gyeptűnek a Tisza melletti részén is nagy területre terjedt ki. Nagyszőlős után sem szakadt meg, hanem szervezeten húzódtott tovább, és Huszt, Visk, Técső, Hosszúmező és Máramarossziget koronavárosokkal és azok környékével együtt magyar többségű szállásterületet alkotott.

Az akkor, a mai Kárpátaljának megfelelő területen élő mintegy 15 ezer fős ruszin etnikum a 15. század végén már 134 faluban alkotott többséget. A rutén települések ekkor még a hegyvidék délnyugati lejtőin, többnyire a magyar etnikai terület szomszédságában feküdtek, illetve az Ung, a Latorca, a Borza, a Nagygág, a Talabor és a Tarac felső folyásának a völgyeiben álltak a korábbi gyeptű vagy gyeptűvel. Ennek oka, hogy a 15. század végén Máramaros, Bereg és Ung hegyvidéki területeinek nagy részét még hatalmas, lakatlan erdőségek és havasi legelők borították.

Az 1526. évi mohácsi vész után a négy vármegyére, illetve benne a mai Kárpátalja területe sohasem került török hódoltság alá, de a magyar függetlenséget fenntartó Erdélyi Fejedelemség és a Habsburg-uralom alatti királyi Magyarország között két évszázadra katonai felvonulási területté vált. Emiatt gyakran vált a Kassa, illetve az Erdély felé vonuló hadjáratok, az erdélyi és a császári csapatok összetűzéseinek a színterévé. Az országba újra betört tatárok 1565-ben, 1594-ben, 1661-ben és 1717-ben, a lengyel ha-

dak 1657-ben, a Habsburg császári csapatok 1684–1688 közötti, Munkács ostromakor pusztították. Közben, a 17. században területe egy részének a hovatartozása is változott, amit röviden összefoglalunk.

Az 1606. június 23-án kötött bécsi béke nemcsak lezárta a Bocskai-szabadságharcot, hanem megegyezést hozott I. Rudolf király (1576–1608), azaz a Habsburg-ház és a magyar rendek között. A szerződés a protestánsok vallásszabadságának kiterjesztése mellett eltörölte a protestánsüldözések addigi jogszabályi alapját, az 1604. évi XXII. törvénycíkket. Együttal elismerte Bocskai Istvánnak, mint Erdély és Magyarország fejedelmének (1604–1606) adományozásait. Ezen kívül neki és férfiági utódainak adta Erdélyt a Részekkel (latinul: Partium), valamint Bereg, Ugocsa és Szatmár vármegyéket. A Partium a török hódoltság 1541. évi létrejötte után azoknak a kelet-magyarországi területeknek volt az összefoglaló neve, amelyek a kialakuló Erdélyi Fejedelemség közigazgatása alá kerültek. Eredetileg öt vármegyére: Máramaros, Közép-Szolnok, Kraszna, Bihar és Zaránd, valamint a Kővár-vidékre, ezenkívül a Lugosi-, valamint a Karánsebesi-kerületet alkotta. A 16. században Bereg vármegyére még a királyi Magyarországhoz tartozott.) Az erdélyi fejedelemség jogát a Partium fölött a Habsburg-uralkodóház a Miksa magyar király (1564–1576) és német-római császár, valamint Szapolyai János Zsigmond választott magyar király (1556–1571) között az 1570. augusztus 16-án létrejött speyeri egyezmény ismerte el.

A csehországi Nikolsburgban 1621. december 31-én Bethlen Gábor erdélyi fejedelem (1613–1629), valamint II. Ferdinánd magyar király (1619–1637) és német-római császár között aláírt békeszerződésben Bethlen lemondott választott király címről, és ígéretet tett a Szent Korona visszaszolgáltatására. Cserébe élethossziglan Erdélyhez csatolhatott hét felső-magyarországi vármegyét, melyek a következők: Bereg, Ugocsa, Szatmár, Szabolcs, Borsod, Zemplén és Abauj.

Az 1645. december 16-

Múltunk írásos emlékei

A Kárpátaljai Megyei Levéltár beregszászi részlege az egykori Bereg vármegyei börtön kétszintes épületében kapott helyet, amely napjainkban eléggé rossz állapotba került. Itt tárolják a levéltári iratok értékesebb részét. Az okmányokat fém-, illetve fapalocokon, nagyrészt dobozokban tárolják, meglehetősen mostoha körülmények között.

A beregszászi archívumban őrzik a legrégebbi levéltári iratokat egészen 1944-ig bezárólag. Az itt fellelhető legrégebbi eredeti kézirat Zsigmond király „Munkács város vendégeinek és népe érdekében” című oltalomlevele, amely 1391. május 9-i keltezésű.

Az archívumban az egykori négy történelmi vármegye — Máramaros, Ung, Ugocsa, Bereg — iratanyaga található meg. Ezek elsősorban a főispáni és alispáni hivatalok, városi, egyházi szervezetek levéltári anyagai, valamint az egykor vidékünkön élt nemesi családok magánlevéltárainak okmányai, mint például a báró Perényi családé. Az egyik leggazdagabb a munkácsi-beregszentmiklósi uradalmat birtokló gróf Schönborn-Buchheim család iratanyaga. Ezek főképpen gazdasági jellegű iratok, mivel a családi okmányokat még korábban Bécsbe menekítették.

A levéltárnak jelenleg két részlege van. Az egyik az információs osztály, amely elsősorban különböző igazolások — nemzetiség, munkaviszony, földtulajdonjog — kiadásával foglalkozik. Azok számára nyújtanak segítséget, akik még az 1944-es évek előtti időszakról szeretnének írásos tájékoztatást kapni.

Az információs osztály lehetőséget nyújt a levéltárban őrzött iratok áttekintésére tanárok, diákok vagy akár magánszemélyek számára is. Magánszemélyek esetében a leggyakoribb a családfakutatás. Ahhoz, hogy valaki betekintést nyerjen a levéltári anyagokba, kérelemmel kell fordulnia az ungvári székhelyű központi levéltár igazgatójához. Az ő írásos engedélyével egy évig végezhet bárki kutatást az egész levéltári anyagban. Amennyiben fénymásolatot vagy fényképet szeretne valaki készíteni az okmányokról, ugyancsak írásos engedélyre van szüksége. Az érintettek hitelesített másolatot is kaphatnak az iratról, amit ugyancsak a levéltár igazgatója ad ki, hivatalos pecsétes igazolás formájában.

Mintegy 30 ezer kötetes könyvtár is működik a levéltárban. A jelenlegi rendszerezés alapján a legrégebbi könyv 1764-ből való. A könyveket az iratokhoz hasonlóan előzetes kérvényezést követően lehet megtekinteni.

A levéltári dolgozók is foglalkoznak kutatással, amennyiben arra (akár magánszemélyektől is) megbízást kapnak. Jelenleg Huszt város vezetőségének kérésére a város történelméhez kapcsolódó levéltári feljegyzéseket kutatják fel.

A közelmúltban Ungváron nemzetközi konferenciát tartottak a fatemplomokról. Ennek apropóján a levéltár beregszászi részlege kiállítást rendezett a témával kapcsolatos levéltári feljegyzésekből.

A levéltár a Szatmárnémeti Múzeummal közösen könyv formájában megjelentette az 1944-es évig fennmaradt fond jegyzékét. Tervek szerint a közeljövőben a megyei levéltár teljes állományának jegyzékét szeretnék közzétenni. Tekintettel az anyag mennyiségére, ez többéves munka lesz.

Az archívum immár évek óta együttműködik a Szatmárnémeti Múzeummal a máramarosi, szatmári, beregi görög katolikus egyházmegyei iratanyagának feldolgozásában. Ezt ugyancsak könyv formájában szeretnék megjelentetni.

A levéltár másik részlege az iratok megőrzésével és feldolgozásával foglalkozik. Az osztályok összevonása óta a feladatkörükbe tartozik az okmányok nyilvántartása, valamint a kéziratok leltárba vétele is. A nyilvántartásban megtalálható a megyei levéltárban fellelhető összes levéltári iratanyag. Sajnos nincs arra lehetőség, hogy a levéltár anyagát időtálló formában — mikrofilmek, digitalizálás — meg tudják őrizni. Előrelépést jelent, hogy a közelmúltban a Utah állambeli (USA) mormon egyház szerződést kötött a levéltárral az anyakönyvi kivonatok mikrofilmen történő megőrkítésére. A támogatók biztosították az ehhez szükséges felszerelést és a megbízottak számára tanfolyamot szerveznek.

A levéltár további működéséhez nagy szükség lenne fejlesztésekre, például az irodatechnika korszerűsítésére. A levéltári anyag megóvása végett a tervek között szerepel a beregszászi részleg teljes iratanyagának átszállítása Ungvárra, ahol korszerű tárolási feltételek mellett őriznék tovább azokat.

MOLNÁR BERTALAN

án kötött linzi béke vetett véget az I. Rákóczi György erdélyi fejedelem (1630–1648) által, a III. Ferdinánd király (1637–1657) császár ellen vívott 1644–1645. évi magyarországi hadjáratnak. A szerződés lényegében megerősítette a 1606-os bécsi és a 1621-es nikolsburgi béke pontjait, sőt vallásügyben a protestáns felekezet számára újabb engedményeket tett. A linzi béke értelmében Rákóczi György élete tartamára ugyan csak megkapta Bereg és Ugocsa megyét, a fenti hét felső-magyarországi vármegye között. Ung vármegye később, 1678. és 1683. között a Thököly Imre vezetése alatt létrejött, változó kiterjedésű kuruc államképződményhez, az ún. Felső-magyarországi Fejedelemséghez tartozott.

A 15. század első éveire kialakult Máramaros vármegye területe több mint hat évszázadon keresztül, az 1918–1920. évi impériumváltozásig lényegében változatlan maradt. Időközben – természetesen – voltak változások. A Habsburgok által elismert speyeri szerződéssel, 1570-től, csaknem két évszázadig, 1733-ig az erdélyi fejedelemséghez, illetve Erdélyhez tartozott a Partiumot (magyarul: 'Rézsék') alkotó vármegyék között. Máramarost ez alatt három alkalommal sújtotta pusztító tatárjárás, 1594-ben, 1598-ban, majd 1717-ben.

A mohácsi vész utáni két évszázadban az említett hadjáratok és a nyomukban kitört fertőző járványok szinte teljes egészében a magyarlakta területet pusztították az általunk vizsgált négy vármegyében. Különösen a várak és a városok környékét, a hadak által használt fő közlekedési utak mentét és a Tisza völgyét pusztították. A magyarság jelentős fogyatkozásával párhuzamosan folytatódott és egyben folyamatos volt a ruszinság tömeges bevándorlása, illetve betelepítése a Kárpátok keleti oldalán fekvő lengyel uralom alatti, gácsországi részekről. Mindenekelőtt Máramaros, Bereg és Ung megyéknek háborúk által elkerült, békésebb hegyvidéki tájaira. Az erdős, hegyes vidékeken kívül a ruszinok már a 17. században mind nagyobb számban költöztek be a magyar etnikai tér szélén elpusztult, korábbi magyar falvakba.

Sőt egyes városokba, különösen Ungvárra, Munkácsra és Husztra.

Ungvár 1558-tól fél évszázadon át a magyarországi reformáció egyik fontos központja volt, ez 1610-ben szakadt meg, amikor Pázmány Péter (1570–1637) esztergomi érsek Drugeth Györgyöt visszatértette a katolikus hitre. Ungvár ezt követően súlyos vallási harcok, a császári és az erdélyi hadak küzdelmének a színtere. A Drugeth család férfiága 1684-ben kihalt, a város és uradalom házasság révén 1691-ben került gróf Bercsényi Miklós (1665–1725) tulajdonába. Bercsényi később a Rákóczi-szabadságharcban főgenerális, fejedelmi helytartó, uradalmát hűtlenség vádjával 1715-ben a Habsburg-ház elkobozta. Ungvár később, 1735 és 1740 között Gyulay Ferenc birtoka, majd a települést Habsburg-ellenesnek minősítették, és újra a kincstár vette tulajdonába. Korlátozott önkormányzatú településnek s királyi-kamarai mezővárossá nyilvánították. Közigazgatási szerepköre a 18. század második felében jelentősen növekedett: 1769-ben Nagykaposról Ungvárra helyezték Ung vármegye székhelyét, 1775-ben Mária Terézia királynő (1740–1780) az ungvári várba telepítette Munkácsról a görög katolikus püspökséget.

Beregszász 1552-ben Kálmáncsehi Sánta Márton espressége idején református zsinat színhelye volt. A várost 1566-ban a tatárok, 1657-ben a lengyel hadak égették fel. A 17. században Esterházy Miklós, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Zrínyi Ilona, majd Thököly Imre birtokolta. 1688-ban a Munkácsot ostromló labancok itt állították fel fő táborukat, amelyet a kurucok megtámadtak, s az a várossal együtt leégett. II. Rákóczi Ferenc fejedelem 1705 decemberében Beregszászról szólította zászlaja alá a vármegyéket.

Bár Nagyszőlős erődítményét, Kankó várát 1558-ban I. (Habsburg) Ferdinánd király (1526–1564) hadai lerombolták, a források szerint több mint egy évszázadig, 1560 és 1690 között a város népességének a többsége magyar volt. A települést 1717-ben az országra betört krími tatárok elpusztították, de újjaépült.

BOTLIK JÓZSEF

Mit kell tudni a haszonélvezeti jogról?

Tisztelt Olvasók!

Egy új rovatot szeretnék indítani, melyben különböző jogi kérdéseket járnánk körbe. Ehhez szeretném az Olvasók segítségét kérni, hogy közösen szerkesszük, az Önök érdeklődése alapján a megjelenő cikkeket. Ezért is várom kérdéseiket levélben, vagy e-mailen, melyekre nagyon szívesen válaszolok. Mivel ez az első, debütáló cikkem, és kérdést sem kaptam még, ezért bátorkodtam témát választani: a haszonélvezeti jog fogalmát szeretném ismertetni.

A haszonélvezeti jog nem más, mint egy jogosultság. Történetesen azt jelenti, hogy nekem a más dolgán, azaz a más tulajdonán (akár ingatlan vagy ingó dolog, követelés, azaz bármi) fennáll egy jogom. Jogi nyelvvel: hatalmasságom van a másik tulajdonán.

Ha én haszonélvező vagyok, akkor jogom van arra, hogy a más személy tulajdonában álló dolgot birtokoljam (azaz, hogy magamnál tartsam), használhassam, és ennek a dolognak a hasznait szedhessem.

Vegyünk egy példát: a nagymamának haszonélvezeti joga áll fenn az unokája lakásán. Ezért a nagymama jogosult arra, hogy a lakásban tartózkodjon, ott lakjon, és még azt is megteheti, hogy bérbe adja a lakást (vagyis az ingatlan hasznait szedi). De kötelessége a dolog rendes használatával járó kiadások fedezése (például villanyszámla), illetve az esetleges adóterheké is. A tulajdonos jogosult a haszonélvezet gyakorlását ellenőrizni.

Haszonélvezeti jogot általában ingatlanokra szoktak alapítani. Ilyen esetben kötelező, hogy a haszonélvezeti jog alapításáról szóló szerződést ügyvéd által ellenjegyzett okiratba foglalják, és az okirat alapján a haszonélvezeti jogot a földhivatal bejegyezze az ingatlan-nyilvántartásába.

Fontos tudni: az a tulajdonos, akinek a tulajdonára haszonélvezeti jogot alapítottak, a saját tulajdonát csak annyiban használhatja, hasznosíthatja, illetve birtokolhatja, amennyiben a haszonélvező ezekkel a jogosítványokkal nem él. Azaz, ha a nagymama úgy dönt, hogy nem akarja az unokája lakását bérbe adni, vagy benne lakni, akkor éled fel az unoka lehetősége, hogy ő, mint tulajdonos bérbe adja azt, vagy lakjon benne.

Ha például az unoka úgy dönt, hogy ő ezt a lakást eladja valakinek, akkor megteheti, azonban a nagymama haszonélvezeti joga továbbra is fennmarad az ingatlanon. Azonban a nagymama lemondhat róla in-

gyenesen, vagy a vevő megfizeti a nagymamának a haszonélvezeti jog értékét.

A haszonélvezeti jogot meg lehet váltani, mivel vagyoni értéke van. Tehát aki nem szeretné, hogy haszonélvezeti jog terhelje a tulajdonát, úgy kifizetheti a haszonélvezőnek e jog ellenértékét.

A haszonélvezeti jog értékét egy bizonyos számításal lehet megállapítani, ahol kiinduló pont az ingatlan vételára, és a haszonélvező életkora. Minél idősebb a haszonélvező, annál kisebb a haszonélvezeti jog értéke. A haszonélvezeti jog megszerzése után illetéket kell fizetni.

Egy dolognak egyszerre több haszonélvezője is lehet. A haszonélvezeti jogot másra nem lehet átruházni, viszont a gyakorlását át lehet engedni.

A haszonélvezeti jog a jogosult élete végéig tarthat, azonban lehetőség van időtartam kikötésére is. Hogyha a haszonélvező meghalt, akkor a halotti anyakönyvi kivonat hiteles másolatát be kell nyújtani a földhivatalhoz, hogy a haszonélvezeti jog töröljék.

Megszűnik a haszonélvezeti jog, ha a dolog elpusztul (például leég a ház), de ha helyreállítják, akkor a haszonélvezet is feléled.

Nem szabad összetéveszteni a használat jogát a haszonélvezet jogával. Használati jog esetén a dolgot csupán a saját, valamint a használóval együtt élő családtagok szükségleteit meg nem haladó mértékben lehet használni, illetve hasznosítani. A használati jog tehát magáncélú használatot jelent. Például egy haszonélvező az ingatlan bérbe adhatja idegennek is, ám ez a lehetőség a használat jogánál nincs meg.

A haszonélvezeti jog terjedelmével kapcsolatban szeretném felhívni a figyelmet arra, hogyha például valakinek egy beépítetlen telken haszonélvezeti joga van, és e jogot keletkeztető szerződésből más nem derül ki, úgy a később felépített házon már nem gyakorolhat haszonélvezeti jogot, erről bírósági határozat is született.

Említést kell még tennem az özvegyi jogról. Amikor meghal a házastárs, akkor az özvegy haszonélvezeti jogot gyakorol mindazon a vagyonon, amelyet egyébként nem ő örökölné. A pusztán haszonélvezeti jogtól az özvegyi jog annyiban különbözik, hogy nem akkor keletkezik, amikor az illetékes földhivatal bejegyző határozatot hoz, hanem a házastárs halálának időpontjában.

Dr. IGYÁRTÓ GYÖNGYI
jogász

Várom a kedves olvasók kérdéseit, észrevételeit: **e-mailen:**

_igyarto_gyongyi@yahoo.com címen,
postán: 1143 Budapest, Ilka u. 50. (Dr. Consulting Kft címére)

faxon: +36-1-273-6051

„Szeretnék segíteni...”

Beszélgetés Micik Juliannával,
a KÁRISZ alapító tagjával

1986. február 16-án született Beregszászban. Családja Badalóban él. Jelenleg sok száz kárpátaljai fiatalal egyetemben Magyarországon tanul. Alapítóként tagja a KÁRISZ ötfős elnökségének.

– Mikor és miért döntöttél úgy, hogy Magyarországon tanulsz?

– Az első négy osztályt a Badalói Általános Iskolában végeztem, majd a Beregszászi Magyar Gimnáziumba jártam. A 9. osztály befejezése után döntöttem el, hogy Magyarországon folytatom tanulmányaimat. 2001 szeptemberében kezdtem a Kolumbusz Kristóf Humángimnáziumban, Etyek-Botpusztán. Ez egy kis alapítványi iskola, összesen 35-en jártunk oda, úgyhogy a beilleszkedés nem volt nehéz. Azért vonzott különösen ez a gimnázium, mert sokat utaztunk külföldre és én szeretek világot látni. Szóval, amikor megkaptam ezt a lehetőséget, nem sokat tegtörőltam. Budapesten második éve tanulok, amióta főiskolára járok, de előtte is gyakran megfordultam a fővárosban, mivel Etyek nagyon közel van Budapesthez.

– Beszéljél bővebben a főiskoláról és a tanulmányaidról?

– Nemzetközi kapcsolatok szakra járok, az Általános Vállalkozási Főiskolára. Még nem tudom, mi leszek, ha nagy leszek, mert többféle szakirányból választhatok, bár ezek közül leginkább a külkapcsolatok szakirány érdekel. Ez a szak egy különös ötvözete a közgazdaságnak és a jognak, plusz némi nemzetközi politika. A diplomámhoz két felsőfokú nyelvvizsga szükséges, így jól jön az ukrán és az orosz nyelvtudásom.

– Mihez kezdesz a diploma megszerzése után? Ugy értem, szándékosan áll hazatérni vagy Magyarországon maradsz?

– Én itt érettségiztem, nem vagyok ösztöndíjas és semmilyen állami támogatást nem kapok, tehát nem vagyok köteles hazamenni, és nem is szeretnék. Már hozzászoktam az itteni mentalitáshoz, nem igazán tudnék otthon élni.

– Mit gondolsz arról, hogy a Magyarországon tanuló kárpátaljai fiatalok többsége, tanulmányainak befejezése után nem tér vissza szülőföldjére?

– Szerintem semmi elítélendő nincs benne. Sokan nem tudnak jól ukránul, a magyar diplomájukkal sem sokat érnek otthon, és nem lehet mindenki tanár. Ugy gondolom, hogy a diákok nagy része először haza akar térni, amiért a honvágy a felelős, majd később megszokja, elmúlik a honvágya és maradni akar. Sok barátra tesznek szert, kialakul a napi rutinjuk és valljuk be, itt még mindig könnyebben tudnak megélni a fizetésükből, mint otthon.

– Miért csatlakoztál a KÁRISZ-hoz és mit vársz tőle?

– Azért csatlakoztam a KÁRISZ-hoz, mert szeretnék segíteni, tenni valamit az itt tanuló, illetve dolgozó kárpátaljai fiatalokért és közösséget kovácsolni belőlük. Remélem sikerül.

– Köszönöm a beszélgetést!

LENGYEL JÁNOS

A rahóiak is díszvendégek voltak

Január 21–22-én tizenegyedik alkalommal került sor a Falvak Kultúrájáért Alapítványnak és társ szervezeteinek rendezésében a Magyar és az Egyetemes Kultúra Lovagja cím átadására. A kétnapos rendezvénysorozat első napján Nagytarcsa község látta vendégül a jelöltek és a díszvendég települések küldöttségeit. A programban múzeumlátogatás, a falu templomának megtekintése mellett kulturális műsor is szerepelt. Ennek keretében először a vendéglátók mutatkoztak be táncos-zenés műsorukkal, a második részben pedig a jelenlévő öt ország küldöttei kerültek sorra. A legnagyobb sikert a rendezvény díszvendégeként jelenlévő Rahó város küldöttségének műsora aratta, amelynek keretében hucul népdalokat adtak elő. Mellettük a kárpátaljai magyarság képviselőjében Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író mondta el egyik rövid versét. Megható volt, amikor Nagytarcsa szlovák női kórusa együtt énekelt a hucul énekekkel. Az est zárásaként ünnepi vacsora közben ismerkedhettek egymással a jelenlévők. A hangulatot jól jellemzik Nick Ferenc alapító lovag szavai: "Aki idegenként érkezik ide, barát-

ként távozik." Másnap a Stefánia Palotában került sor a díjak átadására, amelyet Balassi Bálint emlékművének megkoszorúzása előzött meg. Itt már 12 ország képviseltette magát. A horvát és a norvég nagykövet mellett jelen volt Dmitro Tkacs, Ukrajna budapesti nagykövete is. Beregszász nevében ő vehette át azt a II. Rákóczi Ferencet ábrázoló faszobrot, amelyet Nick Ferenc, a rendezvény főszervezője adományozott a főiskolának. Korábban a város már kapott egy Zrínyi Ilona szobrot, amelyet ugyancsak az alapítvány adományozott. Külön kiemelendő, hogy a nagykövet úr magyarul szólt a jelenlévőkhöz. Rahó városát Darabán János festőművész, a város díszpolgára mutatta be.

Az anyaországi díszvendég, Szabadbattyán község hagyományörző zenés és táncos műsorral készült. A harmadik vendégtelepülésnek, az erdélyi Bánffyhunad városának polgármestere a "XXI. századi béke emlékoszlopa" köztéri alkotást vehette át. A Tungstam férfi énekkarának műsora után került sor az új lovagok felavatására. Nagy Zoltán Mihályt a Magyar Műveltségszolgálat és a Kárpátaljai Szövetség je-

lölte a címre. Az indoklásban kiemelték a kárpátaljai magyar irodalomban kifejtett áldozatos munkáját, azt a szerepet, amelyet az Együtt irodalmi lap és az Intermix Kiadó szerkesztőjeként a fiatal tehetségek felkarolásában vállalt. Kárpátaljai vonatkozású volt még, hogy Emma Nyejzsnjak rahói tanárnőt, a Rahói Járási Ukrán-Magyar Együttműködési Társaság vezetőjét az alapító lovagok testületébe választották.

A magyarországi és a határon túli magyarok mellett a díjazottak között ezúttal is voltak más nemzetek képviselői. Ove Berglund svéd író például magyar költők műveinek svédre fordításáért részesült az Egyetemes Kultúra Lovagja címben. Kasza Imre képzőművész (Lerun, Svédország) a kortárs magyar képzőművészet skandináviai népszerűsítéséért kapott lovagi címet. Az ünnepélyes átadás után a 11 adományozó és az újdonsült lovagok a palota aulájában közös fényképet készítettek. A kétnapos rendezvénysorozatot álló fogadás zárta, amelyen Norvégia budapesti nagykövete mondott beszédet.

L. J.

Interjú

Mi újság

a kárpátaljai magyar irodalomban?

Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas költőt a Magyar Kultúra Lovagja címmel tüntették ki. Vele beszélgettünk Lengyel János.

– **Korábban hallottál már erről a kitüntetésről? Váratlanul ért ez az elismerés?**

– AFalvak Kultúrájáért Alapítvány által létrehozott lovagi cím létezéséről akkor szereztem tudomást, amikor egyik földink és pályatársunk, Weinrauch Katalin megkapta, s erről az eseményről hírt adtunk az Együtt Krónika rovatában. Később éppen tőled szerezhettem újabb információkat ezzel kapcsolatban, s talán nem muszáj eltitkolni, hogy egy magyarországi szervezet a te ajánlásod alapján javasolt erre a kitüntetésre. A cím odaítélése ettől függetlenül váratlanul ért, hiszen álomban sem gondoltam, hogy a kurátorok méltónak találják rá.

– **Miért egy év késéssel vetted át a címet?**

– A magyarázat egyszerű. A címet még 2005-ben odaítélték számomra, és 2006 januárjában kellett volna átvennem, de az átadási ünnepség időpontja napra pontosan egybeesett a mi

itthoni kultúranapi rendezvényünkkel, amelyen először adtuk át az Együtt nívódíját. Mivel sem a budapesti, sem a beregszászi rendezvényt nem lehetett más időpontra áthelyezni (egyébként is: hogy jövök én ahhoz, hogy miattam ilyesmi megtörténjen), ezért úgy döntöttem, hogy ha megoldható, akkor a lovagi címet másvalaki vegye át a nevemben. Ez persze nem volt lehetséges, hiszen a kitüntetettnek a ceremónián személyesen kell megjelennie; ahogy Nick Ferenc alapítványi elnök meglehetősen ingerültséggel mondta telefonba: "nem avathatok lovaggá senkit Ön helyett". Nos, ezek után döntöttem: számomra fontosabb, hogy a beregszászi rendezvényen legyek jelen. Az elnök úr eléggé furcsállta, sőt bizonyos fokig sérelmezte is ezt a döntésemet, de végül megegyeztünk abban, hogy az idei ünnepségen veszem át, addig "raktározák". Nem vélet-

len, hogy ehhez a címhez két oklevelet kaptam: az egyik 2006-os, a másik 2007-es keltezésű.

– **Milyen benyomások értek az ünnepségsorozat két napja alatt?**

– Az első napon Nagytarcsán "vendégeskedtünk": itt és ekkor ismerték meg egymást a díjazottak, megnéztük a helyi, értékes gyűjteményt őrző tájházat, a katolikus templomot, kulturális műsort láttunk, közös vacsorán vettünk részt. Csak örülni tudok annak, hogy ez alkalommal jeles személyiségekkel ismerkedtem meg, többek közt Ove Berglund svéd műfordítóval, aki József Attila és Babits Mihály verseit tolmácsolta a svéd olvasóknak, továbbá a szintén Svédországban élő, erdélyi származású Kasza Imre festő- és grafikusművésszel, Németh Sándor kiváló előadóművésszel, s még folytathatnám. A második nap délutánját teljes egészében kitöltötte a díjátadási ünnepség. Itt jóleső érzés volt megismerkednem Darabán János rahói festőművésszel, látni és hallani a rahói hucul népi együttes műsorszámait, és nagy örömmel találkoztam másik földinkkel, Gönczy Sándor pedagógussal is. Summázva: mindkét napon

szép élményekkel gazdagodtam.

– **Miután "lovag" lettél, a jövőben valószínűleg eleget kell tenned bizonyos protokolláris tevékenységeknek...**

– Erről most még semmi érdemlegeset nem tudok mondani. Nem zárható ki, hogy meghívjak majd egy-egy találkozóra, hiszen a Falvak Kultúrájáért Alapítvány – hála Istennek – ama intézmények egyike, amelyek módszeres következetességgel igyekeznek közvetíteni a kultúra értékeit, egyszersmind ápolni a különböző népek közötti kulturális kapcsolatokat. Amennyiben e törekvés valóra váltásában csekélységemnek is konkrét szerepet szánnak lovag-társaim, természetesen igyekszem a tőlem telhető módon együttműködni, hiszen rég tudni vélem: világunknak épp az az egyik baja, hogy a széles társadalmi rétegek lekicsinylik a kultúra értékeit.

– **Témát váltva: a magyarországi megszórítások, amelyek az irodalmat sem kerültek el, mennyire érintik az Együtt működését és a kárpátaljai magyar könyvkiadást?**

– A határon túli magyarság támogatási rendszere köztudottan átalakulóban van, s ez az átalakulás szigorításokkal jár.

Interjú

Mi újság a kárpátaljai magyar irodalomban?

Ami nem is lenne baj, ha annak eredményeként az igazán fontos feladatok kapnának prioritást. E vonatkozásban még sok probléma megoldásra vár, s bizonyos, hogy ez az esztendő vízvázlatzó lesz: kiderül majd, a magyar állam mennyi „áldozatot” hajlandó vagy képes vállalni a határon túli nemzetrészek támogatásáért. Ígéretek viszont vannak, de az én koromban már ezektől nem ujjong az ember; csak a tényeknek hiszek. Aggódva figyelem a jeleket, amelyek viszont semmi jót nem ígérnek. Például: a határon túli könyvkiadással kapcsolatban megszüntették a regionális alkuratoriumokat, ami azt jelenti, hogy a helyi viszonyokat-értékeket nem, vagy csak felületesen ismerő – és ki tudja, milyen „izmus” felől megközelítő – magyarországi döntnökök mondják majd ki a verdiktet. (Eddig is ők mondták ki a végső döntést, de az alkuratoriumoknak legalább javaslattevő joguk volt.) A másik, okkal várható probléma: a folyóiratok és könyvek kiadásának támogatása eddig is kevés volt, s éppen a megszorítások jelzik, hogy még kevesebb lehet. Az elmúlt év végén például többíves kéziratokra is csak annyi támogatást adtak, amelyből a nyomdaköltésre sem futja.

Mindezek fényében jól látni: az Együtt helyzete is nehezebbé válik. A példányszám tervezett, észérvekkel indokolhatóan szükséges növeléséről például máris le kellett mondanunk, mert nincs rá pénz...

– **A Magyar Kultúra Napjára megjelent a pályakezdő kárpátaljai irodalmárok antológiája „Újvetés” címmel. Mondanál néhány szót erről?**

– Egy ilyen antológia kiadásának ötletével az Intermix Kiadó igazgatója, Dupka György már másfél-két évvel ezelőtt előállt. Akkor azt javasoltam, ne siessük el, mert az Együttben ugyan gyakran mutatunk be új tehetségeket, de ezek többsége meglehetősen terméketlen alkotó, legalábbis nem jelentkezett újabb kéziratokkal. Félő volt, hogy a kiadvány broszúra-jellegűen vékonykára sikeredik – mint ahogy az lényegében be is következett. A szóban forgó, már kézbe vehető antológia kéziratát nem láttam, s ezúton jelzem: nehezményezem, hogy ennek ellenére és tudtom nélkül lektoroként tüntették fel nevemet az impresszumában. A kiadvány szerkesztési elvvel nem igazán tudok azonosulni, a benne található pontatlanságok bosszantanak. Mindezek ellenére azt gondolom, ez az antológia is egyfajta jelzés annak igazolására, hogy a rosszindulatból eredő vélekedések ellenére van magyar irodalom Kárpátalján, sőt, a fiatalabb nemzedékek jelentkezése révén lesz jövője is.

Generációk kézfogása

Rendhagyó irodalmi est a Magyarok Házában

Több szempontból is különleges volt a 2007. január 15-én megtartott irodalmi est. A szó szoros értelmében meglepetés volt a délután 5 órakor kezdődő könyvbemutató: S. Benedek András válogatott verseskötetét ajánlotta az egybegyűltek figyelmébe Vári Fábán László. Ezt követően ő, majd a szerző és Füzesi Magda olvasott fel verseiből egy-egy csokorra valót.

sával, amely a Tiszatáj című magyarországi folyóiratban jelent meg (két részletben az 1970. évi 10. és 12. számban). Mint ismeretes, ez volt az első figyelemre méltó, összegző jellegű tanulmány, amely hírt adott a kárpátaljai magyar irodalomról, és amely a magyar kultúra részeként tárgyalt róla, ahelyett, hogy annak szovjet jellegét hangsúlyozná.

Nemzedékek kézfogása: S. Benedek András, Füzesi Magda, Vári Fábán László, Igyártó Gyöngyi, Mester Magdolna, Lengyel János, Bakos Kiss Károly

S hogyan is volt ez az alkalom rendhagyó?

Két nappal a rendezvény előtt még maguk a főszereplők sem tudták, hogy feladatuk lesz a Magyarok Háza Csontváry termében. A meghirdetett program szerint ugyanis a közönség nagy része Puskás László kárpátaljai születésű festőművész „A szentek közössége” című kiállításának megnyitójára érkezett. Sajnos a festő és a helyszín biztosításának felelőse nem tudott megegyezni a festmények elhelyezésének kérdésében, ezért a kiállítás elmaradt. Így aztán igazi bravúrra volt szüksége a Kárpátaljai Szövetség elnökségének, hogy az adott időpontra színvonalas műsorral tudjon kedveskedni vendégeinek.

Füzesi Magdát idézve: minden veszteség hordoz magában nyereséget. A Kárpátaljai Szövetség társszervezete a KIKMMAK (Kárpátaljai Írók Költők és Művészek Magyarországi Alkotóközössége) már jó ideje tervezte egy irodalmi est létrehozását, és ez a váratlan lehetőség alkalmat adott arra, hogy egyórás műsor keretén belül képviselői bemutakozzanak.

Vári Fábán László kiemelte S. Benedek András szerepét a kárpátaljai magyar irodalom alakulásában. Mint mondta: minden későbbi alkotó és személy szerint az ő számára is példaértékű volt az abátor fellépés, amelyet Kovács Vilmos (és az akkor még bölcsészhallgató) S. Benedek András tanúsított annak a tanulmánynak a megírá-

S. Benedek András versei gyakran történelmi háttérből szólnak a máról. Fontosnak tartja, hogy költőként ne csak az egyéni gondokat, örömeiket énekelje meg, „pacsirta sok van” – mondta mosolyogva... Szép példák erre az elhangzott versek: a Janicsárok, Európa elrablása és a Salutem infensus nostri (Üdvözlöt a győzőknek).

Vári Fábán László József Attila-díjas és Balassi-emlékkarddal kitüntetett, Mezőváriban élő költő három versét olvasta fel ezen az estén. Virágrománc című, finom színekkel rajzolt művét hagyta utoljára: azzal a céllal, hogy „Az utolsó előtti napon” és a „Kisasszony-napra” komorságát oldja.

Füzesi Magda költő – ahogy másik két pályatársa is – a Forrás Stúdió generációjának képviselője. Ez alatt a név alatt tömörültek azok a – többnyire az ungvári egyetem magyar szakát hallgató, irodalmi ambíciókkal rendelkező – fiatalok, akik szakítani akartak a művészetet ekkorra már teljesen elárasztó sematikus, optimista hangnemmé és hagyományos formanyelvvé. Ezen az estén a Kárpátaljai Hírmondó főszerkesztőjeként is szólalt a hallgatókhoz. Két verse az „Ima mindenkor” és a „Táj gesztenyékkel” felolvasása után, mint mondta, a Forrás Stúdió átadta a stafétát a fiatalabb pályatársaknak.

Kis szünetet követően a rendezvény menürendje a meghirdetett mederbe került. Hiszen erre az estére nemcsak a festészet kedvelőit várta a Kárpátaljai Szó

Generációk kézfogása

Rendhagyó irodalmi est a Magyarok Házában

▼ vetség, hanem a KÁRISZ-szal, a szövetség ifjúsági társszervezetével közösen este 6 órára író-olvasó találkozót is szervezett négy fiatal író-költő bemutatkozásával.

S. Benedek András bevezetőjében utalt arra, hogy nagyrészt „műfajközi” írások bemutatásával számolhatnak a jelenlévők. Elmondta, hogy a szerzők a KÁRISZ alapító tagjai. Közös – irodalmi – érdeklődésük egy színtöltte az ifjúsági szervezetnek, terveik szerint nem csupán irodalmi társaság kívánnak lenni, hanem a kárpátaljai kötődésű fiatalok egymásért és az otthon maradtakért munkálkodó közössége.

Elsőként dr. Igyártó Gyöngyi jogász olvasott fel helytörténeti tanulmánykötetéből, a „Máramarosi koronavárosok” című könyvből. Elmondta, hogy munkája tulajdonképpen szakdolgozatnak indult, de „beleszeretett” a témába és a továbbiakban is szeretne ezzel a műfajjal foglalkozni.

Lengyel János már két kötettel is büszkélkedhet: 2003-ban jelent meg a „Kárpátaljáról jöttem” és 2006-ban „A valóság szaga” című könyve. Ezekből választott az egyébként újságíróként is működő szerző, az Együtt folyóirat 2006. évadjának próza kategóriás díjára három kisprózát. Könyveinek jellegzetessége a változatos műfaji és formai kavalkád. Erőssége a szociográfiai szemléletű írásmód.

Mester Magdolna rövid bemutatkozását követően Zéró-állapot című könyvéből olvasta fel egy-egy rá jellemző témájú, a kilátástalanságról, a fáradt egyhangúságról és a hitről szóló, formailag sokszor a vers és próza határán álló, köztes műfajú írását.

Végül Bakos Kiss Károly költő finom, dallamos-míves verseit hallgathatta meg a közönség a szerző előadásában. Bár még nincs saját kötete, versei „önmagukért beszélnek”: nem véletlen, hogy 2005-ben ő kapta az Együtt lírai dívját.

A rendezvény zároakkordjaként Papp Lászlóné, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke szólt az egybegyűltekhez, megköszönve az irodalmárok bemutatkozását és a közönség figyelmét.

Az este a vendégek kötetlen beszélgetésével zárult. Rég nem látott ismerősök fedezték fel egymást a közönség soraiban, és új barátságok kötődtek. A „generációk kézfogása” – bár véletlen rendezvénynek indult, családias hangulatú estébe hajlott, előremutatva a következő közös programok felé.

r-a

Új vetés

Pályakezdő fiatalok antológiája

A csoportos jelentkezés, a nemzedéki arc felmutatása magyar nyelvterületen elsősorban a hatvanas-hetvenes évek fordulóján volt belső kényszer. Új nemzedék jelentkezett Erdélyben és (Cseh)Szlovákiában is, Magyarországon pedig a Hetek, majd pedig a Kilencek újították meg az irodalom nyelvét és szellemiségét.

Kárpátalján is ekkor jelentkezett az első komolyabb irodalmi vállalkozás, a Forrás, amely a kiadói tervek szerint már az antológiáig és több egyéni kötetig eljutott. A gyakorlatban azonban az arrogáns hatalom erőszakos szembenállása s néhány Forrás-tag évtizedes szilenciuma hosszú időre lehúzta a rolót a– Kiss Ferenc szavaival szólva – „fölröpülni rajban” szándéka előtt.

Az elmúlt jó másfél évtizedben több antológia is napvilágot látott, igazán maradandónak azonban csak a volt Forrás kései befutása mutatkozott (*Nézz tőretlen homlokokra*, Intermix Kiadó 1994.).

Az antológiák, a csoportos megjelenések hiányát igazolja ez a könyv is. Címe még a múltból köszön vissza, szerzőinek indulása, életkora eléggé szórta, a műfaji, mondanivalóban megnyilvánuló közös feladat és sorsváltás is több csoportot jelez. Mintegy másfél tucatnyi fiatal író. A tucat csak a számra vonatkozik persze, a teljesítményre korántsem.

Van köztük több kétkézi munkás, szakfordító, sőt még vállalkozó is. A human munkakörök tanár és könyvtáros képviseli, míg többen ma is diákok, illetve aspiránsok. Látjuk, heterogén szerzői gárdával szembesülünk. S mintha visszaköszönné a szocialista társadalomtudomány. Polgári foglalkozásuk határozza meg legtöbbször az írókat és írsaikat. Ez minden politikai felhang nélkül is érthető. A témát az a közeg adja, amelyben élnek, illetve amelyre családi indíttatásuk predestinálja őket.

A kötet műfaji felosztása. A szerzők több mint fele költő (is). Közülük **Bakos Kiss Károly**, a képek, átényegítések, fogalmi átvetések mestere. Idézetként rögtön idekíváncsok az egész antológia verskezdő mondata: „Antik este van s homályba //Hajló hátgerinc a pálmá”. Valóban, a költészet nem elsősorban a technikai tudás mesterisége, hanem a megszólalás művésze. A szóé, amely elvárászol. Természetesen Bakos Kiss Károlynál sem minden szó, minden mondat az újkori tündérmesék szóvarzsa. De ami az, reményre ad okot.

Becske József Lajos dalszerű versei az élet szenvedélyes igénységéből fakadnak. Ő az, aki szeretné eldalolni „a kertre nőtt alkony dalt” és az is, aki szembe mer nézni egy ifjúkori önarcképpel. Ez akkor is igaz, ha a Mikroszkóp alatt ars poetica-szerű vallomása, vagy az Iszonyat és a Félelem sötétebb világot fest elénk. Merthogy ez a világ valóban sötét és nem humanoid. **Horváth Attila** Kocka-játék című verse kevés a költő megismeréséhez. Az opusznak az antológiában való szerepeltetése azonban indokolt. Bemutatkozásuk csupán **K. Roják Angéla**, a prózájáról ismertebb **Lengyel János**, **Roják Vince** néhány verssora is. Mindenesetre – ahogy mondani szokás – a jelenléti ívet már aláírták.

Szilágyi Sándor az abszurd filozofikus hangvételű szöszölgője. Ezek a gondolat-ötle-

tek nyilvánvalóan jól érzik magukat a versek bőrében. Az igazi, átütő költői hangvételhez és teljesítményhez azonban előbb-utóbb többre lesz szükség.

Tóth Ferenc a természetben és a természettel együtt élő poétajelölt. Verssorainak éltető közege a cselekvés. Ennek a költői attitűdnek azonban szélesednie, bővülnie kell, amihez megadja a reményt az itt olvasható néhány vers.

A betűrendet nem véletlenül törte meg a recenzens **Mester Magdolna** kedvéért. Próza-versei a vers és az epikum határán lebegnek. A belső dallam, a szavak játéka szerint ebben a fejezetben a helyük, ahogy természetes közegükben vannak itt a „valódi versek” is. Ezekért az írásokért nyilván nem kell átszerkeszteni az antológia szerkesztését, vázát, legfeljebb az olvasó döbbenhet meg egy pillanatra. S jó, ha megdöbben.

Bimba Irén kisprózája, a Vallomás, rendkívül személyes és törekény. Így, önmagában is szép, a szerző jövőjének akár csak vázlatos felvetéséhez azonban kevés. **Papp Ildikó** írása hasonlít leginkább a klasszikus fogalmaink szerint értelmezett prózára. A benne rejlő szenvedély és szenvedés, a világra eszmélés fájdalom az, ami megfogja az olvasót. A kérdés: hogyan tovább?

Lengyel Jánost már két vegyes tartalmú, alapvetően prózai kötetből is ismerhetjük. Ha valaki rászánná magát, hogy az itt szereplő két írás alapján ítélkezzen, bizonyos szórakoztatónak tartaná azokat. Az abszurd, a népi anekdota, a trufa határán álló írások azonban így, önmagukban keveset mondanak. (Bár elég sokat ígérnek.) **Tóth Ferenc** helyzetkomikumra épülő jelenete az, ami: életszerű jelenet. *A kis pénzhamisító* más. Mondhatnánk: valóságirodalom. Leér-e a szerző a szociográfia szintjére, vagy jelképek erdejében helyezi el a témát, az a jövő titka.

A tanulmányok és esszék közt szerepel a legtöbb igazán szakszerű és színvonalas írás. **Borbély Sándor**, **Kovács András** és **Kovács Gábor** mellett itt mégis az egyetlen hölgyet, **Iván Zsuzsannát** kell kiemelnünk. Természetesen nem azért, mert kedves, fiatal nő, hanem azért, mert itt publikált írása és korábban folyóiratokból ismert munkái mutatják a legnagyobb elemző készséget és az irodalom egészében betöltött alkotói szerep legpontosabb meghatározását. E fiatalokra a kárpátaljai magyar írásbeliségnek mindenél nagyobb szüksége van. Csak ők képesek megszűni és „hadrendbe állítani” a szép-irodalom szaporodó megnyilvánulásait.

A kötet meglepetés-embere ugyanakkor **Kudla György** műfordító. Az önmagába zárkózó kárpátaljai magyar írásnak nagy szüksége van azokra, akik képesek az ablakokat kitámasztani. Arról azonban, hogy a ruszin Ivan Petróci neve miért szerepel ilyen eszement átiratban (Petrvotsij) a ruszinok identitáskezesésén túl, alighanem a nyomda ördöge is tehet.

Végezetül: gyakrabban lenne szükség korosztályos, nemzedéki antológiák kiadására. Akár műfajok szerinti bontásban. Vagy korosztályi megkötések nélkül, tematikusan. Ezt azonban csak ajánlani meri a recenzens, aki sok sikert kíván a fiataloknak.

S. Benedek András

S. Benedek András: Itthonatlanul

Kevesen lehetnek, akik nem ismerik S. Benedek András nevét kishazánkban. A „hetedíziglen prédikátorok fiát”, aki Kovács Vilmos méltó szellemi társaként egyik motorja volt az egykor köréjük szerveződött Forrás Stúdióknak. A Mestert, ahogyan a hozzá közelállók nevezik olykor, s nem csak azért, mert az anyaországba-toloncoltatását (ez alatt elsősorban a szellemi-szakmai ellehetetlenítést értem) követően Budapesten a Mester utcában él.

Az ez évben születésének kerek évfordulóját ünneplő költő, művelődéstörténész legutóbbi versválogatása talán a fenti ténynek betudhatóan is összegzésjellegű. Lírába foglalt időrendi hosszsmetszete az eddig megtett életpályának, voltaképpen egyfajta önreflexió. S a művek egy dicstelen százdfél lenyomatai. Dicstelen, mert aki át- és megélte, az ezt megelőző borzalmak emlékeivel és következményeivel volt kénytelen szembesülni. S mégis, a monolit birodalom fojtogató nyomása alatt is élni akart az elszakított nemzettestet, kutatni akart a tudós, és verset írni a költő. S minderre S. Benedek András eddigi életműve a kiváló bizonyíték.

Bár a szerzőt elsősorban nem a költészetete tette ilyen fajsúlyossá a kárpátaljai magyarság kultúrtörténetében. A „szülőföld-tudománypolihisztoraként”, polgárjogi harcoként lett igazán jelentősé, és e két cím viselője maradt azt követően is, miután a szűkebb pátria elhagyására kényszerített. A költői megnyilatkozás jogáról és kötelességéről azonban a tudományos tevékenység mellett sem volt képes lemondani. A műnem sajátosságai folytán így saját alanyiségába is enged némi bepilantást nyerni az érdeklődő olvasónak.

A költő S. Benedek András „forrásos” nemzedéktársaihoz hasonlóan a közösségiség költője. Smiként az Itthonatlanul című gyűjteménye mutatja, lírájának még inkább tengelyét képezi a történelem. Históriais poéta, hűen Munkács szelleméhez. Nála a társakra oly jellemző népköltészeti motívumok is háttérbe szorulnak, alárendelődnek a történetiségnek, ami már-már az egyszólamúsáig uralkodó jelleg. A kötetben sem a könnyedség, sem az individualitás nem kap kiemeltebb szerepet.

Szerzőnk kifejezőmódja alig változott az eltelt évtizedek során. Bár e gyűjtemény egyes darabjai különböző időpontokban íródtak, ez mégsem érezhető hatását számottevően, az egymástól temporálisan távol eső művek közötti eltérés kicsi, tartalmi síkon szinte ki sem mutatható. A kötet egységes képet mutat. Még a ciklusokat elválasztó határvonalak is elmosódóak, első olvasatra mintha egyetlen nagy ciklus lenne. Bárhol üssük is fel a könyvet, azonnal érzékelhető a költő által megszenvedett történelem ólomsúlya. Mintha minden egyes költemény egy-egy hatalmas kötőmből

na a nemzet piramisából, amit kinnal emelnek az időtlenség csúcsai felé. Sűrű, fájdalmas tömeggel bíró lélekdokumentumok, amelyekben a szerző a közösségével azonosul s oly mértékben, hogy már alig kivehetőek személyiségének határvonalai. Ilyen fokú integráció mellett természetesen érthető a történetiség markáns dominanciája. Szerkezeti felépítésében a kötetet a ciklus-határok öt részre tagolják. A Nem című ciklusban kap helyet a könyv címadó verse is, ennek folytán jelentősége kiemelt. Nemcsak S. Benedek Andrásra, hanem az egész Forrás-nemzedékre is jellemző az „itthon-talanságban” is a Nem dacos kitartása, ha kell, az abszurditásig: *E fölszabdalt földet el nem űzheted./ Nem a belé bicsaklott életet./ Ezért hát lőhetnek hátba, halántékon./ nem ők hozzák el jövődő halálom.* Miként a ciklus verseit tartalmi szempontból szorosan összetartja a sorsvállalás eszméisége, ugyanígy formailag is jellemzően uralkodó marad a hagyományos versépítkezés, a jobbára négysoros strófaszerkezet, az ütemhangsúly.

A Fegyvertelenül című ciklus narrátorra esendőbb, kiszolgáltatottabb, a hangütés imaszerűbbé válik, megszaporodnak a vallásos, bibliai utalások. Bár a hit, a nemzetfenntartás akarása itt sem veszíti el szerepét, s a historikusság sem veszít pozíciójából. A Karácsony 1955 című versében a Káin-fiak allegorikusan vodkát vedelnek, ott, ahol a betlehemeket betiltották. És éppen a hit „betiltása” a kulcs, és a nonszensz, hiszen afölött földi halandónak nincs hatalma.

Formai szempontból lényeges, hogy meg-megtörlik a versszakok és a versegész fentebb említett szimmetriája. Helyenként az írásképp a szabadvers irányába mozdul el, de a rimelés-kényszer centripetalitása továbbra sem ereszti messzire a költőt.

A Kelet Párizsa versei inkább a jelenre reflektálnak: *A vasfüggönyt centire eladtuk./ Az ország kapuit kitértáta.* Szerkesztett felsorolása ez a jelen egyik égető társadalmi, s ezzel együtt nemzeti problémájának. De lássuk, hogyan folytatódik ugyan-ez a költemény: *Nincs már mit adnunk adóba./ Nem kell az üres hodály./ Hisz így is övék a fél Faszor./ És övék Bartók, és övék Kodály.* (Barbárok) S kik ezek az ők? Kavafisz erőtlen szenátorai által várt barbárok? Mindegy, hogy kicsodák, a nemzet felajánlja bukását. A bomlás öngerjesztő folyamat.

Itt kapnak helyet az alcímeikben az élő, s a már eltávozott pályatársaknak, az Édesapjának címzett poemák, rendre szembesítve önmagát is az ember egzisztenciája, léte fölé magasodó idő hatalmával, a kiszolgáltatottsággal. A közösségi megsemmisülés képei is feltűnedeznek, de itt kap helyet a Munkács című vers is, amelynek záró sora méltán lett később antológia címmé (*Csak*

nézz töretlen homlokomra!) Némi antik fényt, bukolikus nyugalmat is ígér az Őszi dal, bár a prés alatt „kivérző” bogycok képzetársítással könnyen kapcsolódnak a vérző történelemhez. S a törvényt napot ülő égi gazda borához mi magunk vagyunk a szőlőszemek.

A Lehettem volna ciklus nyolc költeménye képezi a válogatás legalányibb részét. Itt már megjelennek konkrét, életrajzi elemek is. És a humor, azaz ironia, vagy valami még fanyarabb. A Leittuk Lenint, a harmadik Róma dekadenciáját állítja pellengérré, miközben itt sem felejtődik ki a léleknyomorító drasztikus megjelenítése: *Verejtékben fekszünk az ágyon, mint/ kaza alján meggyalázott asszony.* Az „alszirszke” olcsó vörösboros alvilága ez. A tehetetlenség, ahol a Gólem bronzkarja új holokaust felé mutat. A történelem itt prostituálttá lesz, majd a kádári szocializmus is mérsékeltlen habzó meleg sörré lényegül.

Köteles rész? Nos igen, a Köteles részben újra visszatérünk az alaphanghoz. A Janicsároknak (1970) az oldott kéve magyar átka válik a vers által megjelenítetté, a költőtől megszokottnál tömörebb formában, nagyobb átütő erővel. Visszatérnek a történelmi katasztrófáink földrajzi helyszínei, a hódító törökök, tatárok, s jellemző tárgyi momentumok is, mint például a kopja. E költemények jellemzői, hogy viszonylag kisebb terjedelműek, koncentráltabbak. Kémenyek, mint a gyémánt, de szikrázóbbak is, és a korábbi sötét tömbökkel összevetve – s ez lényeges – áttetszők. E ciklus darabjaiban mutatható ki leginkább a modernebb verskezelés hatása S. Benedek András költészetében. Talán epigrammaszerűségükkel váltják ki ezt a hatást a befogadóban, itt többet mer rábízni a versmondatra. Ritmikailag a stúdiósok többségére jellemző módon a konvenciók keretei között marad, csak tipográfiaival tördel, ha szükségét érzi, eltérő módon.

Érdekesség, hogy az e ciklusba sorolt hét versből négy a hetvenes években született, s rokonítható egy-két hasonló keltezésű, más csoportba sorolt költeménnyel ('76).

S. Benedek András gyűjteményes kötetete nemcsak lírai korrajz, pusztán hosszsmetszete az eddig megtett életpályának. Az itt-ott megjelenő ritmuszavarok, a tartalmi vetület súlyával magyarázhatóan fellépő túlsúlyosság, nehézkesség mellett mégis hitelen megjelenítése az annak idején a Forrás Stúdió által képviselt költészeteszménynek, amely a kisebbségi lét hátrányaival szembeni küzdelemben látja minden szellemi tevékenység, így a poézis értelmét is. Ez a költészeteszménytávol áll a l'art pour l'art, a poesie pure elméletétől.

S. Benedek András, annak ellenére, hogy már jó ideje az anyaország fővárosában él, lélekben még ma is kárpátaljai. Ami – tágabb összefüggésekben – nem feltétlenül vétek vagy erény: jelenség.

BAKOS KISS KÁROLY

Bakos Kiss Károly

AMIKOR MÁR

Amikor már semmi vagy,
Csak akkor leled meg magad.
Tudva már, hogy semmi minden,
Ami van. De ami nincsen,
Lenni vágyik. Az bármi nagy,
Vagy apró s jelentéktelen,
Tán akarja, hogy tény legyen.
Hogy lény legyen, vagy sűrű tárgy,
Vagy érzelem, tán pusztá vágy,
Vagy értelem és alkotás,
Mit nem teremthet senki más.
Hogy el ne múltjék a varázs,
Amikor már semmi vagy.
Csak így leled meg önmagad.

Becske József Lajos

DÜNNYÖGŐ

Zöld
vonatra szállni
Szép
asszonnyal hálni
Szívem égbe rázni
Fellegekkel jámi

Villámmal cikázni
Szoknyában babrálni
Ajtót
nagyra táрни
Hógolyót dobálni

Inni
meg nem állni
Nyűgöt kipipálni
Mindent elherdálni
Intsen óva bármi

Aztán Istent vágyini
Vonat alá mászni
Szép
szívem kitárni
és csak várni, várni —

Tóth Ferenc

ABLAKBAN

Rám tör, orvul bűvöl
zord téli sejtelem.
Hiába. Tünt színek után
kívánczik szemem.

Pompázhat a hó sivatag-világa,
nem száll az én vágyam
dermedt jégvilágba.

Éljen a pompázó Tavasz!
Vesszen a sivár Semmi.
Madarak énekében
dallam szeretnék lenni!

...Ablakom üvegén
vergődik a képzelet:
jövendő idők tenyere ringat
illatokat, réteket.

Mester Magdolna

DOBOZHÁZAK MENTÉN

Sóval hintik meg vánkös-utadat. La-
tyakra vált a kristály hópihe. Fehér erecs-
kés csizmák toporognak. Olajfoltokba tűn-
nek a jégvirágok.

Autók finomkodnak dombra fel a jég-
gen. Lent beállt sorokban időznek, dohog-
nak. Ujjak dobolnak sok ideges térden.
Hókotróért sikít sok ránkba gyűrt tekintet...

Ablakpályáján könnyecseppbe olvad,
siklik el a pára.

Érdesre fázott kézfejed szederjes.
Vörösre hűtött arcod égni kezd.
Olvadsz is már, forró kamrádba lépve,
és magasra szállsz a szennyváros felett.

Lengyel János

TANMESE

A reggeli hírekben jelentette a rádió:
„A harangok Rómába mentek”.

Nem kacsá volt. Az ország lakossága
hiába várta a déli harangszót, az bizony el-
maradt.

1456 óta ilyen még nem volt. Az embe-
rek zúgolódní kezdtek, és az elégedetlen-
ség egyre nőtt: sztrájkok, tüntetések, za-
vargások követték egymást.

Az ellenzék a kormányt vádolta, a kor-
mány az ellenzék szabotázs-akciójáról be-
szélt. Atársadalmi szervezetek aláírásgyűj-
tő kampányt kezdtek a harangok visszaszer-
zéséért. Aparlament vizsgálóbizottságot ál-
lított fel, a kormány válságstábjá állandóan
ülésezett.

Teltek a napok, és nem változott sem-
mi. A harangok Rómába mentek — slussz.
A helyzet válságosra fordult, a gazdaság
összeomlása elkerülhetetlennek tűnt. A
tözsdei mutatók rohamosan zuhantak. Az
egyház égi jelet vélt felfedezni, a vallásos
emberek a világvéjére készülődtek. Néme-
lyek a zsidók mesterkedését sejtették a tör-
ténék mögött. A hazafias párt képviselői
szerint a problémát csak Hunyadi János
oldhatná meg. Az egyház szentté avatta
Kapisztrán Jánost, és kinyilatkozta egye-
dűli illetékességét az ügy megoldására.
Önjelölt próféták jelentek meg, para-
fenomének ajánlották fel a segítségüket. A
kisebbségi etnikum Strasbourgbán pana-
szolta el, hogy a történetek alatt az ellenük
irányuló diszkrimináció értendő. Akormány
tehetetlennek bizonyult, ereje kimerült a
sajnálkozásban. Aparlamentí honatyák közt
személyeskedő durvaságig fajult a meddő
vita...

Miska bácsi, innen Nagymuzsalyból
egyszer csak megelégette az országos te-
hetetlenséget. Kezébe vette magyarigazol-
ványát, nyakába az országutat, és meg sem
állt Rómáig. Három ostorsuhintással haza-
parancsolta a tékozló harangokat.

Április 11., a magyar
költészet napja

József Attila születésnapján méltat-
juk a magyar költészet napját. Az alábbi
néhány verset – rendhagyó módon – la-
punk olyan állandó szerzőinek írásából
válogattuk, akik a közelmúltban vagy a
közeljövőben ünnepelték-ünneplik kerek
vagy „félkerek” születési évfordulójukat.

Szepesi Attila

Húsvéti vers

bárányok vére húsvéti legenda
a gyertyák teste hétfőre kibeszik
itt minden tűzben Dózsa csontja ég
és kardvassá állnak össze az ércek
húsvét a barka jeltelen virága
hajlong a lézersugaras világba
aranyeső sujt zúduló mezőt
kórókeresztben pléhkrisztus zörög
dobog dobog a vonatkerék-mámor
bárányok vére húsvéti legenda

S. Benedek András

Húsvét, hófehér gyászban

Ha angyalok szavával szólánák is
Megfojt a szánkra égetett pecsét.
Fuldokló arccal üvöltjük hát
A néma kádist, az emberét.

A hamis dal, álnok virágözön
Előtt a nép bezárja ajtaját.
S még ahétén küldi keresztre
Hitét, reményét, önmagát.

A tavasz kevés a megújulásra.
Hiába jönne megváltó szombat,
Az ég néma, nem hasad a kárpit,
Csak egy kopott bádogharang kongat.

Füzesi Magda

Kagylóének

Hullámok hátán ring az éjjel,
húsomba nőnek apró rákok,
Istenem, én Hozzád kiáltok,
tele pokollal és reménnyel.
Intés van minden csigaházon:
„Vigyázz, mert megemészti a cethal!”
Jónással szólok, Istenem.
A víz taszít, a víz marasztal,
az ár tombol, a fényt kívánom...
Amit Te rám mérsz, úgy legyen!

Dupka György

Juhász Gyula szarkofágjára

Két tilinkó-hangú vers között
Hogy gyötört a tantaluszi szomjúság!
Végül ötvennégy tikkadó évéd
Egy gramm veronálra felcserélted.
Pusztányi lett a fájdalom,
Mint égre feszült szívárvány,
Átívelt a tiszai tájon;
Bíborzó gyűrűiben
Verseid lüktető morzejelek.

Weinrauch Katalin

Az a negyedik

Jöjjön beljebb kedvesem. Örülök, hogy itt van.

Nem, dehogyan is zavar! Már nagyon vártam.

Tegye le a kabátját és üljön le. Hogyne jött volna jókor! A magamfajta öreg asszonyok mindig boldogok, ha valaki rájuk nyitja az ajtót.

Ó igen, évek óta egyedül élek.

Hozzászoktam-e a magányhoz? Mit mondjak? A szüleim, férjem rég meghaltak, a fiaim megnősültek, élnek a maguk életét. Egykor sokan voltak körülöttem. Nagycsaládban éltünk, olyan háromgenerációsban. Aztán rám szakadt az egyedüllét. Idős koromban. Pedig magányosnak lenni fiatalon sem könnyű. Hát most így vagyok. Menj onnan, Cirmos, oda a vendéget ültetjük. Így ni. Nem mindenki szereti a macskát. Én igen. Vele szoktam beszélgetni. Hiányzik az emberi szó... de csak a magam hangját hallom.

Nem, nem unatkozom, mindig akad valami tennivalóm. Ha meg nincs, akkor keresek magamnak munkát. Mit? Hát kötetek, főzők ezt-azt, takarítgatok, a virágokkal pepecselek. Amire aznap futja az erőmből.

Mi a szórakozásom? Elnézegetem a tévét. Bár mostanában egyre kevesebb szer. Tudja, csak elszomorodom attól, amit látok. Nem jó fele halad a világ. Vagy én öregedtem meg annyira, hogy csak a rosszat veszem észre...? Inkább rejtvényt fejtök, vagy olvasok. Régen sok könyvet vásároltam, azokat szoktam újraolvasni.

Ugyan már, miből telne nekem új könyvekre? De újságot, azt veszek...

Csak ide szoktam eljárógatni a közeli kisboltba. Itt mindent megkapok. Meg gyógyszerért a patikába. Ha jó az idő, néha a piacra is kiballagok...

Beosztom a pénzem. Csak azt veszem meg, ami szükséges. Amire a nyugdíjamból futja. Főleg enivalót. Minek nekem új ruha? Tele van a szekrény. Van meleg csizmám, bundám, nyári holmim...

Hogy nem látszik meg rajtam a korom? Á, ugyan... Sajnos, a lábaim megöregedtek. Egyre nehezebben járok. De fájós lábbal is menni kell hébe-hóba. Ha másért nem, hát azért, hogy emberekkel találkozzam.

Bizony, jó hogy itt a telefon. Ez a köldökszinór köztem és a tőlem egyre távolabb kerülő külvilág között. Összeköt a még itt élő maroknyi ismerőssel, baráttal. És ami ennél is fontosabb, a távolba szakadt szeretteimmel. Sokáig lapozgattam a telefonkönyvet, amíg rábukkantam a maga telefonszámára. Igaz, bőven van időm, ráértem keresgélni...

Nem tagadom, lassan telnek a napjaim. Leginkább így télvíz idején. Pedig nagyon kurták a nappalok. Ami nem is baj.

Hogy miért? Mert így esténként hamarabb ágyba bújhatok.

Dehogyan is alszom én sokat. Csak fekszem a jó meleg ágyban, és várom, hogy rám találjanak az emlékeim. Aztán a múlt útjain járva ismét átélem életemnek azon ritka boldog perceit, örömteli eseményeit, melyeket egykor megéltem. Mintha egy régen látott film legemlékezetesebb jelenetei peregnének le újra a szemem előtt. Sok ilyen szép emlékem van. De van rossz is, amely folyton ott ólálkodik körülöttem. Orvul befészkel magát a gondolataimba, visszaköszön az álmaimban. Hiába igyekszem az emlékezet feneketlen kútjának legmélyére elásni, megtalál. Erőszakosan rám telepszik és kényszerít szembesülni a múlttal. Képtelen vagyok elhessenteni magamtól. Kíméletlenül gyötör, kínoz és a lelkemben soha be nem hegedő sebet szakít fel. Életemnek, múltamnak egyetlen olyan sötét árnya, amely egyaránt kísért éjjel és nappal... A hétköznapiakban valahogy meg tudok birkózni vele. De az ünnepek alatt mindig ő győz fölöttem. Egy könnyelmű döntést követő tett fájdalmas, soha el nem múló emléke. Aminek nem lett volna szabad megtörténnie. Amiért *akkor* és azután is sokáig mást okoltam. Pedig valójában én, *csakis egyedül én* vagyok érte a felelős. Én bűnöm, én vétkeim. Amely alól nincs feloldozás. Sem mentesítő vezeklés. Csak büntetés van: *magány és egyedüllét*. Amit legnehezebb elviselni a szeretet ünnepén.

Gondolom, hogy nem érti. Miért is értené... Pedig ezzel van kapcsolatban amiért ide kértem. Még imádkoztam is, hogy eljőjön. Szeretnék őszinte választ kapni egy számomra nagy fontosságú kérdésre.

Mert erre a kérdésre magán kívül senki nem tudja a feleletet. Már nem... De nekem *meg kell tudnom* ahhoz, hogy legalább a hátralévő éveimet viszonylagos lelkibékében élhessem le. Sajnos, az idő kerekét nem lehet visszaforgatni. Sem jóvátenni a történeteket. Sőt, a büntudat is örökre velem marad. De a válasza talán elviselhetőbbé teszi számomra a magányt. Bár a megérzésem azt súgja, ne reméljek. Azt hallom majd, amit én úgy is *tudok*. Ami csak elmélyíti bennem a szűni nem akaró önvádat. Mégis szeretnék megbizonyosodni. Kérem, nagyon kérem, segítsen nekem.

Megmagyarázom. Bevallom, amióta egyedül maradtam, én nem szeretem az ünnepeket. Félek tőlük. Mert a társtalnul eltöltött ünnepek némaságában egyetlen percre nem tágit mellőlem az engem vádoló emlék. Nem tudok előle a munkába menekülni. De még a könyvek sorai közé bújva sem tudok elrejtőzni.

Mindenütt és mindig jelen van.

Igen, karácsonykor a legrosszabb... Jaj, bocsásson meg! Látja, milyen figyelmetlen háziasszony vagyok, meg sem kínáltam semmivel... Csak beszélek, beszélek... Kávé? Tea? Parancsoljon süteményt! Kóstolja meg a kalácsomat, ez még az édesanyám receptje. Ennek a tésztájából készítettem régen a mákos gubát is Szentestére. Egykor a családom, a fiaim és az unokáim is nagyon szerették...

Ó, bizonyára most is szeretik. Mind a három menyem el tudja készíteni...

Természetesen felhívtak. Kellemes ünnepeket kívántak most is, ahogy minden karácsonykor. Nagyon jólesett. Lám, ezért jó a telefon!

Hogyne, szoktak hívni máskor is... Néha... Nagyon el vannak foglalva...

Karácsonyra nemigen jönnek haza. Messze elkerültek... és családosak. Akarácsony meg ugye családi ünnep. A menyeim az édesanyjuk mellett akarnak lenni. Ott élnek a közelükben. Mindig együtt ünnepelnek.

Persze, hogy hívtak, mindig meghívna... Nagyon rendes, jó gyerekek. Szeretnek is a maguk fiús módján... Amíg kicsik voltak az unokák, addig mindig mentem. Jól jött a segítségem, nekem meg jó volt látni a gyerekek örömet. Nagyon szeretem őket. Lányunka van mind a három fiamnál.

Igen, mindössze három. Kamaszkorúak, olyan se nem kicsik, se nem nagyok. Talán ezért is nem hiányzik már nekik úgy, mint régen. Inkább az anyjukhoz ragaszkodnak. Ez így természetes. Tudja, azoknak az anyáknak van igazán gyermekük, akik lánytis szülnék... Csak amiatt szomorodom, hogy egyikük. Megfigyelte, hogy mostanában már alig van két-három gyermekes család? Riasztó számadatok bizonyítják, hogy fogyatkozik a népesség, egyre kevesebb a magyar. Lám, amit nem sikerült elérni egykor sem a tatároknak, sem a törököknek, sőt, azoknak a nagyhatalmaknak sem, akiknek nevében a Nyugat urai megcsontították hazánkat, és meghúzva a szegyenletes, igazságtalan trianoni határokat, kisebbségbe kényszerítették a határokon kívül rekedt magyarság százszázait, bízva nemzetünknek ilyen formán való eltorvasztásában – nos, ezt most saját akaratából elvégzi a magyar. Pedig nincs háború, sem éhínség. Sőt!.. Am a jóléti kor civilizált magyarjait nem érdekli a holnap. Elveszejtik önmagukat. Hiszen alig születnek gyermekek... De ezt maga pontosan tudja a munkája folytán... Jaj látja, mennyit locsogok itt fölöslegesen, csak rabolom a drága idejét.

Hogy már nem dolgozik egy éve? A főorvos halálát követően ment nyugdíjba? Is-tenem, hogy telik az idő... Olyan fiatal volt akkor... Igaz, ennek majd' negyedszázada. Csodálkoztam is, hogy maga a főorvos úr jobbkeze, a mütősnővérke...

Ó, sokkal jobb lenne nem emlékezni! Bárcsak elfeledhetném... De egy életre belém rögződött minden mozzanata. Ha

Weinrauch Katalin

Az a negyedik

akkor a férjem csak egyetlen szóval ellenezte volna... Ha nem háritotta volna rám a döntés felelőségét... De neki mindegy volt. Vagy inkább kényelmesebb...

— Te tudod... A mai világban kevesen vállalnák... Negyediknek. Felőlem, ahogy akarod... Bár igazán jól jönne már egy kis nyugalom... Jó lenne néha együtt lenni. Csak kettesben. Elutazni valahova... A fiuk már elég nagyok, kis időre rábízhadjuk őket a nagyszülőkre... Éppen felajánlottak egy kétszemélyes, kéthetes bungalót egy tengerparti üdülőbe. Én már meg is rendeltem a repülőjegyeket... Holnaputánra. Na mit szólsz hozzá, örülsz? Ránk fér egy kis kikapcsolódás. Majd ott lesz időm átgondolni a dolgokat...

— Mire hazajövünk, már késő lesz megszakítani a terhésedet – válaszoltam bizonytalanul. A férjem könnyedén legyintett: ugyan, dehogya. Ma volt nálam a főorvos és megkérdeztem tőle. Azt mondta, még éppen belefér az időbe. Persze, csak ha *te* is úgy akarsz. Mert ebben egyedül *te* döntesz.

En, csakis én! Érti? Mint ha egyedülálló leányanya lettem volna. Aki maga dönt a véletlenül fogant élet léte vagy nemléte fölött. Egy mámoros éjszakának, egy félrelépésnek nem várt következményéről.

A nyaralásról? Nem tudok mondani sokat. Jó volt, de nem hagyott bennem maradandó emléket. Csak a szorongásaimra emlékszem. Meg a tanácsatlanságomra. A picire, aki ott növekedett bennem. Az a negyedik...

De, igen, többször is megpróbáltam szóba hozni: lehet, hogy kislány... A férjem türelmetlenül legyintett: butaságokat veszel a fejedbe! Méghogy lány... Én csak fiukat tudok csinálni... Aztán önelégültséggel a hangjában gyorsan másról kezdett beszélni. Vagy vett egy újabb különleges ajándékot és elvitt vacsorázni valamelyik elegáns étterembe. Csak a visszaúton hozta fel magától a témát:

— Kezd vastagodni a derekad, ideje döntened. Akár már

holnap elvégeztetheted a beavatkozást... Reggel beviszlek a kórházba. Ha kész lesz, telefonál a főorvos és értesítek meggyek. Rendben? Bátorítóan magához ölelt és megcsókolt. Akkor kellett volna ellöknöm magamtól és a szemébe mondani, hogy nem, nincs rendben semmi. Én akarom, akarom ezt a gyereket! Igen, a negyediket. Mert kislány, érzem! De én csak fásultan bólintottam. És gyáván beleegyeztem... Emlékszem a maga szemére, ahogy fölém hajolt. Együttérzést, szánalmat láttam benne. Olyan kedves volt és figyelmes ahogy igyekezett elterelni figyelmemet a fájdalomról, a megalázó kiszolgáltatottságomról: simogatta a hajamat, dicsérte lebaráncult bőrömet, lábamon a szatytyánbőrömből készült különleges sarut...

Hogymaga is emlékszik rá? Nahát! Dehogya, már rég nincs meg... Tehát emlékszik mindenre... Biztam benne. Ezért mertem magához fordulni... Én akkor és ott azonnal megkérdeztem a főorvost a magzat nemét illetően. Ő valami olyasmit válaszolt, hogy ez még pontosan nem állapítható meg ebben a stádiumban... De nem mondott igazat. Kiolvastam tekintetükből, ahogy a fejem fölött egymásra néztek. Azóta már határozottan tudom, hogy azonnal megállapították, csak a doktor nem akarta megmondani. Orvosi titok – felelte később minden esetben, ha rákérdeztem. Nos, ő sajnos, már halott. Magát nem köti az orvosi titoktartás. Ennyi év után nem... Kérem, ne engedjen tovább kétségek között élni, válaszoljon nekem: a lányomat veszítettem el akkor? Őt áldoztam fel?!

...Az ajtó halkán zárult és az asszony mélyet szippantott a csípős, hideg levegőből: *Ezt* kellett mondanom! Meggyőző válasz volt... úgy érzem... A múlt nem lehet változtatható... Nem mondhattam mást! Így van jól... Talán segítettem... tudni akarta az igazat... De kell az igazság ennyi év után?! Nem, azt hiszem nem! Megnyugodva nézett fel a sötétedő, tintakék téli égre, ahonnan egy szemét nyitogató csillag cinkosan ráhunyorított.

Szöllősy Tibor

Úticélok...

Mikor Csapon felszálltak a nemzetközi gyorsra, a fülkében hárman ültek. Jellegzetes vonásaik elárulták, hogy ázsiaiak, több mint valószínű, kínaiak. Ebben nem tévedtek, mert a későbbiekben igazolást nyert feltételezésük. Kínai házaspár volt és a gyermekük. Ami korukat illeti, nehéz lett volna megállapítani, de ez nem is foglalkoztatta a beregszászi középkorú párt.

— Jó napot kívánunk! Leülhetünk ide? – mutatott a férj a két szabad helyre.

— Tesszék, tesszék – selypítette a kért férfi jellegzetes keleti mosolyával körítve válaszáat.

Elhelyezték csomagjaikat, majd látható jókedvvel lehuppantak a bársonyuzatú ülésre.

Néhány percnyi cammogás után a vonat már a senki földjén araszolt, majd a Tisza-híd túlsó oldalán, a piros-fehér-zöldre festett határoszlop mellett lefékezett, ahol határőrök és vámosságok szálltak fel és belépve fülkéjükbe, mosolyogva üdvözölték őket, rövid ellenőrzést végeztek, majd jó utat kívánva továbbálltak.

Az asszony öröme tettenérhető volt, hol az egyik, hol a másik ablakhoz lépett, habzsolta a látnivalókat, szélesen mosolygott, s gyakran emelte szeméhez zsebkendőjét.

— Béla, Béla! – fordult többször is férje felé. – Látod, végre itt vagyunk! Szinte hinni sem akarom... Most már el is felejttem a sorbanállásokat, a bosszúságokat a vízumért, a kiadásokat...

A megszólított megértően reagált felesége őszinte jókedvére, holott volt pillantásaiban némi figyelmeztetés: zabolázd lelki hullámveréseidet, hisz nem vagyunk egyedül, talán zavarod is útitársainkat.

A kínai férfi mintha gondolatolvasó lett volna:

— Örülni nagyon feleség. Most utazni először Magyarországra? – fordult jellemző mosollyal a férj felé.

— Igen, igen – vette kézbe a feleség a válasz fonalát –, ez az első utunk Magyarországra. Nincs rokonságunk, akik meghívtak volna, de most már szabadon utazhatunk. Az igazat megvallva, pénzünk sem igen volt, de összekuporgattunk annyit, hogy kiveszünk egy szobát Budapest valamelyik olcsó szállodájában...

A férj gyengéden megérintette párja kezét:

— De Marikám, az urat ez nem érdekli, meg biztos fárasztja is a mondokád.

— Csak tesszék, tesszék mondani, nagyon érdekes – jött a reflexió.

Marika mintha nem is észlelte volna a közbeszólást.

— És mindent-mindent megnézünk szép fővárosunkban. Eddig csakis tévében láttuk, de most személyesen is találkozunk vele – mondta nevetve. – Tudja, sokba került a vízum, sokáig kellett várni is, de biztos megéri, nem fogunk csalódn.

Az útitárs nem értett meg mindent az egy szuszra kipréselt mondatokból, mert rákérdezett:

— Ész akkor szenkihez mennek, szenki nem várja?

Az asszonyt és férjét is a tettenérés pillanataként érte a kérdés, látható hezitálással néztek egymásra, mígnem a nő reagált elsőként:

— Tudja, mi magyarok vagyunk... és... és látogatóba mint turisták megyünk... És önök kihez, hová utaznak?

— Mi – fordult a beszélgetőpartner felesége és gyermeke felé – budapestiek vagyunk, megyünk haza, már szok éve ott lakunk.

Az asszony nem reagált, felállt, kiment a folyosóra, megállt az ablak előtt, némán bámulta a futó tájakat. Budapestig meg sem fordult.

A Keleti pályaudvaron népes társaság várta és köszöntötte útitársakat, ők megvárták míg szétszéled az érkezők és fogadók sokasága, majd elindultak az olcsó szállásokat hirdető iroda irányába...

Korjatovics Tódor

Ki volt a litván herceg, aki meghatározta a XIV–XV. századi helyi szláv kultúra fejlődését, akit a helyi ukránság olyannyira sajátjának érez, hogy még szobrot is kapott a munkácsi várban?

A Korjatovics-familia története szorosan összefonódik a Litván Nagyfejedelem-séggel, illetve annak egyik részfejedelemségével, a podóliaival. A ház első feje Korjat Mihály, novogrudszkij fejedelem, Gedimin, a litván nemzeti dinasztia megalapítójának fia volt (a világtörténelemben a dinasztia Gedimin egyik unokájáról, Jagellóról vette a nevét). Születési dátuma ismeretlen, csupán halálának éve, 1358 maradt fenn. Gediminnek különböző feleségeitől 7 fia és 6 lánya született. Apjuk halála után a fiúk harcot indítottak a nagyfejedelemi trón megszerzéséért. Acsalád két ágából végül az ifjabbik rangidőse, Olgerd (kereszténységben Dmitro) került hatalomra.

A Korjatovicsok többek között részt vettek a galíciai örökösödési háborúban, amelyben unokabátyjukat, Ljubart-Dmitrot támogatták III. Kázmér lengyel és Lajos magyar király ellen. Valószínűleg ekkor kapták meg a család állandó birtokát, Podóliát is. A család rangidőse, Jurij neve többek között a lengyelekkel kötött békeszerződésben is feltűnik. (Egyes magyar források szerint Jurij / Jerzy/ egy ideig Moldva fejedelme is volt, akit Opuliai László „orosz vajda” /galíciai helytartó/ segített a szomszéd ország trónjára, s akit saját helytartója, I. Péter (Musat) mérgeztetett meg.) A család egymásik tagja, Dmitro, aki nevét a család egyik birtokáról Bobrok-Volinszkijre változtatta, előbb a szuzdali fejedelem szolgálatába állt, majd 1371-től a moszkvai nagyfejedelem veje és fővezére lett. 1380-ban neki köszönhetően nyerték meg a moszkvaiak a kulikovói csatát Mamaj kánnal szemben, mert a tartalék sereg vezéréként a végsőkig kitartott. A család további férfitagjai – Konstantin, Olekszandr – egyaránt viselték a podóliai fejedelem címét. Családi örökségüket nem csupán a lengyel expanzióval, de saját nagybátyjukkal, Olgerddel szemben is védelmezniük kellett. Délről a fejedelemséget pedig a tatárok is fenyegették, így a Korjatovicsok időnként adót fizettek az Arany Hordának. A magyar királysággal először 1377-ben kerültek közvetlen kapcsolatba, amikor Lajos királynak hűséget esküdtek.

Olekszandr Korjatovics a Hordával folytatott háborúban esett el, ezért Podólia következő fejedelme öccse, Tódor (Fegyír) lett. 1385-ben Hedvig (Lajos magyar király lánya) lengyel királynő és Jagelló (Olgerd fia) litván nagyfejedelem házasságával a két ország perszonálunióra lépett, amelyet a krevói unió erősített meg. A szövetség révén jelentős változások álltak be a litván államban, amely ellen Korjatovics szövetségre lépett a kijevi, a sziverszki, a vitebszki Gedimin-lezármazott fejedelmekkel és Románnal, Moldova urával. A velük szemben indított háborút Witold (Kejstut fia, a későbbi litván nagyfejedelem) vezette. Witold egyenként bánt el a

szövetségesekkel, 1393 tavaszán pedig szétverte a podóliai-moldvai seregeket is. Korjatovics Tódor ekkor elhagyta fejedelemségét, hogy külföldön keressen segítséget. Leginkább Magyarország támogatására számított, ahol ekkor unokaöccse, Zsigmond uralkodott. A király ugyanis feleségével és társuralkodójával Máriával (Lajos király idősebb lánya) előbb Lengyelország uralkodója volt, de a főnemesség elűzte őket. Ez azonban nem törte meg Zsigmond lengyelországi ambícióit, különösen Hedvig királynő halála után, amikor felesége lett Lengyelország törvényes uralkodója.

Korjatovics Tódor valószínűleg Moldván keresztül jutott el Magyarországra. Távollétét kihasználva a polgárság egymás után adta fel a városokat, még az olyan bevehetetlen erősségeket is, mint Kamjanec. A fejedelem nem békült ki Jagellóval, mint tették ezt rokonai, hanem Magyarországon maradt, podóliai felségjogait pedig Zsigmondra ruházta, aki cserébe Munkács és Makovica hatalmas uradalmait adományozta rokonának.

Magyarországon ekkor a főnemesi ligák uralkodtak, akikellen Zsigmondnak szüksége volt egy vérokonra támogatására. Bereg és Sáros vármegyék főispánjaként Korjatovics ellenőrzése alá kerültek az itteni királyi várak, illetve ezeken a területeken őt illette meg a bíraskodás joga is. A későbbiekben Máramaros vármegye is irányítása alá került. Ezzel pedig majdnem a teljes északi-keleti, azaz a lengyel határvidéket Korjatovics védelmezte. Nála, aki kérelhetetlen ellenfele volt Jagelló Ulászlónak, a király nem találhatott jobb szövetségest. Erre mutatnak az 1411-i események is, amelyek a sárosi-szepesi határvidéken történtek. Igaz, elsősorban erőfitogtatásról volt szó, amelyből a legnagyobb részt Korjatovics vette ki, aki a legnagyobb bandériummal, 200 lándzsával (1 lándzsa ekkor három harcost tett ki) vonult fel. Az ország két főmeltósága Pálóczi János tárnokmester és Perényi Péter országbíró csak együttesen tudott kiállítani ekkora haderőt.

Az 1412-ben megkötött lublói szerződésben Zsigmond jelentős engedményeket tett Ulászlónak Galícia, Podólia és Moldova államjogi helyzetét felől. Ezt a gesztust a lengyel uralkodó magyarországi látogatással köszönte meg: előbb Kassán, majd Budán kereste fel Zsigmondot.

Tódor fejedelem ugyan az uralkodó közvetlen környezetében, budai udvarában élt, sőt rokonát a konstanzi zsinatra is elkísérte, kortársaival, a Garaiakkal, Cilleiekkal szemben nem avatkozott be az ország belpolitikájába, sőt országos tisztséget sem vállalt.

Korjatovics Tódor részt vett a vesztes nikápoli csatában is, ahol török fogságba esett. (A Zsigmond-kori Oklevéltár anyagai

szerint ekkor, azaz 1397–1401 között a beregi főispáni tisztelet Perényi (III.) Miklós főlovaszmeister viselte.) Csupán jelentős összegű váltságdíj kifizetése árán szabadult ki.

A fejedelem szomszédjával, Perényi Péterrel együtt lépett fel a Drágffyakkal szemben, akikről elfoglalták a királyházi uradalmat. Lányai magyar főurakhoz mentek férjhez. Mivel fiági leszármazottai nem voltak, a munkácsi és a makovicei uradalom visszaszállt a koronára.

A krónikák szerint Korjatovicsal együtt közel 40 ezer bevándorló érkezett az országba. Ha figyelembe vesszük, hogy a fejedelem emlenekült országából, ez elég valószínűtlen, azonban a későbbiekben jelentős mértékben hozzájárulhatott a munkácsi uradalom addig lakatlan részeinek betelepítéséhez. Számos kenézség alapítása kapcsolódik a család nevéhez.

A munkácsi várúr sokat „háborúzott” szomszédaival, így a Kerepeczi, a Salánki és a Komlós családokkal a birtokhatárok megállapítása ügyében, ezért azokat többször perbe idéztette a leleszi konvent előtt.

Az írásos és a régészeti források szerint Korjatovics Tódor idején épül ki a munkácsi vár tipikus lovagvárrá. A diósgyőri királyi vár mintájára épült négybástyás, donjonos (lakótornyos) lovagvár nyomai ma is láthatók a munkácsi felsővárban.

Korjatovics és felesége Olga (Valha) nevéhez fűződik a munkácsi kolostor megalapítása is, amely szolgálatára 1360-ban kelt oklevelükben (mint kiderült az oklevelet a későbbiekben hamisították) Lauka és Bobovicse községeket rendeltek.

Számos monográfiában kitérnek arra, hogy Zsigmond király „bácsikájának” nevezte Munkács urát. Vojtovics Leontij „Kelet-Európa fejedelmi dinasztiái a IX–XVI. században” című munkájában arra próbál következtetni, hogy a rokonság Korjatovics felesége, Olga révén állt fenn, aki Kotromanic István bosnyák bán lánya volt, azaz Zsigmond első feleségének, Mária királynőnek nagynénje.

Azonban a rokonsági kapcsolat sokkal egyszerűbb: mind a Korjatovicsok, mind Zsigmond király (Luxemburg) közös őse Gedimin litván nagyfejedelem. Míg Korjatovics Tódornak nagyapja, Zsigmond királynak anyai ágú ükapja volt a nevezett uralkodó.

A Korjatovics-familia a Kurcevicsek fejedelmi családjában élt tovább. Ezzel a családból származott Henryk Sienkiewicz „Tűz-vassal” című regényének Helena hercegné, akinek kegyeiért Bohun és Wolodyjowski küzdelme folyt. A cselekménynek a Hmelnickij vezette kozák felkelés adta meg a történelmi keretet.

Mivel a nevezett korról számos eredeti okmány maradt fenn, érdemes lenne az adott történelmi korszak tükrében megvizsgálni Korjatovics Tódor szerepét történelmünkben, azaz hogyan lett a litván fejedelemből magyar nagyúr, aki egyben ukrán is.

ZUBÁNIC LÁSZLÓ

A harcos ateizmus

Húsvét ünnepe előtt két nappal a járási pártszervezet székházában gyülekeztünk: reggel nyolc órára ott voltak a város intézményeinek, alosztályainak vezetői, jelen voltak a járási kórház vezető beosztású orvosai is, élükön az igazgató főorvossal. Kezdetét vette az eligazítás.

Az alaphangulatot a pártszervezet első embere teremtette meg, aki a vallás káros voltáról tartott néhány perces előadást, majd átadta a szót az agitprop osztály mindenható urának, egyben a másodtitkárnak, aki ecsejtelt az „egyre fokozódó nemzetközi helyzetet”, felhívta a figyelmet az éberségnek, a pártfegyelmének, a vezetők politikai érettségének és felelősségének szükségességére, különös tekintettel a közelgő vallási ünnepre. Aztán kijelölte a feladatot: az ópium káros hatását kiküszöbölendő a jelenlévők mindegyike elutazik a járás egy-egy településére, ahol is a helyi pártszervezetek irányítóival karöltve kiszűri a pászkaszentelésben esetleg részt vevő helyi értelmiséget, és amennyiben tetten érhető lesz tanító, tanácsag, kolhozvezetőségi tag, komszomolista stb., úgy azokról – név szerint – jelentést tesz – írásban – az ünnepet követő napon.

A hallgatóság csendben, kérdéseket mellőzve vette az utasítást, s miután kiosztották a felderítendő helységeit, mindenki ment a dolgára.

Szerettem volna tisztázni néhány kérdést, hiszen mindössze két hónap telt el azóta, hogy kineveztek a kórházba osztályvezetőnek, így eddig még nem vettem részt az ateizmus járást rengető harcában. A melletttem ülő kollégám, aki már évek óta edződött ebben a küzdelemben, leintett:

– Ne kérdezz semmit, majd meglátod, minden rendben lesz!

Húsvét első napján, kora reggel elindultunk egy betegszállító kocsiban kollégáimmal egyetemben, akik sorban kiszálltak a számukra kijelölt faluban, majd rám került a sor U.-ban, ahol megálltunk a tanácsháza előtt.

– A helybeliek majd hazaszállítják, ez az ukáz – szólta a pilóta és fordult is vissza.

Már vártak. Ott volt a kolhozelnök, a párttitkár, a tanácselnök. Jelezni akartam jövővetelem célját, de megelőztek:

– Tudjuk, miért jött!

– Akkor talán indulhatnánk, hiszen hamarosan kezdődik a pászkaszentelés, majd a mise...

– Nem kell sietni, aki részt vesz a szertartásban, már ott van. Mi már megnéztük: csak öreg embereket meg futkározó gyerekeket láttunk a templomkertben, nincs ott olyan személy, akinek a nevét érdemes volna feljegyezni – mondta a párttitkár. – Majd a mise végén együtt odamegyünk, akkor szemügyre vehetjük a kifelé sorjázókat. Addig is térjünk be hozzánk, jól jön egy kis harpnivaló.

Köveztük, majd beléptünk a háza ebédlőjébe, ahol két asszony, a párttitkár anyósa és felesége szorgoskodott. A szépen megte-

ritett asztalra húsokat, süteményeket, kalácsokat, boros flakákat raktak ki cifra kosarakból, himzett terítők alól.

– Feltámadt Krisztus! – fordultak felénk. – Foglaljanak helyet, fogyasszanak!

Meglepett a fogadtatás, de látva, hogy a falu elítje jó étvágygal falatozik, én sem kérdezősködtem, nem csodálkoztam, hanem magam is hozzáálltam: a finom borok csak fokozták étvágyunkat.

Néha-néha felébredt bennem a rám erőszakolt kötelességtudat, próbáltam küldetésekre terelni a szót, ám a házigazda kedélyesen a tudomra adta, hogy ne törődjek semmivel, minden rendben lesz.

A majd két órát tartó ludoluszi lakoma végeztével így szólt a titkár elvtárs:

– Természetesen tudatában vagyunk fontos küldetésének, ezért látogassunk el a templom környékére.

Elsétáltunk, odaérve azonban nem láttunk egy teremtett lelket sem, de a templomból kiszűrődő magasztos zsoltárok hangja betöltötte a tájat.

Őrültem is meg nem is, mert tapasztalat hiányában gondban voltam, hogyan fogalmazom majd meg a beszámolómat.

A titkár olvasott a gondolataimban:

– Na, ugye, meggyőződött ön is: a mi falunkban eredményes ateista harc folyik, az emberek tudják, mit kell tenni. Belém karolt és eloldaldogtunk.

– Itt van a beszámoló – mondta. – Ne vegye rossz néven, én állítottam össze, ugyanis ön nem ismeri a helybelieket. Adja át az agitprop osztály vezetőjének és üdvözlje a nevünkben.

Eppen befejezte a mondanivalóját, amikor lefékezett mögöttünk a kolhoz terepjárója.

– Itt is van a kocsi. Sajnálom, hogy indultnia kell, de tudom, a kötelesség...

Kezet fogtunk. Miután megköszöntem a szíves vendéglátást, s kimondatlanul azt is, hogy megszabadított a beszámoló megírásának fejtörést okozó és megalázó terhe alól, beszálltam. A kocsi hátsó ülésén két hatalmas kosár terpeszkedett. Mielőtt bármit kérdezhettem volna, a párttitkár megelőzött:

– Fogadja el tőlünk az egyik kosarat, itt helyben fonják. Van benne egy kis elemőzsia, meg egy kis szíverősítő. A másik kosarat – fordult a gépkocsivezetőhöz – tudod, hol kell leadni...

– Hogyne – jött a gyors válasz –, ahogy szokás, az első titkár feleségének.

– És a másodiknak? – szakadt ki a kérdés önkéntelenül belőlem.

– Annak a másik faluból küldenek. Meg van ez beszélve, nem az első eset.

... El sem olvastam a beszámolót, odaadtam az illetékesnek a megjelölt időpontban. Beleolvastott és bólogatva vette tudomásul, hogy minden rendben van, jó munkát végeztünk, az ateizmus nevében megrendítő csapást mértünk a vallásra.

y-r

Fő a fejem

Már a XXI. század első éveit irtuk. Egy szökőkútnál álldólgáltam. A kánikula sokéves rekordját döntögette a beregszászi Kossuth téren.

A református templomból kiözönlő tömeg egykettőre elhagyta a város központját. Az istentisztelet utáni ártatlan tereferék most a megszokottnál kurtábbra sikeredtek. Nem csoda, hiszen a füllesztő hőségben az embereknek még beszélgetni sem volt kedvük, mindenki sietett, hogy hűvös menedékre leljen.

Közelebb mentem a szökőkúthoz, hogy érezsem a vízsugarak frissítő hatását. Képzetelem szárnyai lomhán csapongtak a múltban. Arra gondoltam, jó néhány évvel ezelőtt milyen sok vita volt arról, mi is kerüljön a Lenin-szobor, a szocializmus eltávolított jelképének helyére. Persze, arról szó sem lehetett, hogy valamilyen magyar történelmi vagy irodalmi híresség kapja a megkopaszott talapzatot.

Eszembe jutott, hogy egy alkalommal valamilyen fórumon én is előálltam egy szökőkúttal kapcsolatos javaslattal. Gondolatban éppen dicsérgettem magamat, amikor egyik ismerősöm lépett hozzám.

– Látom, a szökőkutat nézegeted – kezdte a beszélgetést, majd rögtön hozzáfűzte: – Annak idején én javasoltam egy gyűlésen, hogy szökőkutat kellene építeni a szobor helyére.

Alig hanzott el a jó szándékú dicsekvés, amikor új társalgó csatlakozott hozzánk.

– A szökőkutat nézitek? – kérdezte. – Ha tudni akarjátok, a városi tanács képviselőjeként egyik ülésükön én javasoltam ide ezt a szökőkutat – tájékoztatott minket némi büszkeséggel.

Elmosolyodtunk a hallottakon, majd jóindulatúan hozzáfűztem:

– Milyen jó, hogy mind a hárman ugyanazt akartuk!

Ismerőseim búcsút vetek tőlem, én még maradtam. Elgondolkoztam: lehet, hogy nem hárman, hanem tízen, vagy százan, esetleg a fél város ezt akarta? De ez nem is baj, éppen ellenkezőleg: az a jó, ha mindannyian abban a hitben élünk, hogy egy kicsit mi is hozzájárultunk a múlt egyik jelképének eltüntetéséhez.

Közben eltelt pár esztendő. Egy nyári délelőttön ismét a Kossuth téren kötöttem ki. Bár a nyár akkor csínján bánt melegével, azért volt annyi ereje a napnak, hogy elapassza a vizet a szökőkútból. Így hát csak a giccsesre átformált márvány szobortalapzat árválkodott a magányos téren. S noha a nap perzselő melegét most nem érzem, mégis fő a fejem: vajon annak idején ilyen szökőkutat álmodtunk a Lenin-szobor helyére?

SCHOBER OTTÓ

RÉGI BÚTORDARAB

Beszélgetés Schober Ottóval, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával

SCHOBERT OTTÓ 1932-ben született Ungváron. Gyermekéveit Nagydobronyban töltötte. A Munkácsi Árpád Fejedelem Gimnáziumában megkezdett tanulását a szovjet „felszabadítás” derékbe törte. Édesapját, mint volt magyar tiszthelyettest Szibériába hurcolták, egy Balhas környéki lágerben hunyt el. Édesanyját, mint államellenes személyt elbocsátották tanítói állásából. Édesapját halála után, 1992-ben rehabilitálták.

– A 2002-ben kia dott „Ki hitte volna?” című kötetben olvastam a következőket: „1952-ben a Munkácsi Tanítóképző Intézetben szerzett diplomát. Egy évig tanítóskodott a Nagyberegi Középiskolában. Elvégezte az Ungvári Állami Egyetem orosz filológiai tagozatát.” Ezután hogy alakult az életed?

– 1953–1996 között a Beregszászi Járási Művelődési és Szabadidőközpont igazgatója voltam, 1959-től a Beregszászi Népszínház rendezője és színésze is. Működésem ideje alatt 1132 előadást tartottunk, amelyeket majdnem 250 ezer ember nézett meg. Ne tűnjön szerénytelenségnek, de az akkori években már a Népszínház léte is jelentős esemény volt. Nincs Kárpátalján olyan magyar lakta település, ahol ne játszottunk volna, és mindig telt házak előtt, nagy sikerrel, mert igyekeztünk olyan darabokat színre vinni, amelyek felvidítették a magyar szóra vágyó, az elnyomás éveiben kiszáradt lelkeket. Lefordítottam magyarra kilenc orosz és ukrán nyelvű darabot, amelyeket sikerrel játszottunk a kárpátaljai színpadokon, sőt vendégtársulatként Magyarországra szerte is. Több műsorgyjteményt állítottam össze a magyar színjátszók részére, amelyeket ma is haszonnal forgatnak a magyar együtteselek.

– Nem maradt el a szakma elismerése sem.

– Büszke vagyok rá, hogy 1959-ben Kárpátalján elsőként kapta meg a Beregszászi Népszínház a Kiváló Együttes címet, jómagam tagja lettem az Ukrán Színművészeti Szövetségnek, majd 1966-ban meg-

kaptam az Ukrajna Érdemes Művelődési Dolgozója elismerést. 1992-ben Erzsébet-díjas lettem, 1999-ben szeretett városom, Beregszász díszpolgárává avattak.

– Ott voltam az avatáson, láttam meghatottságodat. Ennyi siker után mégis áttelepültél Magyarországra.

– Hazudnék, ha azt mondanám, könnyű döntés volt. Egy költőzködés nagy gonddal-

“A sátán fattya” Budapesten

bajjal jár még egy településen belül is. Különösen a bútorok szállításával akadtak problémák. Érdekes, hogy 43 éves tevékenységem után a járási művelődési központban engem is olyan megszokott – intézményhez tapadt – régi „bútor darabnak” tekintettek, amit még a bútorszállító szakiknak is nehéz elmozdítani. Magam is nehezen mozdultam el. Szé-

Családi körben

rettem a népművelő munkát, az amatőr művészetet, éppen ezért – hatvanéves korom utáni nyugdíjaztatásomtól számítva – még négy évvel meg is toldottam beregszászi munkaviszonyomat. Nem annyira igazgatói beosztásomtól, mint inkább rendezői tevékenységemtől sajnáltam megválni.

Ez a „megtoldott” négy év is emlékezetes maradt számomra. Ekkor rendeztem meg Nagy Zoltán Mihály „A sátán fattya” című drámájának ősbemutatóját és a Tóték című tragikomédiát. Az előbbit az ismert József Attila-díjas kárpátaljai író, költő kisregényéből magam adaptáltam színpadra és rendeztem. A kárpátaljai munkaképes magyar férfiak tízezreinek légerekbe való elhurcolásáról, szibériai fogásukról, pusztulásukról és az otthon maradtak megaláztatásáról, nyomoráról szóló, 1991-ben megjelent kisregény jelentős esemény volt a kárpátaljai irodalmi életben. Nem kis sikert aratott a belőle készült sorsdráma ősbemutatója népszínházunk színpadán.

Óriási élmény volt számunkra, hogy bemutathattuk Budapesten is a Magyar Honvédség Stefánia úti Művelődési Központjának színháztermében, Kisvárdán pedig a Határon Túli Magyar Színházak negyedik fesztiválján elnyertük vele a zsűri különdíját. Örökény István tragikomédiája, a magyar irodalomban ma már klasszikusnak számító Tóték sikeres színrevitelével pedig, úgy érzem, méltóképpen fejeztem be beregszászi népművelői és népszínházi pályámat.

Nyugodtam mondhatom, hogy nem szöktem meg a munkából, csupán az öreg, kopott „bútor darabot” próbáltam jobb körülmények közé helyezni. Segítettek ebben gyermekeim is, lányom, fiam és családjai, akik akkorra már Magyarországon találtak jobb megélhetési lehetőséget. Meg aztán megéri az ember, ha eljön az ideje, hogy át kell adnia a stafétabotot a fiatalabb szakembereknek.

– Környezeted hogyan fogadta áttelepülési szándékodat?

– Barátaim, munkatársaim között akadtak, akik zokon vették döntésemet. A hír hallatán feleségem munkahelyén – a Beregszászi Városi Gyermekekönnyvtár vezetője volt – szintén találkozott csodálkozó tekintetekkel. Ezek az emberek később megbarátkoztak tervünkkel, pláne akkor, amikor többségük ugyanabban a hajóban evezett. Zárójelben meg kell jegyezni, hogy egy-két barátom majdhogyanem hazaáruulónak minősített, „hangsúlyozva”, hogy ők – tősgyökeres kárpátaljai magyarok – „soha” nem hagyják el szülőföldjüket. Mondjam, ne mondjam, hogy azóta ők is erre az útra kanyarodtak? De senkit nem tudok ezért elítélni, elvégre mindenkinek joga van ahhoz, hogy saját sorsát irányítsa.

Arra büszke vagyok, hogy nem félbeszakadt munkát hagytam magam után. A beregszászi amatőr színház ugyan befejezte úttörő tevékenységét, amit sikerült megörökítenem „Színfalak előtt, mögött, nélkül” című könyvemben, de meg vagyok győződve arról, hogy több mint négy évtizedes kitartó, rendszeres, sikeres működése készítette az akkori vezető szovjet kormányt arra a döntésre, hogy Beregszászban létrejöhön egy hivatásos

RÉGI BÚTORDARAB

Beszélgetés Schober Ottóval, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagjával

állami színház, amit végül is a független Ukrainában sikerült megvalósítani.

A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház több mint tíz éve nagy sikerrel működik Vidnyánszky Attila tehetséges főrendező vezetésével, aki több értékes díj mellett megkapta az Ukrajna Erdemes Művésze megtisztelő címet, Magyarországon pedig sok más elismerés mellett Jászai Mari-díjjal tüntették ki. Szép díjakkal dicsekedhet maga a színház és annak több fiatal tehetséges művésze is.

– Mi történt a régi „bútor darabba” az áttelepülést követően?

– Oszintén szólva nagy tervekkel léptem át a határt. Eleinte úgy gondoltam, hogy a szomszédos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kötök ki, és nyugdíjas népművelőként felajánlom szerény tudásomat és tapasztalatomat a társadalom javára. E tervemet, sajnos, nem fogadta olyan tapsvihar, mint amilyenhez Kárpátalján hozzá voltam szokva. Ezt azzal is lehetett magyarázni, hogy az akkori években Magyarországon a művelődési intézmények „leépítése” volt divatban, a régi „bútor darabba” senki nem tartott igényt.

Végül is a fiannal kötöttünk ki Budapesten. Még a kezdet kezdetén egyik ismerősöm bemutatott a kerületükben működő művelődési ház igazgatójának. Társadalmi munkában felajánlottam rendezői és népművelői tudásomat. Megbeszéltünk egy időpontot. Felkészültem a találkozóra, még néhány videokazettát is vittem magammal beregszászi munkámról. Órányi várakozás után a számítógépnél ügyeskedő egyik népművelő hölgy megszajnál és telefonon hívta otthonában az igazgató urat, jelezvén, hogy egy órája várok rá. A hölgy azt az utasítást kapta főnökétől, közölje velem, keressem meg a házban X. Y. urat, s mondjam el annak, hogy mit akarok. Nem tagadom, rosszul esett ez a bánásmód. Hónom alatt a kazettákkal restellkedve távoztam. Többé nem ajánlkoztam. Itt sem volt szükség az ócska „bútor darabra.” Azzal nyugtatam magam, hogy éppen akkor tatarozták az említett intézményt, s valószínűleg új bútorokkal akarták berendezni azt...

Sokáig nem találtam helyemet a fővárosban. Gyakran gyötört a honvágy, egyre többször látogattam haza Beregszászba, míg egyszer ottlétemkor azon vettem észre magam, hogy így ejtettem ki a számon: megyek haza Budapestre. De mindamellet a mai napig Beregszászban is otthon vagyok.

– Így aztán színpadipályafutásodat be is fejezted?

– Nem. Közben azért helyet találtam a színpadon is. Csupán véletlen volt, hogy találkoztam Csabai János magyarországi színészrendezővel, aki meghívott színházába játszani. Jelenleg a „Hagyaték Örzői” Művészeti Alapítvány bemutatásában az „Ember az országút szélén”, illetve az „Elvásik a veres csillag” című Wass Albert-regényekből színpadra adaptált darabokban játszhatok másodszereposztásban havonta egy-két alkalommal. Öröm számomra, hogy Bánffy György Kosuth-díjas és Benkő Péter ismert színészekkel együtt léphetek színpadra.

– Pihenhetnél, foglalkozhatnál unokáiddal, szóra kozhatnál, de örökmozgó éned nem hagy nyugodni.

– Végül is a Kárpátaljai Szövetségben találtam meg a helyemet. A szövetség tagjainak többsége szintén nyugdíjas. Sokuk még a II. világháború után rekedt az anyaországban, mások meg az utóbbi évek során települtek át Kárpátaljáról. Ebbe a családba az én régi bútor darabom is beleillik.

Néhány szót szólnék a Kárpátaljai Szövetségről. Elődje a Vérke-parti Öregdiákok Köre volt, amely az egykori Beregszászi Főgimnázium diákjaiból verbuválódott. Az alma materüktől elszakadt diákoknak a vasfüggöny korszakában nem volt módjuk beregszászi iskolájukban osztálytalálkozókat tartani. Az összejöveteleket eleinte budapesti éttermekben, majd a Nógrád megyei Bánk községben, később Balatonvilágoson rendezték. A találkozókon rendszeressé váltak az osztályfőnöki órák, amelyeken az egykori diákok élménybeszámolókat tartottak. Hagyományossá váltak a vasárnapi templomi áhítatok. Ebből a baráti körből jött létre a Vérke-parti Öregdiákok Köre. Később a határok könnyebb járhatóságának köszönhetően már Beregszászban is tarthattak rendezvényeket.

Az Ung-vidéki és a Latorca-parti elszármazottak hasonló baráti köröket szerveztek Budapesten. Sajnos, a gyorsan pergő évek során mind a tanárok, mind a diákok száma megfoghatkozott. Az utóbbi években a Kárpátaljáról áttelepült fiatalabb korosztály tagjai is csatlakoztak az egykori baráti körökhöz. Így jött létre Magyarországon a Kárpátaljai Szövetség. Örvedetes jelenség, hogy az utóbbi években közösségünk létszáma egyre gyarapszik.

– Neked nem kellett tanulni a szervezői munkát. Kötudott, hogy motorja voltál az 1989-ben életre hívott Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Beregszászi Járási Szervezetének is.

– Mindig is benne voltam a dolgok sűrűjében, mert szerettem az ilyen tevékenykedést, kiváltképp, ha volt eredménye. Számos kiállítást rendeztünk eddig, amelyeken az érdeklődők gyönyörködhetnek Garanyi József, Veres Péter, Zicherman Sándor, Kolozsvári Ferenc, Helj László festményeiben, Kádas Kati és Koszták István grafikáiban, Ortutay Zsuzsa szobraiban és kispasztikáiban, Magyar László kovácsoltvas munkáiban, Derceni Ibolya és Prófusz Marianna szövő népművész alkotásaiban. Elnökségünk évente kihelyezett üléseket tart Kárpátalján. Ezekre sor került már Ungváron, Munkács, Beregszászban és Técsőn. Terveink között szerepel kárpátaljai származású, Magyarországon élő művészek, írodalmárok bemutatása szülőföldjükön. Már sikerült Szepesi Attila budapesti babérkoszorus költőt bemutatnunk egy író-olvasó találkozáson szülővárosában, amelynek a Beregszászi Művészeti Iskola adott otthont. Azt is szeretném, ha az anyaországi magyarok közül minél többen megismernék szűkebb pátriánk, Kárpátalja megismételhetetlen szépségeit, nagyszerű embereit.

– Tompa Mihály szavaival élve „neked két hazát adott végzeted”, de te egy hazában gondolkozol. Mi a véleményed a kettős állampolgárságról?

– Azt reméltem, hogy a 2004 decemberi, kettős állampolgárságról szóló szavazás során szíve szerint dönt az anyaország népe, és ha a kárpátaljai magyaroknak kedvük támad átruccanni Magyarországra, nyugodtan mondhatják majd, hogy megyünk haza, miközben szülőföldjüket, Kárpátalját továbbra is szeretett otthonuknak érzik, tekintik. A kegyetlen Trianon után ennyi elégtételt igazán megérdemeltek volna a határon túlra szakadt magyarok. Sajnos, nem így történt...

– Eddig három kötetet látott napvilágot, mindegyikben benne van Beregszász. Akkor talán kérdeznem sem kell: milyen a kapcsolatod a szülőfölddel, annak lakóival, mit jelent neked Beregszász?

– Irom a negyedik, „A statisztika így kívánta” című, jórészt szintén Beregszással kapcsolatos, tréfás, satirikus könyvemet. Az írások arról a városról szólnak, ahol életem legszébb éveit töltöttem, legnagyobb sikereimet értem el, és amelyhez a legkedvesebb emlékeim fűződnek. S hogy mennyire így van ez, bizonyítja a kedves versem, amelyet a város (a „felszabadító” Berehovónak nevezték el) történelmi nevének visszaállítására érdekében lezajlott referendum eredménye kapcsán írtam 1990-ben, és földim, Balackij Vladimir zenésített meg. Ezt a dalt ma már nemcsak Beregszász szerzte, hanem határain túl is lelkesen éneklük.

– Köszönöm a beszélgetést!

SZÖLLŐSY TIBOR

Schober Ottó

Beregszász

Ó, te régi vadregényes, ősi berek!
Legenda őrzi még ma is emlékedet.
Ahol bikák viaskodtak kincset lelve,
Szász pásztor Beregszászt ide építette.

Vérke partján, szőlődombok lágylőn,
Ez a város örökké a szívemben él.
S te se feledd soha, akármerre jársz:
Túl a Tiszán van egy város – Beregszász!

Tisza, Borzsa partja, drága szülőföldem!
Apró kisgyermekként itt neveltek ölben.
Mindig azt kívánom e vidéket járva:
Szálljon sok-sok áldás a beregi tájra!

Vérke partján, szőlődombok lágylőn,
Ez a város örökké a szívemben él.
S te se feledd soha, akármerre jársz:
Túl a Tiszán van egy város – Beregszász!

Vaskályhák és mestereik

Az emlékezés boldogságát, a tehetséges őseim iránti tiszteletet és szeretetet idézte fel bennem a Magyar Nemzet Magazin tavalyi, augusztus 26-i számában megjelent írás és fotó a Munkács-Frigyesfalva vasgyárában öntött díszes vaskályháról.

Apai dédapám a Szepes megyei Vörösszikla nevű helység vasgyárában öntőmester volt. Sokoldalú tudását, tehetségét az Európa-szer- te híres vaskályhák és az abban az időben használt háztartási és gazdál- kodási edények, eszközök, szerszá- mok öntésével kapcsolatos munká- ját az utódokra hagyta.

Nagyapám, édesapám, egyet- len bátyja, a sógorok és a férfi rokonság folytatták, művelték az öntő mesterséget. Munkájuk nemcsak or- szágos, hanem Európa-hírű is volt. Amikor a vörössziklai vasércbánya kiürült, gróf Teleky István meghívta a mestereket Dolhára, ahol tulajdon-ában, a süveg alakú hegyekben vasércet találtak, így vasgyárat léte- sítettek. Megkezdődött a szebbnél szebb mintázatú és nagyságú vas- kályhák öntése. Nagyapám, Káposz- tai Viktor és sógora, Kráner Gusztáv művészi tehetséggel és fantáziával formázták a vaskályhákat. Kráner Gusztáv, mint családos ember, ha- marosan művezetője lett a dolhai vasgyárnak.

Máramaros megye kis helysé- ge, Dolha a XIX. század végén, a XX. századelején virágzás- nak indult, jólétnek örven- dett. Folyamatosan érkez- tek ide a mesteremberek, főleg az üldözött evangé- likus vallású tehetségek, a Tomcsikok a Felvidékről és nem utolsósorban a jólét, a kultúrát behozó zsi- dó kereskedők, zenészek. 1910-ben a hegyi falu há- romezer lelket számláló községgé duzzadt. A ma- gyar, szlovák és zsidó be- vándorlók egy Hürke (ol- vasztó) nevű domboldal- on telepedtek le. A köz- pontban üzleteket, zsinagó- gát, katolikus és evangé- likus templomot, tene- tőt létesítettek. Csodálatos volt a vegyes nemzetisé- gű és vallású együttélés Dolhán.

Csak egy példát a múltból. 1944 júniusában a magyar Ladányi család (az erdei kisvasút csodonyvezetője és a fe- lesége a ruszin Jáncsin nevű erdészszel) egy fáhasábok alatti gödörben hat hónapon át rejtgették és etették a két Moldovány fiút,

amíg lerothadt ruhában, sápadtan, az éltető napfényben hunyorogva végre előjöhettek.

Mai, emberségről szóló példám is említést érdemel. Dolhán, egy kristályvizű, csör- gedező patakkal körülölelt kis te- rületen (nagyobb részét az épít- kezők lecsípték) együtt pihen- nek az anyai részről zsidó, apai részről ev. református rokonaim. A temető mindkét része gondo- zott, kerítés nem választja el. Egy ruszin özvegyasszony gyertyát gyújtott mindkét helyen. Ami- kor megkérdeztem, miért díszít- tette ki apai nagyanyám sírját vi- rágokkal, ezt válaszolta: „Nem tudok magyarul olvasni, így sok időbe telt, míg megtudtam, hogy nagymamája, Tomcsik Anna, a szép dolhai születésű, aki öt gyermeke mellett azén korán ár- ván maradt édesanyámat is gyermekeként nevelte. Anyám megtanult magyarul, remekül főzni, sütni.”

Sajnos, a kilencszáz- évek elején a vasgyár Dolhán hirtelen megszűnt. Amikor nagyapám felesége, a szép fiatal születésű meghalt, a család a Munkácshoz tartozó Frigyes- falván telepedett le, ahol foly- tatták a vaskályhák öntését. Három serdülő fiú, édesapám, a bátyja és Feit Lajcsi barátjuk a tanítás után siettek a gyárba, a formázáshoz szüksé- ges homokot szítálni. Az apák krajcárokkal, de főleg a tudás átadá- sával serkentették a jövő mestereit.

Napjainkban Fri- gyesfalván egy, az orosz Kirovról elneve- zett szerszámkészítő gyár működik, így 1945 után a település neve Kirovo lett. De a mint- egy 20 méter magas, függőleges sziklatömb, a volt vasércbánya és a robbantások szilánkjai- tól tönkrement házunk alapja amúlt dolgos em- lékeiktől idézik gyönyörű környezetben, a Kárpá- tok lábánál. A Latorca folyó és az erdei út vá- lasztja el mindezt a ter- peszkesdő, népesedő szülőföldemtől, Mun- kácstól.

Az illusztrációk a beregszászi Beregvidéki Múzeumban készültek.

SZAKONYI D. ELEMÉR NÉ,
Budapest

Jegyzet

A Turul XXI. századi kálváriája

Vegyes érzelmekkel figyelem a buda- pesti Turul szobor körül folyó hercehurcát. Az avatáson jómagam is ott voltam és együtt tapsoltam a tömeggel, amikor leke- rült a szoborról a lepel. De akkor egy más- féle lepel is lehullott: bizonyos körök, a média bizonyos képviselői, bizonyos szemé- lyek kígyót-békát kiabáltak a szoborra. A magyar nemzet eme ősi jelképét számos negatívummal illették: azt mondták róla, rasszista, uszító, irredenta. Még olyan XX. századi eszmékkel is rokonították, mint a fasiszmus. De kérdelem én, vajon Álmos, Eme- se, Árpád, Taksony, Géza fejedelem fasisz- ták voltak?

En, a Kárpátaljáról a magyarok székes- fővárosába került külföldi magyar értetle- nül állok az eset előtt. Magyarország szívé- ben veszélyben lenne egy ősi jelkép szo- bra, amely műalkotásként is megállja a he- lyét?

Ismerek egy ellenpéldát, éppen Kárpát- aljáról, nevezetesen Tiszaújlakról. A Tisza- híd mellett, nem messze a Tiszaújlak- Tiszabecs határátkelőtől egy mesterséges dombon áll az emlékmű. Egy obelisz- k, tetején gömmbel, amin egy turul trónol, szár- nyait szélesre tárja, mintegy a környéket ol- talmazva.

Maga az emlékmű II. Rákóczi Ferenc- nek és az 1703–1711-es szabadságharc hő- seinek állít emléket. Nevezetesen a kuru- cok első győztes csatájának. 1703 júliusá- ban a felkelők elégtételt véve a dolhai vere- ségért, itt arattak először győzelmet a gróf Csáky István főispán vezette császáriak felett. Sajnos a szabadságharc végül elbu- kott, de a hálás utókor emlékoszloppal örö- kítette meg a magyar és a ruszin felkelők hősiességét.

Magát az emlékművet 1906-ban állítot- ták fel a Nagyságos Fejedelem tiszteletére. Ott állt rendületlenül, amíg 1945-ben a meg- szálló hatalom le nem romboltatta. Ám szé- les körű összefogással újra megépítették és 1989. július 16-án felavatták. Az emlékmű már szinte felavatásától a kárpátaljai ma- gysárg találkozóhelye lett. 1989 óta min- den évben összegyűlnek itt, hogy félreté- ve az ellentéteket, méltóképpen emlékezzen elődeik hőstétére.

A budapesti XII. kerületi turullal ellen- tétben a miénket senki nem akarja lebonta- ni. Az ukrán hatalom nem tartja sem kegye- letsértőnek, sem fasiszta jelképnek. Nem tartja önmagára veszélyesnek az évente összegyűlő magyar tömeget. A két turul összehasonlítva, a miénkhez képest a bu- dapesti hatalmas. De így is van rendjén. Mi, Kárpátalján beérjük egy kisebbel is, hiszen mi sokak szemében „ukránok” vagyunk.

Csak az Isten a tudója, hol tanultunk meg ilyen jól magyarul...

LENGYEL JÁNOS

Az ungvári vár

kedelmi és hadiutak ellenőrzésére, éppen ezért itt épült fel a vár, mint az ungi várispánság központja (a várhoz 18 település tartozott). Az erősség szerves része lett az északkeleti végvárrendszernek. Némely kutatók állítása szerint a Várhegyen csak a "harmadik" vár épült fel: az első az Ung és a Laborc folyók egyesülésénél, a második pedig Gerényi község északi részén állhatott. Viszont a természeti viszonyok mind arra

Úgy vélem, Kárpátalján nincs olyan ember, aki legalább egy alkalommal ne járt volna az ungvári várban, annál is inkább, mert itt működik a Kárpátaljai Megyei Honismereti Múzeum is. Aközépkori hangulatát megőrző vár a hét minden napján (hétfő kivételével) nyitva van a látogatók előtt, múzeumában a kárpátaljai táj élővilágával, történelmével ismerkedhetnek az érdeklődők, udvarán, az árnyas fák alatt pedig az egykori munkácsi-frigyesfalvi vasgyár rekművei tekinthetők meg.

Az ungvári vár a magyar történelem igen korai korszakában, a honfoglalás idején tűnik fel először a krónikákban. Anonymus szerint a Kárpáton átkelt magyar seregek először Hung (Ung) vára mellett pihentek meg. Itt, a táborban adta át Álmos nagyfejedelem hatalmát fiának, Árpádnak. Állítólag a várról kezdték el a magyarokat hungvárusoknak nevezni Európa-szerte.

Igy szól a legenda. Sokan Anonymust "csacska fecsegőnek" tartják, viszont számos megállapításáról azelmúlt évek alatt bebizonyosodott, hogy krónikája történelmi tényeken alapszik.

Az Ung folyó völgyében már a korai kőkor ideje alatt is éltek emberek, ezt bizonyítják a Várhegyen, a gerényi és a radvánci dombokon talált leletek. A folyóvölgy környékének mocsaraiból kiemelkedő Várhegy ideális hely volt az Ung völgyében északra tartó keres-

utalnak, hogy mindhárom vár a vulkanikus eredetű dombon állt.

A vár a tatárjárás után épült ki, ekkor főleg védelmi célokat szolgált, de nem lehetett igazán nagy hadászati jelentősége, mert egy ezen időben kiadott királyi oklevélben Nevicke egyik tartozékeként szerepel, mint "oppidum sen castellum Ungwar".

Az ungi királyi uradalom 1290-ben kerül elidegenítésre, a várat már korábban, 1288-ban IV. (Kun) László Aba Amadé nádornak, az északkeleti felvidék kiskirályának adományozta. Aba Amadé 1305-ös kassai meggyilkolása után fiai felláztak Károly Róbert király ellen, aki az Abákat a rozgonyi csatában leverte. Ungvár egy időre Pethene fia Péter ungi főispán tulajdonába jutott, majd a királlyal Nápolyból Magyarországra került Drugeth család kapta meg adományba. Ekkor vette kezdetét a Drugethek közel 360 éves uralma.

A Drugethek európai minta alapján átépítették a várat. A munkálatok 1317-ben kezdődtek Drugeth Fülöp idején, de még jó harminc év múlva is folytatódtek. A későbbi időkben a mindenkori védelmi követelményeknek megfelelően több alkalommal is átépítették, így 1598-ban is. Ez utóbbiról tanúskodik a központi várépület bejárata feletti évszám, illetve a négy seregély a Drugeth család címéréből.

Ekkor alakulhatott ki a vár jelenlegi arculata is, igaz a védművek jelentős részét az

utóbbi évszázadok alatt lebontották. A vár a reneszánsztól a barokkon keresztül magán viseli a különböző művészeti korok stílusjegyeit. A vár egy várkastéllá átalakított belső várból, illetve egy azt körülvevő, négy fülesbástyával és egy háromszögletű bástyával megerősített védőfalból áll. Északkeletről meredek szikla teszi lehetetlenné a megközelítést, a többi három oldalon 15—20 méter széles és 8—10 méter mély árok övezte a külső falakat. Hasonló árok vette körül a várpalotát is, igaz ez jóval sekélyebb volt, mélysége 3—4 méteres lehetett. Mind a külső védműveket, mind a várpalotát felvonóhidakon lehetett megközelíteni. A vár kapuja előtt volt a palánkkal elkerített elővár, ahol a katonák laktak.

A vár andezitből készült falainak vastagsága meghaladta a 2,5 métert. A falakban védőfolyosók haladtak, segítve a védelmet. Az egész vár területe 8,5 hektárt tesz ki, ebből 6 hektár a várpark.

Az önálló védművekkel rendelkező várkastély eredetileg reneszánsz stílusban négy-szintesnek épült, azonban a negyedik, fából készült szint leégedett. A belső udvarban még látszanak a nyomai (hasonlóan a sárospataki vár Perényi-loggiájához) az egykori íves reneszánsz tornácnak. Ugyancsak itt látható a közel 30 méter mély kút is. A palotában 40 helyiség és számos galéria található. A néphit szerint a kastély vastag falában titkos folyosók húzódnak, valahol itt falaztatta be élve az egyik Drugeth gróf a lányát, mert az egy egyszerű szolgálégyenbe szeretett bele. Állítólag a grófkisasszony azóta is kísért a vár termeiben.

A vár fénykora Bercsényi Miklós idejére tehető, aki két felesége révén (mindkettő Drugeth-leszármazott volt) jutott az óriási uradalomhoz. A korabeli leírások szerint ekkor a helyőrség 511 főt tett ki, a bástyákon pedig 30 ágyú vigyázta az Ung völ-

gyének biztonságát. A gróf hatalmas könyvtárat tartott, ugyanakkor nem volt idegen tőle a mulatozás sem. Az egyik vadászatán vendége volt II. Rákóczi Ferenc, aki Bercsényi hatására látott hozzá a szabadságharc szervezéséhez. Amikor a szervezkedés kitudódott, Rákóczit letartóztatták, Bercsényi pedig Lengyelországba menekült.

Ungvár ostrom útján került a felkelők kezébe, s Rákóczi pártján maradt egészen 1711-ig. A szabadságharc bukása után szomorú sors várt a vidékre: Ungvárt kamarai várossá "fokozták" le, elvesztette addig élvezett önkormányzatát, a város a Királyi Kamara irányítása alá került. 1711—1771 között a várban császári katonaság tartózkodott. 1771-ben Bacsinszky András görög katolikus püspök levélben fordult Mária Terézia királynőhöz, s kérte, hogy a várat adják át a püspökségnek. A királynő 1775-ben az egyháznak adományozta a hadászati célokra már alkalmatlan várat.

A vár udvarában láthatók az 1248 és 1250 között épült vártemplom romjai. A templom kriptájában temették el a Drugeth család gerényi ágának több tagját, így Drugeth Bálintot és fiát, Istvánt. A templom arról nevezetes, hogy 1646. április 24-én az ungvári uradalom 63 papja az egri püspök jelenlétében visszatért a katolikus egyház kebelébe, létrehozva a görög katolikus egyházat.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

Régi fényképek kortörténeti tanúságokkal

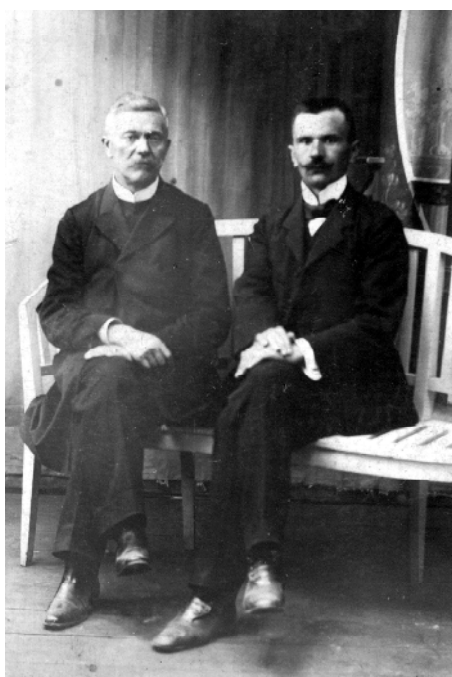
A Kárpátaljai Szövetség egyik rendezvényén alkalmam volt találkozni az egykor a Beregvidéken legendás köztisztelet övezte Vígváry Mihály református lelkipásztor unokaöccsének unokájával, Csonka Mártával, aki néhány érdekes fényképet bocsátott szerkesztőségünk rendelkezésére.

Vígváry Mihály nevére évekkel ezelőtt presbiteri jegyzőkönyvek lapozgatása közben bukkantam rá: hosszú évtizedekig volt a nagybereg-i egyházközség lelkipásztora.

Lehoczky Tivadar a "Beregvármegye monographiája" című könyvében leírtak szerint 1881-ben ígylátta a nagybereg-i mezővárosi templomot:

"A város közepén, némileg emelkedett helyen áll a hajdan kívül-belül festett egy-

hajós kőtemplom, mely 28 lépés hosszú és kilenc lépés széles. 94 centiméter vastag fala terméskőből van, rajta nyugatról két és délről három csúcsíves ablak, az utóbbiak 2,52 méter magasak és 63 centiméter szélesek. Az 1670-es évben történt kijavítás alkalmával fatorony illesztetett a nyugati széles, csúcsíves, horonyos vonalakkal díszített kőkeretű, fent leszelt lóherelevél alakú kapu mellé, melynek helyére később (1817–24) kőtorony állíttatott.

Vígváry Mihály lelkipásztor lendületes kézírását és összefogott fogalmazásmódját olvasva nem állhattam meg, hogy néhány gondolatát idemácsoljam.

Az egyházközség 1892-ben új harangokat akart készíttetni. A kívánt összeg egy részét közadakozásból teremtették elő, bár, ahogy a presbiteri jegyzőkönyvben olvashatjuk: **"Voltak az egyháztagok között oly jobb módúak, kik oly kevés összeget ajánlottak, hogy el nem fogadhatták."**

Találtam adatot arról, hogy a pedagógusoknak már akkor is volt fizeteshátralékuk: 1893. április 9-én Szász Gábor, a fiúiskola tanítója panaszképpen előadta, hogy **"tanítói fizetése múlt évi hátralékának beszámraztatása iránt még mind ez ideig nincs intézkedés téve sem az egyházi sem a világi hatóság részéről."** Vígváry Mihály lelkész úgy döntött, hogy ez ügyben megkereséssel fordul az esperesi hivatalhoz.

Ugyanitt olvashatunk egy örvendetes hírt: a fiúiskola kútjához beszerzett szivattyút beállították.

1893. április 16-án Vígváry Mihály elnöklő lelkész elmondta: több forrásból értesült arról, miszerint az egyházközség fiatalosága körében az utóbbi időben szokásba jött a pénzzel, illetve nyereszkezéssel összekötött kártyajáték, **"mégpedig oly mérvben, hogy népünk közérkölségét veszedelmesen érinti"**. A presbitérium elhatározta, hogy e sajnálatos jelenség megszüntetése érdekében minden lehetőt megtesz.

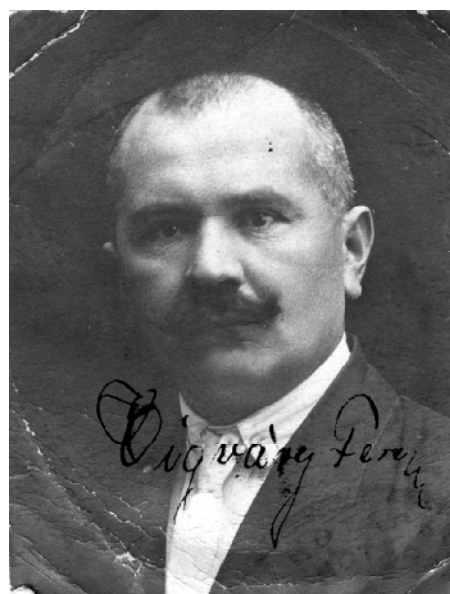
Az 1893. április 16-án tartott egyházközségi közgyűlés jegyzőkönyvéből megtudjuk, hogy a régi gyakorlat szerint és a lelkészi, illetve a tanítói díjlevelek értelmében a behivatalnokok tavaszi kapás veteményeinek kapálását az ideig az egyházközség hajadon lányai végezték. A presbitérium, mivel előző gyűlésén e tárgyban tanácskozást tartott és igazságtalannak találta azt, hogy a hajadon leányos családok több közmunkával vannak "megróva", mint azok, akiknek hajadon leányaik nincsenek. Éppen ezért úgy döntöttek, hogy a következő évben ez a munkafajta is közmunka legyen és a kérdést a közgyűlés elé viszik. A közgyűlés azonban nem fogadta el a javaslatot: 27 ellenszavazattal és 30 szavazattal az a határozat született, hogy továbbra is a hajadon leányok kapálják a behivatalnokok tavaszi kapás veteményeit.

A csemegézést hosszan folytathatnánk, de végül is mostani irásunknak konkrét tárgya van: egy családi fényképalbum néhány fotóját szeretnénk bemutatni, amelyből az egyik Vígváry Mihályt és unokaöccsét ábrázolja.

Tevékenységről sokat lehetne írni – kiderül, hogy mindenre odafigyelő, nemes erkölcsű lelkész volt, nemcsak szolgálatban lévő pap, hanem az egyházközség tagjainak igazi lelkipásztora – de az újság terjedelme erre nem ad lehetőséget.

Egy másik képen Csonka Márta nagypapját, Vígváry Ferencet látjuk, aki Nagy-beregen volt igazgató-tanító: nagybátyja

Régi fényképek kortörténeti tanúságokkal

javaslatára vállalta el ezt a posztot. A szabolcsi származású Vígváry család hamar beilleszkedett a beregi tájba, műveltségét, emberségét sok-sok fiatal köszönheti nekik. A fényképeken is látszik, hogy a szép vonású és szép tekintetű Vígváry Ferenc és felesége, Irénke virágokként gyökereszkedtek a nagyberegai földbe.

Vígváry Ferencre a 80 év körüli nagyberegiek ma is jól emlékeznek. Ismerték jól a négy Vígváry gyereket, a három lányt és az egyszem fiút is, akik együtt nőttek fel a falusi gyerekekkel. Közülük az egyik lány, Irénke Csonka Imre borzsovai lelkipásztor felesége lett. Ő volt Csonka Márta édesanyja. A lelkész 32 évig szolgált a településen.

Érdekes adalék, hogy a négy Vígváry-gyerek közül

csak Irénke alapított családot, akinek két lánya született.

S már el is érkeztünk a múlt század közepére: Csonka Márta 1938-ban született Váriban. S még egy izgalmas fotó: a borzsovai duzzasztó 1958-ban. Az akkori fürdőruhadvízből is izelítőt kapunk.

Ez a kor nem igazán kedvezett a lelkesgyerekeknek. Tudjuk: az ateista szellemben való nevelés volt a sláger, nem volt egyszerű a lelkipásztorok élete. Pedig Csonka Imre Borzsován jó közösséget alakított ki. Egy kép, amelynek "Az utolsó boldog Május 1-je" címet is adhatnánk, bizonyítja, milyen lehetett a világ 1948-ban. 8 férfi van a képen: a vasutas, a községi bíró, a nincstelen földműves, a boltos, a református lelkész, a kovács és ... 2 leendő kulák...

Csonka Márta a Munkácsi Tanítóképzőben szerzett pedagógus diplomát. De mivel lelkész lánya volt, évekig csak helyettesíthetett: Nagybégányban, Bakosban, Muzsalyban, Haláboron... Aztán az anyaországban próbált szerencsét és 33 évig egyazon iskolában tanított. Magányosan él: húga meghalt, unokahúga külföldre ment férjhez. Beszélgetőtársam úgy gondolta: az itt közölt családi relikviák rokonsága közül már senkit nem érdekelnek. Azért adta közre emlékeit, hátha valakinek örömet szerezhet velük. Köszönjük Csonka Márta tagtársunk ajándékát!

FÜZESI MAGDA

Életképek

Piacon

Alacsony vagyok, csak ágaskodva érem el a kampókra akasztott narancscomagot. Sietek, tehát nem sokat gondolkodom, meg sem nézem a portékát, fizetek. Az eladó, jóképű fiatalember, megnézi az árut és így szól:

— Kérem, vegyen le egy másik comagot, mert ebben az egyik narancs hibás.

Aztán hozzáteszi:

— Ugye, maga az, akire én gondolok?

— Természetesen — mondom. — De ugye, Ön is az, akire én gondolok?

Az eladó felvont szemöldökkel, kérdően néz rám:

— Ön szerint ki vagyok?

— Tisztességes ember...

Orvosnál

A barátomat megharapta egy kutya. Vérző sebbel rohant a kórházba. Az orvos szigorú tekintettel fogadta:

— Kötszere, jódjá van? — kérdezte a világ legtermészetesebb hangján.

— Már hogy lenne, hiszen az úton harapott meg a kutya — mentegetőzött a férfi.

— Akkor meg ne tartsa fel a sort. Azt hiszi, maga az egyetlen, akit egy kutya megharapott?...

Balvесе

A Krokodil ma is felébredt. Már azt hitted, soha többé nem jön fel a mocsárból: nem akartál szembenézni vele. De a zöld pikkelyes állat rád meredt hullószemeivel és kitaratóan kérdezte:

— Mikor?

Utáltad ezt a szót. Már gyermekkorodban meggyűlöltetted veled: mikor írod meg a leckét, mikor mosogatsz el, mikor mégy a boltba? Mikor?

Jó kérdés: mikor? Mikor fizeted végre ki azt a rohadt tartozást, amit az apád operációjára vettél fel az uzorástól? Sem munkád, sem kilátásod, sem örökséged, sem ingatlanod. Az apád, hála Istennek, meggyógyult, fogalmasincs, milyen pénzből fizetted ki az ügynevezett "ingyenes" műtétet. Jobb is, ha nem tudja, csak izgulna miatta, ahhoz meg nem kell társaság...

Tegnap egy férfi járt nálad. Közölte, nem kell megadnod a pénzt, de van egy kis munka... Nem tudtad, mi az, csak akkor derült ki, amikor a helyszínre vittek. Egyembert láttál ott, megkötözve: az egyik barátodat. Azt mondták, nem kell semmit csinálnod, itt van egy vasrúd, ennek az ürgének, aki tartozik a Nagyfőnöknek, le kell verni a bal veséjét.

... Megfogtad a vasrudat és elkezdted verni a saját bal vesédet...

i-a

„Hagyjunk nyomot, valami nemeset, valami emberit...”

Mit csinál most Kutlán András grafikus?

Kutlán András grafikus Sásváron született, Tiszapéterfalván lakott, jelenleg Szentendrén él és alkot. A Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének társelnöke. A közelmúltban öt fuggattuk életútjáról.

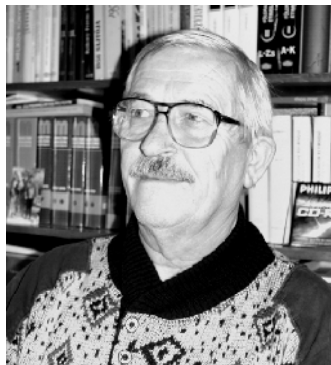
– A kies vidék felett „örkődő” házad falain ismert festők szebbnél szebb alkotásai láthatók, ismert írók, költők de dikáltak neked könyveiket. A műalkotások közötti tenyérnyi hézagokon gondolatfüzérék, üzenetek, veretes mondatok magyar, orosz, grúz, német, japán nyelven. Édesapád portréja mellett ezt olvasom: „Tanultam ezt-azt, itt-ott, de legfőbbre apád tanított. Bátyám volt és öcsém lett.” Aláírás: Lator László. Az egész családi fészek egy szellemi kincstár. Hosszú volt az út idáig?

– Hosszú, nagyon hosszú és göröngyös. Édesapám, akinek a lágerből kalandos úton hazaérkezett portréja mellett olvasható Lator László vallomása, lélekben ma is itt van közöttünk. Sásváron tanítóskodott, a visszacsatolás után Ungváron a Kárpátaljai Kalot titkára volt. A fogságból hazatérve Tiszapéterfalvára helyezték, ahol megszervezte az oktatást a háború utáni években. Uttörő munkájáért megkapta a „jutalmat”: 25 évre ítélték, mert „magyar szellemben nevelte a fiatalokat”, mert „magyarok alatt cserkészeket oktatót”. Nem tért haza Szibéria poklából csak ez a fénykép, amelyen magyar katonai zászlós egyenruhában látható.

Édesanyám egyedül maradt négy gyermekkel: három lánnyal és velem. Hogy mit kellett átélni neki és nekünk, mint politikai elítélt hozzátartozóinak abban az inséges időben, hadd ne eseteljem. Azt viszont sosem felejttem el, hogy fázva és éhezve mindig nagyon féltünk. És én azóta is bátortalan, féls ember vagyok.

– Mindezek dacára te is, testvéreid is tanult emberek lettetek. Említetted, hogy kora gyerekkorod óta bátortalan, féls voltál, bár egykor éppen az ellenkezőjét bizonyítottad.

– Igen, de a kivétel erősíti a szabályt. 1956 novemberében egyre gyakoribbabbak voltak iskolánkban az ellenőrzések, a területi és járási pártbizottság kikül-

döttjei nagy előszeretettel látogatták a magyar tannyelvű iskolákat, köztük a miénket is és azon belül a történelemtanárnukat: „szondázták” az óráit, no meg minket, diákokat, s hogy miért, azt nem kell mondanom. Ratkovszky István, történelemtanárnk félelemmel tele vezette az órákat, mert tartott attól, hogy „eljár a szám”. Azt viszont nem akadályozhatta meg, hogy kérdezzenek az ellenőrök. Az egyik első, éppen történelemóráról elkéstem. Az ott lévő janicsárok élénken érdeklődtek az ok felől, mire azt válaszoltam, hogy a tankok miatt sem a tehének, sem én nem mehettünk át az utcán, ugyanis a falunkon keresztül vonultak az acélszörnyek Tisza-becs felé – viszik a békét Magyarországra.

– Szerencsédre nem lett következménye a szókimondásodnak...

– Nem, nem lett, és kedves tanárunk is a helyén maradt. Érettségi után felvételiztem a Nagyszőlősi Egészségügyi Szakiskolába, és el is végeztem jó eredménnyel, demár Beregszászban.

– Ezután, amint korábban fogalmaztál: felültélsorhányatot hajódra, amely hol hánykolódott, hol békés kikötőkben pihengedett.

– 1959-ben rám húzták az anyaglobort.

Fehéroroszországban, nevezetesen Puhovicsiben kezdtem tényleges katonai szolgálatomat, ahol – hála az iszákos tiszteknek – hamarosan az egészségügyi szolgálat és a gyógyszer-tár pa-

rancsnoka lettem. El lehet képzelni milyen „becsben” voltam, ugyanis korlátlan mennyiségű szesz felett „uralkodtam”. Jó dologom volt, mert ráadásul tökéletesen bírtam az orosz nyelvet, fociztam az ezred csapatában. Voltak vidám sztorik is. Íme az egyik. Jó volt a viszonyom a felettesemmel, egy Jakovlev nevű főhadnaggyal, aki egy „gyenge” pillanatában bevallotta: konyít a magyar nyelvhez, mert évekig Magyarországon szolgált és ezért parancsba kapta: cenzúrázza Magyarországra írt és onnan postázott leveleimet. Ekkor már leveleztem jövődöbéli feleségemmel, Hildával, akinek címét a Világ Ifjúsága című lapból ollóztam ki. Nagy nevetés lett a bizalmaskodás vége, ugyanis nekem meg azt adták parancsba, hogy cenzúrázzam az ő postáit, mert szintén levelezett magyarországi ismerőseivel.

– Gondoltál-e azokban az években az áttelepülésre?

– Eszembe se jutott. Levelezésem kezdetben baráti szórakozás volt, majd egyre jobban kezdett érdekelni levelező partnerem, aminek „leánykérés” lett a folytatása. A boldogító beleegyezés után azonnal a tettek mezejére léptem.

– Azaz: újra megcáfoltad bátortalan énedet.

– Igen, mert csakis így lehetett, és 22 évesen nagyon szerelmes voltam. El sem lehet képzelni azt a megrökönyödést, mikor feletteseim elé járultam nőülési szándékkal, mert közelgött november 7-e, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepe, amikor is egy Moszkvában ünneplő magyar turistacsoport tagjaként érkeznie kellett jövődöbelimnek. Három megoldhatatlannak látszó feladat adódott: engedély a házasság megkötésére, várni és fogadni arámat Csapon, elutazni vele Moszkvába, ahol hivatalosan nyélbe ütjük a házasságot.

Közvetlen feletteseim elsőpadva elutasítottak, de engedélyezték, hogy „feljebb kérelmezzek”, aminek az lett a végkifejlete, hogy Tyimoszenko marsall, a Szovjetunió kétszeres hőse elé járultam, aki akkor a Belorusszai Katonai Körzet parancsnoka volt. Kérésem meghallgatásra

talált, sőt maga a hadtestparancsnokom intézte el: másnap a „barátságvonat” érkezésekor már Csapon voltam, ahol is összelelkezhettem a menyasszonyi ruhába öltözött feleségjelölttel. Igen ám, de ez csak az első lépés volt. Nekem, vagyis nekünk Moszkva volt a célállomás, ugyanis csak ott köthettünk házasságot, mert a „barátságvonat” ott állomásozott három napig és vártak ránk Lev Jasin és Mózer János válogatott futbalista barátaim, akik elvállalták a tanúk szerepét.

A társasutazás résztvevői tudtak az előzményekről, Hilda tájékoztatta őket: behúztak az ablakon keresztül, rám adtak egy szabadidőruhát és elfoglaltam... Illés Béla neves író helyét, aki kiszállt, hogy Beregszászba, fogadott szülővárosába menjen. Így elutazhattam Moszkvába, ahol az ünnepre való tekintettel minden zárva volt, így az anyakönyvi hivatal is.

Mivel csak három nap állt rendelkezésünkre (a csoport indult vissza), dönteni kellett, és mi, azaz én döntöttem: másnap visszarepültünk Puhovicsiba, ahol a frászt hoztam feletteseimre, mikor beállítottunk hozzájuk és kértük, hogy ott házassodhasunk össze. Hallani sem akartak róla, de amikor megemlítettem Tyimoszenko marsallt, a közeli faluba vittek, ahol a halálra rémült falusi jegyző beleütötte a katonakönyvembe a házasságot szentesítő stemplit.

A nászételmét a gyógyszer-tárban töltöttük. Másnap újra repülőre ültünk, visszavittem fiatal feleségemet Moszkvába, ahol éppen csak elérte a Magyarországra induló vonat.

– Rendhagyó, párját ritkító nász. A folytatás is hasonló volt?

– Nem éppen, de az áttelepülés valami hasonló. Leszerelemet követően visszatértem Kárpátaljára, és hamarosan megérkezett a feleségem is. Kezdetben Beregszászban, majd Mezőgecsében dolgoztam. 1964-ben Hilda megajándékozott Juli nevű lányommal, ami óriási és örömteli esemény volt a családban. Szerényen, mondhatnám azt is: szükösen, de boldogan éltünk.

Nem terveztük az átköltözést, de idővel napi téma

„Hagyjunk nyomot, valami nemeset, valami emberit...”

Mit csinál most Kutlán András grafikus?

Lettem, ugyanis Hildában egyre erősödött a honvágy, a nagyszülők is szerették volna látni első unokájukat.

Döntöttünk: benyújtottuk kérelmünket az illetékeseknek, ám kevés reménnyel, hiszen abban az időben szinte lehetetlen volt áttelepülni. Hónapokat vártunk remény és reménytelenség közepette, mígnem értesítettek: rábólintottak, de két napon belül át kell lépni a határt. Öröme gyűlt az örömbé, mert be kellett szerezni a magyar vízumot Moszkvában a magyar konzulátuson, és mindezt elintézni egymásfél nap alatt, ráadásul hétfégen.

Rohantam Ungvárra, onnan az első géppel Moszkvába, ahová késő este érkeztem, a magyar képviselő elé pedig éjfél körül. Kétségbe voltam esve, annál inkább, mert a posztoló milicista az épület közelébe se engedett. Am mellém szegődött a szerencse: jókedvű, vidám társaság közeledett és magyarul beszélgettek. Megszólítottam őket, kérdéseimre elmondtam jövetelem és ottlétem okát, mire ők bemutatkoztak: magyar újságírók voltak, kissé kapatos állapotban. Közrefogtak, bevitték az épületbe, felkellették Lévay József konzul urat, aki nagyon meglepődött, de jóhiszeműen megkérdezte: „Miért akar Magyarországra telepedni?”. Mire én azt feleltem, hogy a gyermekem már egyéves és még nem látott voltam.

Azonnal beütötte a vízumot, saját kocsiján kivitt a reptérre, felültetett egy éppen induló gépre, úgyhogy reggel Ungváron voltam, majd délután átléptük a szovjet–magyar határt. Szinte percek maradtak a határidő lejártáig.

– Ilyen költözködés után megérdemeltél volna egy kis pihenőt, időt a beilleszkedésre.

– Biztos nem utasítottam volna vissza, de hát dolgozni kellett, el kellett tartani a családomat. Azt sejtettem, hogy középfokú diplomámmal és felkészültségemmel nincs mit keresnem, mert Magyarországon mások voltak a követelmények. Tolmácsként kezdtem magyarországi tevékenységemet, ami biztosította megélhetésünket és –

meg kell mondanom –, élveztem, mert illusztris személyiségekkel találkozhattam mind szovjet, mind magyar oldalról. Csak néhány név: Szvjatoszlav Richter, David Ojsztrah, Varga Imre, Kisfaludy Strobl Zsigmond stb., stb.

Azért is vállaltam ezt a munkát – habár tanulnom is kellett közben –, mert kiutaltak egy lakást, ami az önállósulást jelentette, ugyanis addig anyósomnál laktunk.

Kétévi tolmácsolás után a Medicor Művekhez kerültem, ahol hat évet töltöttem tervezőként: egészségügyi intézmények, berendezések, műszerek megtervezésében vettem részt, ami testre szabott feladat volt, mert egyesítette szaktudásomat a velem született grafikus képességgel. Ott voltam a kútvolgyi, a délpesti, a hatvani, a ceglédi kórház születésénél, különböző diagnosztikai, gyógyászati műszerek tervezésénél és kivitelezésénél.

Közben 1969-ben felvettem a magyar állampolgárságot, beletették a Munkásorségbé – az utóbbi szinte követelmény volt.

1973-tól 1983-ig a Szovjet Kultúra Házában voltam alkalmazásban, mint grafikus és kiállításrendező. Nagyon tartalmas, érdekes és mozgalmas évek voltak ezek, mert azt a munkát végeztem, amiről szerettem, amihez érttem, és közben gyarapíthattam szellemi municióm, élvezhettem a társadalmi élet nagyjának társaságát, mert minden jegyzett magyar személyiségnek kötelessége volt „jelentkezni”, legalább egyszer jelen lenni a szovjet propaganda fészkében. Így találkoztam Kiss Györggyel, Szunyoghgy Andrásval, Sinkovits Imrével, Grosics Gyulával, Simándy Józseffel – hogy csak néhány nevet említsek –, továbbá a kor jeles politikai személyiségeivel; a legtöbbel ma is jó kapcsolatot tartok.

– Nem említetted Kiss Ferencet, a jeles irodalomtörténest.

– Kapcsolatom Ferencel külön fejezet érdemel. Ő földim volt, Tiszapéterfalván született, onnan szökött át a határon Magyarországra, úgyhogy ez újratalálkozás volt. Gyakran találkoztunk, órákat töltöttem társaságá-

ban, ami felért egy-egy egyetemi szemeszterrel. Ferenc vendégszerető házában ismerkedtem meg Nagy Lászlóval, Kosztolányi Dezsónéval, Végh Antallal, Csoóri Sándorral, Hernádi Gyulával, az Illyés család tagjaival. Az ő szellemiségük egy egész életre meghatározta gondolkodásomat, tudatomat, világnézetemet.

De visszatérve a Házban végzett munkámra: szinte napi kapcsolatban voltam az akkori szovjet követséggel, a kárpátaljai Bagyul követségi titkárral. Rajta keresztül „népszerűsítettem” a kárpátaljai művészetet is: kiállításokat rendeztem Erdélyi Béla, Boksay József, Kassai Antal és más kárpátaljai művészek alkotásaiból.

– Nem kerülhetem meg a szinte ide kívánczó kérdést: miként reagáltak könyvezetében tevékenységedre, hiszen orosz–magyar tolmács voltál, szoros kapcsolatot ápoltál a szovjetekkel, alkatrésze voltál a szovjet propagandagépezetnek, napitevékenységed része volt a szovjet szellemiség terjesztése.

– Éreztem, tapasztaltam a sanda pillantásokat, hallottam a pusmogást a hátam mögött, tudtam, hogy sokan beépített emberként kezelnek. Már az is gyanús volt, hogy tökéletesen bírom a magyar és az orosz nyelvet. S ha mindehhez hozzáteszem: a Medicorban egy éven át szemtől szemben, egy iroda helyiségben dolgoztam Farkas Mihály feleségével, akkor nem csoda, hogy hatványozódott a gyanú.

Csak évekkel később értesültem arról, ki is az a Farkas Mihály, ám ha akkor tudom, az sem jelentett volnászámomra semmit. De nyugodt szívvel, tiszta lelkiismerettel ébredtem naponta akkor is és most is, mert csakis a szakmunkát végeztem, azon igyekeztem, hogy csakis a művészeti, szellemi értékeket közvetítem mindkét irányban.

Viszont voltak keserű tapasztalataim. A nagy sikerű Kassai Antal-tárlatra Jusz Lászlót delegálták. Azt a feladatot kapta, hogy készítsen interjút a neves kárpátaljai, azaz akkor szovjet művésszel. Legnagyobb megle-

petésemre Jusz László kijelentette: a beszélgetés oroszul fog folyni. Hiába erősködtem, hogy Kassai Antal magyar, kérdezzen tőle anyanyelvén, Jusz kötötte az ebet a karóhoz és így nekem kellett tolmácsolni két magyar között.

Am volt más, szívderítőbb sztori is. Grúz miniszterszintű delegációnak voltam tolmácsa és idegenvezetője. Akötelező körút végeztével elvittem őket a Kerepesi temetőbe Zichy Mihály sírjához. Meglátva a síremléket a miniszter térdre ereszkedett, megcsókolta a névtáblát és el-sírta magát. Később, hálálkodva megjegyezte: Zichy Mihály volt az, aki megismertette a grúz néppel az igazi Sota Rusztavelit, annak „A tigrisbőrös lovag” című eposzát, hiszen az alkotást Zichy illusztrálta.

– Közismert kapcsolatod szülőfölddel: számos kárpátaljai alkotót, de ukrán, orosz, lett, grúz művészek sokaságát fogadtad, láttad el szentendrei magán művésztelepen, segített a művészpalántákat, nálad találnak otthonra kárpátaljai kézművesek, iparosok, te is gyakran látogatsz haza, ám gyakran keserű szájjal térsz vissza.

– Hadd kezdjem a rosszal. Örömmel indulok haza, feltöltött otlétem, szülőfalum, Tiszapéterfalva, a Tisza látványa, volt osztálytársaim, ismerőseim fogadtatása, de mindig determinál az ottani súlyos gazdasági helyzet, a vért izzasztó napi küzdelem a létért, a kárpátaljai maroknyi magyarság széthúzása, néhány magát vezérnek kikiáltó magyar gerinctelensége, a ket-tős állampolgárságról szóló eredménytelen szavazás okozta csüggedés, vagy éppen az ellen-szenv az anyaországi magyarok iránt. Visszatérőben a határon megkísért a múlt, újra félek. Az áttelepülésemet követő években megtörtént, hogy „plafonra kentek” a magyar vámosok, mert háromszor fél kiló babkává volt a táskámban, amit ajándéknak szántam ismerőseimnek. Meg akartam vámolni, majd megbüntetni „kihágásom” miatt.

Ilyenkor eszembe jut Kiss Ferenc, akit évekig ápoltam gyógy-
(Folytatás a 40. oldalon)

Egy kárpátaljai kirándulás emlékei

A közelmúltban végre eljuttam Kárpátaljára. Nagyon vártam a lehetőséget, hiszen még sohasem jártam azon a tájon. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem és a Puskás Tivadar Bajtársi Egyesület szervezte az utat. Bebarangoltuk Ungvár, Munkács és Beregszász történelmi helyeit, voltunk a Tatár-hágón, a Vereckei-hágón, Kőrösmezőn, Huszon és még sok nevezetes emlékhelyen, ahol koszorúztunk, fejet hajtottunk nemzetünk nagyjainak dicső emléke előtt. A szállásunk Mezőváriban volt vendégszerető magyar családoknál. Őszintén

mondom, sokkal jobban éreztem magam, mint valami többszillagos elegáns szállodában. A helyiek felénk áradó sugárzó szeretete sokat jelentett számunkra.

Nekem különösen emlékezetes volt ez az út, mert minden koszorúzási emlékhelyen elmondhattam egy-egy versemet, amit a jelenlevők meghattottan fogadtak. Alább ezek közül szeretnék bemutatni egyet.

Tisztelettel:

**WILLNERÉ
TAKÁCS MARGIT**

Budapest, 2007. január 12.

Útban a Vereckei-hágóhoz

Ködfátyol-párába burkolózik
a máramarosi táj,
a hegyek ormán a fák leveleit
esőcseppek fürdetik,
csillog a fényük a smaragdzöld
lombokon.

Latorca partján fut velünk az út,
a Vereckei-hágó hűséggel vár,
Magyarok kapuja, hozzád igyekszünk,
leróni hálánkat a honfoglalóknak.

Több mint ezer éve uraljuk e tájat,
mely népünknek otthont adott,
nemzedékek jöttek, nemzedékek mentek,
most mi élünk itt, mai magyarok.
Sok vihart, elnyomást átvészelt a népünk,
de megtörni nem tudták soha.
Égi királynőnk, Szűz Mária védi,
oltalmazza drága otthonunkat.

Köszönjük néked, Mennyei Anyánk,
hogy eddig is vigyáztál ránk...
Kérünk, hogy soha ne hagyd el népedet,
óvjad és védjed a magyarok honát.

Hasznos tanácsok

A tavasz egyik legszebb színe a sárga, amely az egyre melegebb napsütést juttatja eszünkbe. A borongós tél hangulatát kiűzhetjük a lakásból is, ha hagymás vagy vágott tavaszi virágokkal díszítjük.

CSEREPES NÖVÉNYEK

A tavaszi hagymás növények talán akkor a legmutatósabbak, ha mázas cserépedénybe ültetjük őket. A kompozíciót

még látványosabbakká tehetjük, ha a cserepet fonott kosárkába tesszük és a virág színével harmonizáló szalaggal kötjük át.

Szücs Jánosné emlékezete

A közelmúltban Bártfay Éva, lapunk Ungváron élő olvasója juttatta el szerkesztőségünkbe az alábbi, több mint hat évtizeddel ezelőtti történet dokumentumait. Miről is van szó?

Egy 1943. január 11-én kelt gyászjelentés tudatja mindazokkal, akiket illet, hogy Nagykaposon elhunyt az 52 esztendőes Szücs Jánosné született Keszler Júlia és 29 éves fia, Szücs Ernő. Nem lenne ez nagyon különös dolog, ha a gyászjelentéshez mellélt újságcikkből nem értesülnénk a megrázó körülményekről.

Történt pedig, hogy Szücs János nagykaposi igazgató-tanító és négy fia, név szerint Ernő, Tibor, László és Béla ekkor már majdnem két éve úgyszólván állandóan katonai szolgálatot teljesítettek. Szücs János, aki 58 éves volt, arra való tekintettel, hogy négy fia szolgál, kérhette volna fölmentését a katonai szolgálat alól, de nem tette ezt, sem ő, sem fiai. Felesége sem szólott soha, hogy az öt férfi közül legalább egy otthon maradjon, hanem vállalta azt a magyar sorsot, amelyet az akkori háborús idők mértek a magyar asszonyokra.

Szücsné legidősebb fiának, Ernőnek gyöngye tüdeje nem bírta a nagy orosz telet, halálos betegséget szerzett. Hazaengedték a frontról, ám édesanyja odaadó ápolása sem tudta megmenteni. A végtelenségig kimerült asszony a halott fiú koporsója mellett elmondott egy Miatyánkot, azután meghalt egyetlen zokszó nélkül. Az anya halála miatt elhalasztották a fiú temetését, hogy együtt tegyék őket sírba. A temetés Nagykapos és az egész környék népének óriási és osztatlan részvétele mellett ment végbe.

„Költő, hivatott és ihletett költő örökíthetné meg méltóan a magyar asszony, a magyar édesanya hősi tragédiáját” – írta a korabeli tudósító. – „Az a tragédiát, amelyet nem kísért csatazaj, nem körítette vérhullás. Csöndes, de éppolyan hősi áldozata volt a háborús időknek, mint a Zrínyi Ilonák, Dobó Katicák, Rozgonyi Ceciliák a maguk idejében.”

S hogy akadt-e költő, akit megihletett Szücs Jánosné sorsa? Bártfay Éva küldeményének harmadik darabja arról tanúskodik, hogy akadt. „Szücs Jánosné szíve” címmel hétversszakos költeményt kapott szerkesztőségünk. A gépelt szöveg alatt kézírással: Mécs László premontrei papköltő. A vers már-már ballada. Hajlok arra, hogy sok kézen ment át a szöveg és az is meglehet, hogy olvasói-másolói alakítottak is rajta. Idézzünk a versből:

*„Nem aggódott Szücsné, nem látta senki se,
Hogy titkon zokogva őrlődött a szíve,
S amíg szeretteit karjaiba várta,
Sóhaját, panaszát mind szívébe zárta.
Csak magának sügta (ezt is csak úgy néha):
Ernő, Tibor, László ... édes fiam, Béla...!
Minden gondolatom utánatok suhan,
Benneteket őriz, négy fiam, jó úram!*

Kultúrtörténeti érdekesség? Az is. Am én inkább meghatónak tartom azt a kegyeletet, amivel egy ungvári családban hatvan évig őrizgették egy ismeretlen asszony sorsának dokumentumait. Az utóbbi évtizedekben számos történész foglalkozott a második világháború eseményeinek feltárással, sok-sok írásmű született a magyar katonák sorsának alakulásáról. A publikációkban viszonylag kevés szó esett a hátszországban hősiessen helytállt asszonyokról. Szücs Jánosné történetét azért adtuk közre, hogy így, Anyák napja küszöbén gondoljunk a Rozgonyi Ceciliák utódaira is.

FÜZESI MAGDA

VÁGOTT VIRÁGOK

A nárcisz és a tulipán nem szívesen viseli el egymás társaságát. Ha egy vázába kerülnek, a tulipán hamar lekonyul és elhervad.

A nagyobb virágú tulipánok szárát érdemes kicsit rövidebbre vágni, mint általában, így a vázában tovább növekednek.

Mielőtt ezeket a lágy szárú

növényeket vízbe tennénk, alaposan mossuk ki és fertőtlenítsük a vázát.

Ha a virágcsokrot 1–2 órára újságpapírba csavarva tesszük a vázába, a növények jobban telítődnek vízzel.

A virágok szárát csakis éles késsel (és ne ollóval) vágjuk le.

A tavaszi virágkompozíciót borostyánlevéllel vagy tüllszalaggal még szebbé varázsolhatjuk.

HÚSVÉT EGÉSZSÉGESEN

Az ünnep ételeiről

A húsvét, csakúgy mint a karácsony, a családi összejövetelek, és ezzel együtt a nagy lakmározások ideje. A mértékletes, változatos táplálkozásra az ünnep alatt is éppúgy fontos odafigyelni mint a hétköznapokon: a kiegyensúlyozott táplálkozás szabályai kis odafigyeléssel a hagyományos ünnepi ételek fogyasztása mellett is betarthatóak.

MÉRTÉKLETES ÜNNEPLÉS

Legyünk mértékletesek! A vendégjárás és a locsolkodás során nem kell mindenhol az összes fogást végigenni, ugyanúgy a vendéglátóknak sem muszáj minden vendéggel együtt enni, vagy akár még az étkezések között is falatozni; ugyanis egy ilyen pár napos bőséges lakmározást követően epépanaszok, valamint gyomorrontás léphet fel.

Ugyanez vonatkozik az alkoholfogyasztásra is, melynek túlzásba vitele nemhogy bal-

esetveszélyes (gondoljunk csak arra, hányan ülnek ilyenkor volán mögé annak ellenére, hogy alkoholt fogyasztottak), de káros és egészségtelen is. A mértékletes alkoholfogyasztás egészséges embernél nem okoz károsodást, de egy ilyen ünnep nem ritka, hogy sokan, bár "mindenhol csak egy pohárral" isznak, mégsem sikerül mértéket tartani; a nap végén pedig jön a túlzott alkoholfogyasztás okozta rosszullét, illetve a másnaposság. E kellemetlenségek elkerülése mellett azt sem árt tudni, hogy az alkoholnak jelentős az energiatartalma.

HAGYOMÁNYOS ÉTELEK

A húsvéti ünnepek táplálkozási szokásai régi időkre vezetnek vissza; a jellegzetes fogások ma is ugyanazok: bárány, sonka, tojás, tormá.

A bárány az ünnep "áldozati" étele, melynek energia- és tápanyagértékei a sovány sertéshúshoz hasonlóak. Vásárláskor érdemes minél fiatalabb állat húsát választani, ugyanis ennek íze finomabb; az idősebb állat húsa sötétebb és intenzívebb ízű.

A bárányhús frissen készítve a legízletesebb. A régi magyar konyha gyakran használta ezt a húsfélét, ma mások családban szinte csak húsvétkor található meg az asztalon. Természetesen nem számít szentségtörésnek, ha a húsvéti ünnepek alatt nemcsak bárány, hanem pl. szárnyashús, vagy hal is szerepel a menüben.

A sonka szinte nélkülözhetetlen szereplője a húsvétnek. Fogyasztjuk hidegen, tormával, szendvicsként; de lehet belőle villásreggelit, vagy meleg főételt is készíteni különböző tekercek, illetve sülték formájában. Mivel a füstölt sonka elég sós, ezért

meleg ételként történő elkészítése során plusz só hozzáadása már nem szükséges.

A hagyomány szerint kaláccsal, retekkel fogyasztják, a régi magyar konyhában pedig almával vagy körtével is kedvelt volt. A tojás a húsvéti ünnep talán legjellegzetesebb jelképe. A kereszténység elterjedésével vált szokássá, hogy Jézus mennybemenetelének, azaz a húsvét megünneplésekor a hívők a feltámadást jelképező tojást aján-

dékoztak egymásnak. A tojást sokféle módon lehet felhasználni: hidegtálakon szerepelve díszítéshez, illetve reggelik alkotójaként szinte minden ünnepi asztalon megtalálható.

A SONKA MELLÉ

A hagyományos húsvéti ételek mellett használjuk ki a tavasz előnyeit: fogyasszunk friss zöldségfélét (rettek, újhagyma, stb.), például saláta formájában, melynek elkészítésénél a magas a zsír- és energiatartalmú majonéz helyett részesítsük előnyben a joghurtalapú önteteket.

A húsvéti menü sokszor hidegtálakból áll, amikhez általában kenyér, pékáru tartozik. Ezek közül a termékek közül érdemes a teljes őrlésű lisztből készült, különféle magvas, korpás kenyeret, illetve kiflit, zsemlet választani.

Az ünnepi terítéken friss gyümölcsök is szerepeljenek. Ezeket tehetjük vegyesen gyümölcsöstálba, valamint a hidegtalakat is díszíthetjük vele, és ez esetben természetesen a dísz ehető. Igaz, hogy a húsvétnek főként a sonka és a tojás a jelképes étele, de az asztalon a gyümölcsöstálnak fontos szerepe van, hogy a nassolások egy részét gyümölcsfogyasztással ki lehessen váltani.

ÉDESSEGEK

A sütemények közül érdemes gyümölcs-, illetve puding alapú finomságokat készíteni, mert ezeknek alacsonyabb az energiatartalmuk, mint a vajkrémes, illetve zsíros tészta desszerteknek. Célszerű a süteket kis szeletekre vágni, és így tálalni, mert a húsvéti ünnepek alatt többször is veszünk belőle, illetve a locsolkodók több helyen is fogyasztanak desszertet. Az édesítőszerrel készített süteményeket a fogyókúrázók, valamint a cukorbeteg is fogyaszthatják.

Húsvéti ételek

Tojástekercs

Hozzávalók 4 személyre: 8 tojás, egy doboz tejföl, egy evőkanál liszt, 15 dkg sonka, 15 dkg reszelt sajt, apróra vágott petrezselyem, oregano, só, bors, olaj.

Elkészítése:

A felfert tojásokat keverjük össze a tejföllel és a liszttel. Sózzuk, borsozzuk; szórjunk bele apróra vágott (lehetőleg friss) zöldfűszereket: oregánót, petrezselymet. Egy nagyobb serpenyőben olajon süssünk belőle egy vagy több omlettet.

A még meleg omletteket szórjuk meg a reszelt sajttal, helyezük rá a vékonyra szeletelt sonkát, és tekerjük össze. A roládokat csomagoljuk alufóliába, hogy ne essenek szét, és hűtőszekrényben "érleljük" őket egy-két óráig. Szeletelve tálaljuk.

Előételnek kitűnő; saláta illik hozzá.

Készíthetjük tejföl helyett joghurttal is.

Kaszinótojás

Hozzávalók: 8 kemény tojás, tejföl vagy joghurt, vaj vagy margarin, mustár, majonéz, apróra vágott petrezselyem, só, bors, petrezselyemlevél, olajbogyó.

Elkészítése:

A kemény tojásokat hosszában félbevágjuk, sárgájukat kiemeljük, villával összetörjük, majd hozzáadunk két evőkanál tejfölt és két evőkanál majonézt. Mustárral, sóval, borssal és apróra vágott petrezselyemmel ízesítjük. (A hozzávalók mennyisége ízlés szerint változtatható.)

A krémet habosra keverjük, majd visszátöltjük a félbevágott tojásokba. Tálaláskor a tojásokat állítsuk franciasalátagyra vagy piritós szeletekre, hogy fel ne dőljenek. Díszítsük olajbogyóval és petrezselyemlevéllel.

A töltelék dúsíthatjuk áttört főtt burgonyával vagy besamelmártással; tejföl helyett pedig használhatunk joghurtot is.

Tojás aszpikban

Hozzávalók: 4 keménytojás, 2-3 szelet sonka, 2 dkg zselatinpor, 2-3 darab csmegeuborka, 1 zacskó mirelit zöldség (pl. mexikói keverék), víz.

Elkészítése:

A mirelit zöldséget sós vízben megfőzzük, majd leszűrjük. Közben a zselatint beáztatjuk pár kanálnyi hideg vízbe, majd amikor megduzzadt, elkeverjük a még meleg, leszűrt zöldségével (fél liternyi kell belőle). Egy folpackkal kibélelt özgerinc-, vagy egyéb, keskenyebb tortaformába kb. egy centiméternyit öntünk a léből. Miután megdermedt, a formába tesszük a sonkaszeleteket, a félbevágott tojásokat, a felszeletelt csmegeuborkát és a zöldségeket. A formát ezután feltöltjük a langyos zöldségével. Ügyeljünk arra, hogy maradjon elég hely az aszpiknak, így nem fog szétesni. Hűtőben hagyjuk megdermedni, majd a formából kiborítva tálaljuk.

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

ELISMERÉSEK

* Az ötven éves **Balla D. Károly** költőt Fegyir Potusnyak-díjjal tüntették ki.

* Zádor Dezső-díjban részesült a megyei filharmónia Magyar Melódiák együttese.

* Boksay József- és Erdélyi Béla-díjat kapott **Bulecza Gábor** ungvári képzőművész.

* Együtt nívódíjban részesült **Fodor Géza** költő, **Lengyel János** író, **Kovács Gábor** esszéíró.

* A Magyar Kultúra Lovagjává avatták **Nagy Zoltán Mihály** író, az Együtt folyóirat főszerkesztőjét. Laudációt **Németh Sándor** előadóművész tartott.

* A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság oklevelét **Kocsis Mária**, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatóhelyettese, a KAMOT JA elnöke, **Balla Pál** képzőművész, rajztanár, **Bodák Erzsébet**, az Ungvári Járási Könyvtárhálózat főmódszerésze, **Molnár Zsolt** címerkutató és -festő, valamint, **Grigora Éva**, a Nagyszőlősi Járási Művelődési Osztály módszerésze, **Sepa János**, a Beregvidéki Múzeum igazgatója kapta.

* Ortutay-díjban **Árpa Péter**, az Ungvári Dayka Gábor Középiskola igazgatója részesült.

* A MÉKK nívódíját **Nagy Béla**, a Kárpátaljai Református Egyház diakóniai osztályának vezetője és **Ráti József**, a Sting igazgatója, az e-Centertelenet projekt gazdája vehette át.

2006 decembere

* Az Ung megyei Nagykapostól elszármazott **Skultéty Csaba**, a Szabad Európa Rádió (SZER) egykori szerkesztője, politika szakkommentátora Kárpátaljára látogatott.

* A Révész Imre Társaság és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség közös szervezésében nyílt meg az immár hagyományos képző- és iparművészeti kiállítás, amelyre ezúttal a Bartók jubileumi év keretében került sor a Kárpátaljai Megyei Néprajzi Múzeumban. Az ünnepélyes megnyitóra december elsején került sor. A látlat megrendezését támogatta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Illýs Közalapítvány és a KMKSZ.

* Megkezdődött a "Szülőföldön magyarul" oktatási-nevelési támogatások kifizetése.

* Az Ausztráliai és Új-Zélandi Magyar Szövetség vezetősége felkérte **Beregszászi Olga** művésznőt a XIII. Ausztráliai Magyar Kulturális Találkozó fővédnöki tisztségére. A művésznő koncertsorozattal is vendégszerepelt a rendezvény több helyszínén.

* Beregszászban tartotta közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség. A fórum résztvevői összegezték a szervezet 15 éves tevékenységét, felvázolták jövőbeni feladatait.

* Kortárs kárpátaljai költők műveiből rendeztek szavalóversenyt az Ungvári járás magyar tannyelvű iskoláinak részvételével a Magyar Értelmisségi Kárpátaljai Közössége, valamint a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Szülők és Pedagógusok Tanácsa (KAMOT) szervezésében. Az Ungvári Drugeth Gimnáziumban tartott versenyen 27-en indultak két kategóriában. Az előadók a mai kárpátaljai magyar költők – **Dupka György**, **Zselicki József**, **Szalai Borbála**, **Tárczy Andor**, **Balla D. Károly**, **Füzesi Magda**, **Vári Fábián László**, **Kovács Vilmos** és **Balla László** – verseiből választottak.

* Létrejöttének hatvanadik évfordulóját méltatta az ungvári Dayka Gábor Középiskola.

2007 januárja

* Az év első napján megyszerte, így Beregszászban is hagyományosan megemlékeztek Petőfi Sándor születésének évfordulójáról. A Beregvidék központjában az Arany Páva étterem előtt álló Petőfi-szobornál gyűltek össze az emlékezők. Az ünnepség résztvevőit **Pirigy Béla**, a BMKSZ elnöke köszöntötte. **Zubánics László**, és **Csobolya József** történész szintén megemlékezett nagy költőnkről.

* A Nagyszőlősi Járási Művelődési Osztály döntése értelmében a Tiszaháti Tájékoztató tizenhatodik vezetője **Kovács Katalin** néprajzost **Borbély Ida** történelemszakos tanár követte az intézmény élén. Az új igazgató korábban a Tiszapéterfalvi Kölcsey Ferenc Középiskolában dolgozott.

* Immár tizenkettedik alkalommal került sor Beregszászban a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a Beregszászi Művelődési Ház szervezésében a Kárpátaljai Magyar Zenésztalálkozóra, amelyen jeles kárpátaljai és anyaországi zenészek szórakoztatták a közönséget.

* Művelődésszervezők, polgármesterek, civil szervezetek vezetői, írók, újságírók, népművelők – határokon innen és túl – gyűltek össze Tiszaújvárosban, hogy megvitassák a régióban zajló folyamatokat, különös tekintettel arra, hogy a múlt esztendőben miként alakultak az észak- és a kelet-magyarországi megyékben, valamint a Felvidéken, Kárpátalján és a romániai Szatmárban működő kulturális intézmények és civil szervezetek kapcsolatai, továbbá hogy értekezzenek arról, milyen lehetőségek teremtődtek azzal, hogy 2007 januárjától immáron Románia is az Európai Unió tagja. A kulturális MAERT rendezvényen többek között előadást tartott **Pomogáts Béla**, az Anyanyelvi Konferencia elnöke és **Dupka György**, aki a Kárpátalján tartandó rendezvényekről tájékoztatót.

* Megyeszerte méltatták a Magyar Kultúra Napját. Január 18-án a Munkácsi Humánpedagógiai Főiskola koncerttermében kezdődött a Magyar Kultúra Napjának nyitóünnepsége. Immár hagyományossá vált, hogy ezen a napon találkozóra kerül sor a tanintézet Zrínyi Ilona magyar tagozatának több mint száz hallgatójával **Kótun Jolán** magyartanár szervezésében. Idén megtisztelték az intézményt jelenlétükkel **Szuromi Antal** konzul, **Horváth Sándor** író, a MÉKK társelnöke, **Kázmér Dávid** és **Seremet Sándor**; az UMDSZ Ifjúsági Szövetség elnökségi tagjai. **Szuromi Antal** üdvözlő beszédében szöveg szép hagyomány fontosságáról. Az ünnep kapcsán **Horváth Sándor** hangsúlyozta, hogy míg más nemzetek nagy ünnepei országok meghódításához, nagy győztes csatákhoz kötődnek, addig a mieink, így A Költészet Napja és A Magyar

Kultúra Napja is, inkább a lélekhez kapcsolódnak. A jó hangulatot a kisgyőzői Gyöngykalás ifjúsági együttes (művészeti vezetője **Ivaskovics József** ungvári zeneszerző és zenetanár) csengő hangú énekesei biztosították. Öröm volt hallani, mennyi szépség, érzelem áradt az előadókban a közönség felé. Az ünnepi hangverseny után a vendégek a főiskola hallgatóival, a Munkácsi II. Rákóczi Ferenc Művelődési Kör vezetőivel Munkács központjában megkoszorúzták a város híres szülőtte, **Munkácsy Mihály** szobrát.

* A Magyar Értelmisségi Kárpátaljai Közössége szervezésében **Rezes Katalin** magyartanár koordinálásával került sor a hagyományos Szózat- és Himnuszmondó versenyre. Az Ungvári Dayka Gábor Középiskolában ezúttal nemzeti imádságunk mellett a Szózat elmondásával is versenyeztek a résztvevők. **Kálmán László** ungvári magyar konzul irányította zsűri (tagja volt **Fedák Anita**, az igazi Kárpáti Igaz Szórovatvezetője, **Rezes József**, az UMDSZ városi szervezetének alelnöke, **Horváth Sándor**, a MÉKK társelnöke) félésszáz produkciót hallgatott meg.

* *Kötődések és kihívások.* A Magyar Kultúra Napjának méltatása keretében Ungváron a Kárpátaljai Nemzetiségek Kulturális Központjában rendezték meg az Értelmisségi Fórum 2007-et. **Dupka György**, a MÉKK elnökének nyitóbeszéde után **Pomogáts Béla** irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság (Anyanyelvi Konferencia) elnöke tartott vitaindító előadást *Kötődések és kihívások a nem EU-s /EUtlan/ magyarok számára* címmel. A zentai úttjáról Kárpátaljára érkezett irodalomtörténész elsőként a határon túliak támogatásrendszerének átszervezéséről szöveg, majd kitért a Magyarországgal szembeni európai uniós feltételekre. Megtiszelt a rendezvényt jelenlétével **Nagy Attila** konzul is.

* Címer- és címereszászló-kiállítás Ungváron. *Nemcsak nyelvében, hanem jelképeiben is egységes a magyar nemzet!* – mondta **Dupka György**, a MÉKK elnöke, amikor szöveg a magyarlakta települések felújított ősi címereiről, címereszászlóiról, annak kapcsán, ▀

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

■ hogy a MÉKK kiállítást szervezett **Molnár Zsolt** címertervező munkáiból. Felhívta a jelenlévők figyelmét arra, hogy a Szülőföld Alapnak köszönhetően több program is beindult Kárpátalján. Ezek között kiemelt helyen szerepel a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzati Társulás kezdeményezése, hogy a megye 130 magyarlakta települése visszakapja történelmi gyökerű jelképeit. AZsámbékon élő, de már eszenyi felesége révén Kárpátaljához sokban kötődő **Molnár Zsoltnak** köszönhetően eddig 40 település címere és zászlaja készült el, amelyeket kiállítás és diavetítés keretében meg is tekinthettek a jelenlévők. **Zubánics László** helytörténész a címerekről ejtve szót kiemelte: érdekességük, hogy középkori realizisztikus ábrázolásban készültek és sok zászlón megjelenik az adott településen élő nemes családok címere is. Például a szerednyeinek a várra és a Dobó családra találunk utalást, míg a kisdobronyinéknál a Rákócziak és a Lorántffyak címere tűnik fel.

* A Magyar Kultúra Napja ezt követően a megyei bábszínházban folytatódott, ahol üdvözlő beszédet mondott **Horváth Sándor**, a MÉKK társelnöke, **Zubánics László**, az UMDSZ Országos Tanácsának elnöke. Az ünnep szónoka **Pomogáts Béla** irodalomtörténész volt, aki az ünnepi műsor keretében **Dupka György** közreműködésével több elismerő díjat is átadott. Az ünnepi műsorban fellépett az eszenyi Ritmus hagyományörző népi táncegyüttes. Aműsorban közreműködött a csapi **Filep Anita** énekes, aki egyben a verséneklő Harmónia vokálegyüttes vezetője is.

* Beregszászban a Magyar Kultúra Napi ünnepség a Kőlcsey Ferenc-emléktáblánál kezdődött, ahol **Pirigyi Béla**, a BMKSZ és az UMDSZ városi szervezetének elnöke köszöntötte a jelenlévőket. Ezt követően **Tanczár Katalin**, a Beregszászi 3. Számú Középsiskola tanulója elszavalta Kőlcsey Himnuszát, majd **Zubánics László** történész, az UMDSZ OT elnöke emlékezett meg nagy költőnkéről. Kőlcsey Huszt című versének elhangzását követően — amelyet **Szimeonov Barbara** szavalt el —, **Pomogáts Béla** tartott ünnepi beszédet. Az Anyanyelvi Konferencia elnö-

ke három fontos elemet emelt ki, amelyek menedéket adnak nekünk, magyaroknak, amelyek nélkül nincs felemelkedés. Ezek: a hagyomány megőrzése, a folytonosság és az összefogás. **Gajdos István**, az UMDSZ elnöke, Beregszász polgármestere is az összefogás fontosságát emelte ki beszédében.

A rendezvény — amelyen elhangzott Wass Albert *A láthatatlan lobogó* és Udud István *Kőlcsey utolsó imája* című verse — koszorúzással, majd a Szózat eléneklésével ért véget. Megtiszeltte a rendezvényt jelenlétével és koszorúzott **dr. Váncsa Julianna** konzul, **Gajdos István**, az UMDSZ elnöke, **Pomogáts Béla** irodalomtörténész, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaság (Anyanyelvi Konferencia) elnöke, **Dupka György**, a MÉKK elnöke.

* Szombaton a Magyar Kultúra Napja alkalmából a beregszászi Bereg könyvesboltban író-olvasó találkozóra került sor. A megjelent Bereg-, Ungcsa- és Ungvidéki írókat, illetve olvasókat **Dupka György**, a MÉKK elnöke köszöntötte, majd átadta a szót **Pomogáts Bélának**, aki áldozatos munkájukért átnyújtotta az Anyanyelvi Konferencia elismerő oklevelét **Grigora Évának**, a Nagyszőlősi Járási Művelődési Osztály módszerésznének, illetve **Sepa Jánosnak**, a Beregvidéki Múzeum igazgatójának. Ezt követően **Dupka György**, illetve **Vári Fábián László** József Attila-díjas költő, Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író, az Együtt főszerkesztője átnyújtották az Együtt nívódíjait az arra érdemeseknek. Költészet kategóriában a dereceni **Fodor Géza** költőnek, aki negyven éve van jelen a kárpátaljai magyar irodalomban. Próza kategóriában a beregszászi **Lengyel Jánost** tüntették ki. **Nagy Zoltán Mihály**, az Együtt főszerkesztője örömmel konstataulta, hogy a fiatalember fejlődése határozottan felfelé ível. Tanulmány kategóriában az ungvári **Kovács Gábor**, Kovács Vilmos költő fia vehette át a díjat, akire méltán büszke lenne édesapja is. Az Együtt folyóirat legújabb számát **Barzsó Tibor** olvasószerkesztő mutatta be. Azok kedvéért, akik nem ismerik a folyóirat múltját, szolt a nehéz kezdetekről is. Végül

Dupka György bemutatta az Intermix Kiadónál megjelent “Új vetés Pályakezdő fiatalok antológiája” című kötetet, amelyből **Bakos Kiss Károly**, **Becke József Lajos**, **Bimba Irén**, **Borbély Sándor**, **Horváth Attila**, **Iván Zsuzsanna**, **K. Roják Angéla**, **Kovács András**, **Kovács Gábor**, **Kudla György**, **Lengyel János**, **Mester Magdolna**, **(Göreyné) Papp Ildikó**, **Roják Vince**, **Szilágyi Sándor**, **Tóth Ferenc** fiatal szerzők munkáit ismerhetjük meg. Megtiszeltelte a rendezvényt jelenlétével **dr. Váncsa Julianna** konzul.

* A nagyszőlősi ferences rendház kápolnájában megnyílt **Harangozó Miklós** salánki festőművész legújabb tárlata. A tárlat megnyitóján elsőként **Grigora Éva**, a Nagyszőlősi Járási Művelődési Osztály módszerésze köszöntötte az idén hetvenedik esztendejét betöltő mestert, majd **Márió atya**, a helyi ferences misszió vezetője mondott köszönetet azért, hogy egy évtized múltán ismét a ferencesek ősi, nagyszőlősi fészke adhat otthont a művész bemutatójának. A kiállításon 59 különböző tematikájú festményt tekinthetnek meg az érdeklődők. **Kutlán Pál** festőművész, az ifjúkori barát és kolléga a kárpátaljai művész-társadalom nevében kívánt további sikereket, majd **Gajdos István**, Beregszász polgármestere nyújtotta át a művésznék a város ajándékát. **Zsoldos Barnabás**, a Nyíregyházi Rádió főszerkesztője a magyarországi művész-társadalom jókívánásait tolmácsolta, hiszen a Harangozó név ma már az anyaország művészerkeiben is igen nagy tiszteletnek örvendő. **Petei Judit**, a megyei tanács képviselője, a Mikalánd konzervgyár igazgatója Ugo-csa vállalkozói nevében kívánt sikerekben gazdag esztendőket a művésznék.

* A KMKSZ hagyományosan színházi előadással méltatta a Magyar Kultúra napját Ungváron a Kárpátaljai Megyei Zenei-Drámai Színházban. A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház ezúttal W. Shakespeare Hamlet c. drámája alapján Vlad Trockij (m. v.) által rendezett HALÁL-ÁLOM c. darabját mutatta be. Ünnepi köszöntőt **Kovács Miklós**, a KMKSZ elnöke mondott.

* A Magyarok Házában a kárpátaljai származású írók közreműködésével lezajlott a kárpátaljai magyar alkotók irodalmi estje. Bemutatásra került **S. Benedek András** litthontalanul c. verseskötete, **dr. Ígyártó Gyöngyi** “Máramarosi koronavárosok”, illetve **Mester Magdolna** Zéró-állapot című könyve. Írásából olvasott fel **Füzesi Magda**, **Lengyel János**, **Bakos Kiss Károly**. Az est vendége volt **Vári Fábián László** József Attila-díjas költő.

* Ortutay Elemérre emlékeztek a MÉKK szervezésében egykori hívei, barátai az ungvári Kálvária temetőben, ahol megkoszorúzták sírhantját is. Emlékbeszédet mondott **Gortvay Erzsébet** irodalomtörténész.

* A KAMOT megyei balladamonddó versenyt tartott az Ungvári Drugeth Gimnáziumban. Amegmérettetésre 26 diák nevezett be. A házigazda **Kovács Péter** igazgató, a zsűri elnöke **Gortvay Erzsébet** irodalomtörténész volt.

* Határátkelőhely nyílt Aknaszlatina és Máramaros-sziget között.

* A KAMOT Jótékonyági Alapítvány közreműködésével több mint 15 ezren juthattak hozzá az anyaországi “Szülőföldön magyarul” oktatási-nevelési támogatáshoz.

* A beregdéai Nyugdíjas klub borkóstolóval egybekötött farsangi multságot szervezett. A **Gajdos István**, Beregszász polgármestere által vezetett zsűri a legtöbb pontszámot **Babják Péter** borának adta, további helyezéskben részesült **Gábor Veronika** és **Kocsis Jolán** bortermelő.

* Az Ungváron bejegyzett Ukrán-magyar Jogi Konzultációs Központ kárpátaljai jótékonyági szervezete Nagydobronyban megkezdte a kiszállásos jogi konzultációt. **Lazur Jaroszlav**, a jogi tudományok kandidátusa, és **Dupka Nándor** segédjogász és irodavezető közreműködésével jogi tanácsadást nyújtanak a lakosságnak.

* Megalakult Fehérgyarmaton az Ung-Tisza-Túr Európai Együttműködési Csoportosulás, amelynek egyik kárpátaljai alapítója a Beregvidéki Határmenti Önkormányzati Társulás, (elnöke **Lőrincz Béla**, Gát polgármestere).

D. GY.

„Hagyjunk nyomot, valami nemeset, valami emberit...”

Mit csinál most Kutlán András grafikus?

Őszi táj

(Folytatás a 35. oldalról)

gyíthatatlan betegsége napjaiban, akit Aczél György kultuszminiszter ötször vagy hatszor kihúzott a József Attila-díjra jelöltek névsorából, mert cikket írt a vámosok megalázó, emberhez nem méltó viselkedéséről, arról, hogyan bánnak a szerény motyóikkal ide utazó magyarokkal.

Máramarosi tél

Ami a jó: mikor értesültem arról, hogy anyagiak hiányában milyen vontatottan halad a tiszaujlaki magyar iskola építése és van egy lelkes csapat a Skripeczky testvérek vezetésével Dunakeszin, amelyik mindent megtesz az említett iskoláért, úgy én is felajánlottam segítségemet. Évente művészteleppé alakítottam házamat és környékét, fogadtam a művészeket, kiállításokat és aukciókat rendeztem alkotásaikból és a magyarországi művészek által felajánlott művekből. Irodalmi esteket szerveztem kárpátaljai neves költők szereplésével, terjesztettem köteteket, az összegyűlt pénzt meg átutaltuk, azaz vittük Tiszaujlakra. Több millió forinttal támogattuk az időközben már átadott tanintézetet, ám a segítség még most is jól jön. Az utóbbi időben a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola támogatása irányában tevékenykedünk.

Volt „szerencsém” meghalni is egykis időre: utolért az infarktus. Azokban az órákban, napokban döbbentem rá, hogy egyszer úgyis el kell menni. S ha már eljut az ember a túlsó partig, ez úgy történjen, hogy hagyjunk magunk után nyomot, valami nemeset, valami emberit, hogyki tudjuk mondani búcsúzva: Feci quod petui, faciant meliora potentes!

– Talán e gondolatok sarkalltak arra, hogy ismét bekapcsolódj a Kárpátaljai Szövetség tevékenységébe?

– Ne hasson szerénytelenül, de a Kárpátaljai Szövetség elödjét, a Kárpátaljai Kört S. Benedek András, Balla Gyula és jómagam hoztuk létre még jóval a rendszerváltás előtt. Szerteágazó ismeretségi körömnél most is hasznát veszem a Szövetségben végzendő munkámban. Remélem, hogy Kárpátaljának sok segítséget nyújthatok, nyújthatunk a jövőben is.

– Szeretném, ha mondanál pár szót szűkebb családdról.

– Három felnőtt gyermekem és két unokám (Márton és Nóra) sok örömet szerez öregedő fejemnek. Juli lányom Oslóban él, Endre fiam jogász, már előad az ELTE-n, a munkajog megszállottja. A legkisebb gyermekem, Edina elvégezte a Testnevelési Egyetemet, most jogot hallgat, élsportoló, EB-bronzérmes szumóban, de a súlyemelés a szerelme, és ezt oktatja is a gyermekeknek.

Sokat küzdő, szeretett édesanyánk 92 éves korában hunyt el. Így, 66 éves koromig csak félárva voltam. Mama 6 ország területén élt,

pedig ki sem lépett Kárpátaljáról. Nem olyan régen, amikor még felhívott Ungvár-

Csendélet ecsettel

Kedvenc csendéletem

ról telefonon, megkérdezte, hogy éjjel betakarózom-e, nem köhögök? Édesanyám elvesztése beárnyékolja életemet, ugyanakkor tudatosítja is: olyan szeretnék lenni, mint ő volt...

SZOLLÓSY TIBOR

Elő-Kárpátok